

2) ยางปึก ยางดักปึกเป็นยางที่ผสมให้เหลวและลื่นกว่ายางดินนำไปพันรอบริ้วไม้ที่คาดว่านกจะมาเกาะ ยางจะติดปีกนกไม่สามารถบินได้

1.2.1.2 การล่อ เป็นวิธีการที่ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงใช้ล่อให้สัตว์เข้าไปติดกับดักที่เตรียมไว้ ดังที่ สิมะ หวัดแทน¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่าเครื่องมือและวิธีการที่ชาวบ้านใช้ล่อสัตว์มีหลายชนิด เช่น การล่อ การเรียกด้วยเสียง การอ้อยเหยื่อ เป็นต้น

1.2.1.2.1 การล่อ เป็นวิธีการล่อสัตว์โดยการใช้คู่ต่อสู้เรียกมา เมื่อคู่ต่อสู้เข้ามา ก็จะติดกับดัก ส่วนใหญ่จะใช้มนการต่อนก เช่น นกเขา นกกรง เป็นต้น

1.2.1.2.2 การเรียกด้วยเสียง เป็นวิธีการล่อสัตว์โดยการใช้เสียงเลียนแบบเสียงสัตว์ ให้สัตว์เหล่านั้นเข้ามาในบริเวณกับดัก เช่น การเรียกนกแก้ว การเรียกนกเขาไฟ การเรียกกระเจง เป็นต้น

1.2.1.2.3 การอ้อยเหยื่อ เป็นวิธีการล่อสัตว์ที่ใช้เหยื่อไปล่อให้สัตว์เข้ามา เมื่อสัตว์เข้ามา ก็จะติดกับดัก เช่น การใช้ใบเหี่ยวกระเจง จะใช้ใบไม้ที่กระเจงชอบกินนำไปปักไว้ใกล้กับดัก เมื่อกระเจงเข้าไปกินก็จะติดกับดัก การใช้ข้าวเปลือก หรือข้าวสุกไปหว่านให้ไก่ป่า หรือนกมากินที่บริเวณกับดัก การใช้เหยื่อล่อปลา เป็นต้น

1.2.1.3 การล่า ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง จะใช้เครื่องมือและวิธีการในการล่าสัตว์ โดยจะใช้เครื่องมือและวิธีการที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ปืน ขวาน มีด เป็นต้น สัตว์ที่ชาวบ้านนิยมล่า เช่น กวาง กวาม เก้ง หมูป่า สมเสร็จ เป็นต้น ซึ่งสัตว์ป่าเหล่านี้มีจำนวนมากในพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัด ดังที่ มณี สุ่มหะลี และสระรือ แหะปะปานแก้ว² ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ชาวบ้านจะเข้าไปหารอยเท้าสัตว์ที่ต้องการ เมื่อพบรอยเท้าก็จะตามรอยเท้าไปจนพบสัตว์ จากนั้นก็จะช่วยกันด้อนสัตว์ให้เข้าที่ดักจับ ซึ่งมีคนคอยดักรออยู่แล้วตีหรือใช้ปืนยิงสัตว์ ในการล่าสัตว์แต่ละครั้งชาวบ้านจะใช้เวลาในการล่า 1 - 2 วัน

¹ สิมะ หวัดแทน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2543

² มณี สุ่มหะลี และสระรือ แหะปะปานแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2543

1.2.2 ความเชื่อและพิธีกรรมในการล่าสัตว์ ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัด

ในจังหวัดพัทลุง มีความเชื่อและพิธีกรรมในการล่าสัตว์ ดังที่ ย่อง ช่วยยก¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ชาวบ้านบริเวณชุมชนเชิงเขาบรรทัดเชื่อว่าสัตว์ทุกชนิด มีสิ่งเร้นลับหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองอยู่ โดยเฉพาะสัตว์ใหญ่ เช่น กวาง ควาย สมเสร็จ หมูป่า เป็นต้น ดังนั้นในการล่าสัตว์ทุกครั้ง ชาวบ้านจะมีการทำพิธีบวงสรวงก่อน หากไม่เช่นนั้นชาวบ้านเชื่อว่าอาจเกิดอันตรายขึ้นได้ ในการล่ากวางจะต้องมีผู้ที่มีความสามารถด้านคาถาอาคม ที่สามารถทำสายสิ่งที่ยึดครองกวางได้ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าบางครั้งเมื่อกำลังไล่ต้อนกวางอยู่นั้น กวางตัวนั้นก็หายไ้ หรือบางครั้งชาวบ้านเพิ่งเห็นกวางเดินออกไปแต่เมื่อเข้าไปดูรอยเท้า ก็กลับเป็นรอยเท้าเกาที่กวางเดินอยู่หลายวันแล้ว หรือขณะที่ไล่ต้อนกวางอยู่ มีผู้ที่ดักรอเพื่อที่จะยิงกวาง กวางตัวนั้นก็กลับกลายร่าง ทำให้ผู้ที่ดักรอยิงพลาดไปถูกผู้ที่กำลังไล่ต้อนกวางอยู่ก็ได้ วิธีการดักกวางก็มีความเชื่อและพิธีกรรมเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน กล่าวคือเมื่อทำบ่วงดักแล้ว ผู้ที่มีความรู้ด้านคาถาอาคม จะทำพิธีให้ผู้ที่ทำบ่วงดักกวางไปเก็บใบไม้ จากนั้นก็ให้เลี้ยงใบไม้พร้อมกับทองคำไปด้วย แล้วก็พ่นใบไม้เข้าไปในบ่วง เพื่อให้กวางที่เดินออกมาไม่สามารถมองเห็นบ่วง และเดินเข้าไปในบ่วงได้ การล่าสัตว์โดยการใช้ปืน มีใช้เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2480 ชาวบ้านจะใช้คาถาอาคมและใช้ยาบางชนิดในการผสมดินปืน ทำให้กระสุนปืนมีอานุภาพมากในการยิงสัตว์ และใช้คาถาในการยิงปืนเพื่อบังคับให้กระสุนที่ออกจากไป ลดเลี้ยวได้ และตรงเป้าหมายด้วย ชาวบ้านเรียกว่า “ปืนศูนย์คด” ปืนชนิดนี้สามารถยิงสัตว์ใหญ่ๆ ได้ นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการแบ่งปันเนื้อสัตว์อีกด้วย กล่าวคือหากเดินทางผ่านผู้หนึ่ง มีครรภ์จะต้องแบ่งเนื้อสัตว์ให้ 2 เท้า และขณะเดินทางกลับเมื่อผ่านบ้านใคร เจ้าของบ้านอยากได้เนื้อสัตว์สามารถตัดเนื้อสัตว์ได้เลย จะไม่มีการขอหรือแบ่งให้ เพราะชาวบ้านเชื่อว่าหากมีการขอหรือการแบ่งให้ครรรภ์จะไปจะหาหรือล่าสัตว์ไม่ได้ตามต้องการ

1.2.3 การร่วมมือกันของชุมชนในการล่าสัตว์ การล่าสัตว์เป็นวิธีการหาอาหาร

ของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ดังที่ เต็ม นะแหล่² ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่าเมื่อเสร็จสิ้นจากการทำไร่ ปลูกพืช ชาวบ้านจะร่วมมือกันในการล่าสัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหาร

¹ ย่อง ช่วยทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 36 หมู่ที่ 2 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2543

² เต็ม นะแหล่ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 1 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2543

ชาวบ้านจะร่วมมือกันในการทำเครื่องมือในการล่าสัตว์ คักสัตว์ เช่น การทำโป๊ะ การทำ หลุมพราง การทำอาวุธสำหรับไล่ล่า การทำกับดัก การทำแร้ว เป็นต้น ในการร่วมมือกัน ในการล่าสัตว์ชาวบ้านจะมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านกาถาอาคม จะเป็นผู้ทำพิธี นายพราน เป็นต้น ในการล่าสัตว์แต่ละครั้งจะพากันเป็นกลุ่มๆ ละประมาณ 4-5 คน โดยจะเดินหารอยสัตว์ จากนั้นจะเดินตามรอยสัตว์จนพบสัตว์ ก็จะช่วยกันไล่ต้อน ให้ตกหลุมพรางที่ขุดดักไว้ จากนั้นชาวบ้านจะฆ่าแหละ และแบ่งปันเนื้อสัตว์กันตามที่ได้ตกลง ไว้ในการล่าสัตว์ชาวบ้านจะมีการร่วมมือช่วยเหลือกันเป็นอย่างมาก เพราะไม่สามารถล่าสัตว์ ได้โดยลำพัง

2. การผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น

จากการเปลี่ยนแปลงการผลิตแบบเสาะหาเป็นการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้นของชาวบ้าน บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2439 ชาวบ้านยังมีการผลิตแบบเสาะหา เพราะสภาพพื้นที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ มีประชากรอาศัยอยู่น้อย ทำให้มีผลผลิตเพียงพอ สำหรับบริโภค ต่อมาประมาณช่วงปี พ.ศ. 2480 จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น มีการผลิตเพื่อ บริโภคและเพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้ผลผลิตที่ทำได้จากป่าลดน้อยลง ประมาณช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 ชาวบ้านมีการผลิตเพื่อการค้ามากกว่าเพื่อบริโภค ดังนั้นลักษณะการผลิตของ ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง จึงเปลี่ยนแปลงเป็นการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์

2.1 การปลูกพืช ชาวบ้านได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการหาพืช ผลไม้จากป่ามาเป็น การปลูกพืช เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ผลผลิตจากป่าไม่เพียงพอสำหรับการ บริโภค ประกอบกับพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่ การปลูกพืช ชาวบ้านจึงมีการปลูกพืชกันมากขึ้น ลักษณะการปลูกพืชของชาวบ้านสามารถ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ เครื่องมือและวิธีการในการผลิตแบบการปลูกพืช ความเชื่อและ พิธีกรรมในการปลูกพืช และการร่วมมือกันของชุมชนในการผลิตแบบการปลูกพืช

2.1.1 เครื่องมือและวิธีการในการผลิตแบบการปลูกพืช ชาวบ้านจะใช้เครื่องมือ และวิธีการในการปลูกพืชแบบดั้งเดิม ดังที่ เปลื่อน แยมรัตน์¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า

¹ เปลื่อน แยมรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 114 หมู่ที่ 7 ตำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2543

ชาวบ้านจะประดิษฐ์เครื่องมือขึ้นใช้เองเป็นส่วนใหญ่ เช่น จอบ ขวาน พร้า เสียม เป็นต้น ลักษณะการปลูกพืชของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ การทำไร่ การทำนา การทำสวน

2.1.1.1 การทำไร่ ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2480 ชาวบ้านจะมีการจับจองพื้นที่ที่ว่างเปล่าบริเวณเชิงเขาบรรทัด เมื่อได้พื้นที่ที่เหมาะสมแล้วก็จะใช้เครื่องมือสำหรับโค่นยางป่า ได้แก่ ขวาน พร้า ซึ่งชาวบ้านจะเริ่มทำกันประมาณเดือนมกราคม - มีนาคม หลังจากโค่นยางป่าเสร็จแล้วก็จะปล่อยให้เผาจนแห้งประมาณ 20 วัน จึงใช้ไฟเผาใบไม้และกิ่งไม้เล็กๆถูกไฟเผาจนหมด ยังคงเหลือแต่ไม้ใหญ่ๆ จึงเก็บมารวบรวมเป็นกอง จุดไฟเผาแล้วใช้ไม้คอยคั่นท่อนไม้และถ่านไฟไปยังไม้ที่เหลืออยู่บนไฟไหม้ไม้นั้นหมด ชาวบ้านจะเรียกวิธีการเผาแบบนี้ว่า “ปรน” หลังจากเตรียมพื้นที่เรียบร้อยแล้วก็จะปล่อยพื้นที่ทิ้งไว้ก่อนเพื่อรอน้ำฝนในการเพาะปลูก ขณะที่รอฝนตก ชาวบ้านจะเริ่มสร้างขนาไว้สำหรับปักในตอนที่เริ่มปลูกพืชจนเก็บเกี่ยวพืชหมด เมื่อฝนเริ่มตกประมาณเดือนพฤษภาคมหรือเดือนหก พื้นที่ทำไร่ก็พร้อมสำหรับการเพาะปลูก ชาวบ้านก็จะเตรียมเพาะเมล็ดพันธุ์พืชไว้ก่อนที่จะนำไปปลูก พืชที่ปลูก เช่น ข้าว พริกไทย ข้าวโพด พริกขี้หนู พักเขียว พักทอง แตงกวา เป็นต้น สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเพาะปลูก ได้แก่ จอบ เสียม มีด และไม้ไว้สำหรับแทงดินเพื่อฝังเมล็ดพืชเรียกว่า “ไม้สัก” วิธีการปลูกพืชแบบนี้ชาวบ้านเรียกว่า “น้ำไร่” พืชที่ปลูกมักจะปลูกข้าวเจ้าหรือข้าวเหนียวลงก่อน ส่วนพืชชนิดอื่นๆ มักจะปลูกแซมลงไปบ้างตามความเหมาะสม พืชที่ปลูกแซม เช่น ข้าวโพด พักทอง แตงกวา เป็นต้น สำหรับพืชประเภทที่ชอบอยู่บริเวณที่สูงไม่ชอบน้ำมาก มักปลูกไว้ตามบริเวณที่สูงหรือบริเวณปลวกหรือปลูกไว้ในอีกแปลงหนึ่งต่างหาก พืชที่ปลูก เช่น พริกขี้หนู พริกไทย มะเขือ ถั่วฝักยาว เป็นต้น ไร่ที่ปลูกพืชผสมส่วนใหญ่มักจะเป็นไร่ที่เพิ่งบุกเบิกใหม่ เรียกว่า “ไร่ใหม่” ซึ่งสภาพดินยังอุดมสมบูรณ์มีปุ๋ยในดินเพียงพอไม่ต้องหาปุ๋ยจากอื่นไปเพิ่ม สภาพดินก็จะร่วนซุยไม่อัดแน่นทำให้พืชผักขึ้นสวยงาม ส่วนไร่ที่เคยปลูกพืชมาแล้วส่วนใหญ่ชาวบ้านมักจะปลูกพืชชนิดเดียวและต้องหาปุ๋ยจากอื่นเข้าไปใส่เพิ่ม ปุ๋ยที่ชาวบ้านใช้ส่วนใหญ่ก็จะเป็นปุ๋ยคอก ดินหรือขี้คั่งคาวจากถ้ำ เรียกว่า “มายาเขา” หรือไม่ก็จะเป็นขี้เถ้าที่ได้จากการเผาหญ้าที่คายเอาไว้ผสมกับมูลสัตว์เลี้ยง เรียกว่า “มายาเผา” ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้รองหลุมก่อนปลูก ซึ่งเป็นวิธีการที่ขี้เถ้าคั่งคาวอยู่ในพื้นที่จำกัด พืชผลก็ไม่ค่อยออกงามผลผลิตไม่ดีเหมือนที่บุกเบิกใหม่ และชาวบ้านก็ต้องการขยายพื้นที่ของตัวเองจึงมักจะบุกเบิกพื้นที่ใหม่ไปเรื่อย ๆ ส่วนพื้นที่ที่เคยทำแล้วก็จะปล่อยให้รกร้างเพื่อรอให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ใช้เวลาประมาณ

2-3 ปี จึงค่อยกลับมาทำใหม่โดยที่ไม่มีใครกลับมาทำในพื้นที่ที่มีเจ้าของอยู่แล้ว หรือถ้ามีใครมาทำก็ต้องบอกกล่าวเจ้าของเดิมก่อน ชาวบ้านเรียกว่า “การอวมที่ดิน” บางครั้งก็มีการปักเขตเอาพื้นที่โดยไม่ได้ทำผลประโยชน์ใดๆ เมื่อมีคนอื่นเข้าไปทำก็จะเกิดการทะเลาะกัน ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงบุกเบิกที่ใหม่เพื่อทำไร่เลื่อนลอยไปเรื่อย ๆ จำ เขียวคนิล¹ ได้กล่าวถึงการดูแลพืชหลังการปลูกไว้ สรุปได้ว่า หลังจากที่มีการเพาะปลูกเรียบร้อยแล้ว กว่าพืชจะเจริญเติบโตให้ผลผลิตชาวบ้านจะต้องคอยดูแลปราบวัชพืช กำจัดแมลง และคอยระวังสัตว์ต่างๆ ที่จะมาทำลายพืชผลที่ปลูกไว้ การการปราบวัชพืชใช้วิธีการถอนและใช้จอบดายวัชพืชออก การกำจัดแมลงใช้วิธีจับแล้วบีบด้วยมือหรือใช้ใบไม้หมักแล้วเอาน้ำประพรมต้นไม้ ในช่วงเวลาระหว่างการรอเก็บเกี่ยวข้าวชาวบ้านจะได้ผลผลิตจากพืช เช่น แดงกวา ฟักทอง ข้าวโพด พริกขี้หนู มะเขือ เป็นต้น เมื่อข้าวเริ่มออกรวงประมาณเดือนธันวาคม ในช่วงนี้จะมีหนูป่ามากัดกินท้องข้าวชาวบ้านจะกำจัดโดยวิธีใส่ยาเบื่อ ใช้กับดัก เป็นต้น และข้าวจะสุกประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวบ้านจะต้องออกไปอยู่ไร่อีกครั้งหนึ่ง โดยซ่อมแซมขนาเก่าหรือสร้างขนาใหม่ เพื่อใช้เป็นที่พักสำหรับไล่สัตว์ที่มากินข้าวในไร่ ในช่วงกลางคืนจะมีหนูป่ามากินข้าวในไร่จึงต้องคอยไล่ด้วยวิธีการจุดประทัดจากกระบอกไม้ไผ่ หรือไม่ก็ใช้มีดพร้า ขวาน ปืน คอยดักขนาไล่ตีหรือยิง ส่วนในช่วงกลางวันจะมีฝูงนกมาจิกกินเมล็ดข้าว นกที่ลงกินข้าวเป็นฝูงๆ และมีจำนวนมาก เช่น นกกระจาบ นกกูลานกเขา เป็นต้น ชาวบ้านจะใช้วิธีไล่นกด้วยการตีเกราะเคาะไม้ สร้างหุ่นไล่กา ยิงด้วยธนู หวัก อินนุรักษ์² เครื่องมือที่ใช้เก็บเกี่ยวข้าวเรียกว่า “แกะ” ซึ่งสามารถเก็บข้าวได้ที่ระยะรวงเท่านั้น เมื่อเก็บรวงข้าวได้เต็มกำมือก็จะใช้ต้นข้าวมัดไว้เป็นมัดๆ เรียกว่า “เลียง” ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการขนย้าย ซึ่งจะใช้สาแหรกที่ทำจากหวายจักเลียงข้าวและคานหาบ ซึ่งทำด้วยไม้ไผ่หาบกลับไปเก็บไว้ในยุ้งข้าวที่บ้าน เรียกว่า “ลอมข้าว”

¹ จำ เขียวคนิล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 178 หมู่ที่ 2 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2543

² หวัก อินนุรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 7 ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2543

2.1.1.2 การทำนา ในที่ราบลุ่มหรือพื้นที่ที่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ชาวบ้านจะใช้พื้นที่ในการทำนา ดังที่ เดิม ชาวทอง¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ชาวบ้านจะใช้ขวาน พรวน และจอบในการถางป่าและขุดตอไม้ในบริเวณ ที่ราบออกจนหมดแล้วยกเป็นคันนาเพื่อกักเก็บน้ำเรียกว่า “หักนา” เพื่อใช้พื้นที่นั้นสำหรับทำนา ปลูกข้าวโดยเฉพาะ ซึ่งมีพื้นที่นาอยู่ไม่มากนักในบริเวณเชิงเขา ในการทำนาชาวบ้านจะใช้แรงงานวัว ควาย โดยใช้เครื่องมือ ไถ คราด ในการพรวนดิน วิธีการทำนาชาวบ้านจะมีวิธีการทำนา 2 วิธี คือ การทำนาหว่าน การทำนาดำ

1) การทำนาหว่าน หมายถึง การหว่านเมล็ดข้าวลงในพื้นที่ที่ได้เตรียมไว้ โดยการหว่านเมล็ดข้าวแห้ง (เมล็ดข้าวที่ไม่ได้เพาะแช่น้ำให้แตกหน่อ) จะหว่านในพื้นที่แห้งไม่มีน้ำต้องรอให้ฝนตก ข้าวจึงแตกหน่อออกขึ้นเอง หรือการหว่านเมล็ดข้าวที่แตกหน่อแล้ว (เมล็ดข้าวที่เพาะโดยการแช่น้ำให้แตกหน่อก่อน) จะหว่านในพื้นที่ที่มีน้ำขังเมื่อหว่านข้าวสามารถงอกได้ทันที หลังจากหว่านเสร็จแล้วต้นข้าวก็จะเจริญเติบโตขึ้นเอง จากนั้นก็มีการปราบวัชพืชด้วยวิธีการถอนหรือใช้เท้าเหยียบย่ำให้จมดินแล้วจึงใส่ปุ๋ย ปุ๋ยที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นปุ๋ยคอกหรือขี้ค่างควา ชาวบ้านเรียกว่า “มายา” จากนั้นก็ต้องคอยระวังปราบศัตรูพืช เช่น หนอน แมลง หนู หมูป่า นก เป็นต้น จากนั้นจะรอจนข้าวสุกจึงเก็บเกี่ยว

2) การทำนาดำ หมายถึง การเตรียมพื้นที่นาสำหรับเพาะข้าวที่จะปลูกไว้แปลงหนึ่ง เรียกว่า “ต้นกล้า” และเตรียมที่นาสำหรับปลูกต้นกล้าที่ถอนจากแปลงเพาะมาปลูกใหม่อีกครั้งหนึ่ง การทำนาดำได้พัฒนาวิธีการปลูกมาหลังการทำไร่และการทำนาหว่าน การทำนาดำจะได้ผลผลิตดีและคงที่กว่า พื้นที่นาส่วนใหญ่บริเวณเชิงเขาบรรทัดจึงเป็นนาดำ เพราะพื้นที่มีน้อยส่วนประชากรมีเพิ่มมากขึ้น วิธีการทำนาดำต้องเตรียมแปลงเพาะต้นกล้า การถอนต้นกล้า การปักดำ ซึ่งจะเริ่มทำในช่วงฝนตกมีน้ำเพียงพอในแปลงนา เมื่อต้นกล้าโตได้ที่ ก็จะถอนต้นกล้าผูกรวมนกันเป็นมัดๆ เรียกว่า “กำ” แล้วเอาต้นกล้าที่ผูกเป็นกำนั้นไปแยกปักดำให้เป็นระเบียบในแปลงนาที่ได้ไถคราดทำเทือกไว้ การปักดำต้องมีระยะห่างเท่าๆ กัน ทำให้ดูสวยงาม ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ดีและมีผลผลิตมากกว่าการหว่าน วิธีการ

¹ เดิม ชาวทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 100 หมู่ที่ 9 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2543

ทำนาคำ ดังที่ พิน ทองขาว¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ชาวบ้านใช้เครื่องมือในการไถนา เช่น คันไถ หางขาม หัวหมู แอก คราด เป็นต้น จะทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่น ด้วยวิธีการนำไม้มาเจาะรูนำไม้มาต่อกันแล้วตอกลิ้มให้แน่นใช้เชือกผูกแอกให้ติดกับคอวัว ทั้งไม้และเชือกจะหาจากป่าใกล้บ้าน ยกเว้น “ผาน” ที่ทำกับเหล็กต้องซื้อจากตลาด หรือบางครั้งก็สั่งให้ช่างตีเหล็กทำให้ การไถนาจะเริ่มไถประมาณเดือนสิงหาคมซึ่ง เรียกว่า “ไถคะ” ทำแปลงสำหรับหว่านต้นกล้าซึ่งจะหว่านประมาณปลายเดือนสิงหาคม เมล็ดพันธุ์ข้าวสำหรับปลูกจะจัดเตรียมคัดเลือกเอาไว้ตั้งแต่สิ้นการเก็บเกี่ยวในปีก่อน โดยเลือกเอาข้าวที่มีเมล็ดพันธุ์ดีเก็บไว้เพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์ในปีต่อไป หลังจากตกกล้าประมาณหนึ่งเดือนกว่าๆ หรือประมาณต้นเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ฝนตกมีน้ำมากชาวบ้านจะเริ่มทำการไถแปรแล้วคราด เรียกว่า “ทำเทือก” สำหรับนำต้นกล้าไปปักดำ จะใช้เวลาในการปักดำไปจนถึงประมาณต้นเดือนธันวาคม หลังจากนั้นก็จะคอยดูแลปราบวัชพืชและแมลงพวกหนอน เพลี้ย ตลอดจนสัตว์อื่นๆ ที่จะมารบกวนกัดกินต้นข้าว จนกว่าต้นข้าวออกรวงและสุกประมาณเดือนกุมภาพันธ์จึงเริ่มเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นช่วงที่ฝนแล้ง วิธีการเก็บข้าวจะใช้กะเก็บที่สระรวงแล้วใช้ขังข้าวผูกไว้เป็นเลียง เพื่อสะดวกในการขนย้ายไปเก็บไว้ในยุ้งข้าว

2.1.1.3 การทำสวน ในการปลูกพืชสวนของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2480 มีการปลูกพืชแบบผสมผสาน ดังที่ หวันนิ รังรงค์² ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ชาวบ้านจะถางป่าเพื่อปลูกพืชต่างๆ เช่น ทุเรียน จำปา มะม่วง ทุเรียน ทุเรียน เป็นต้น โดยใช้จอบขุดหลุมแล้วนำเมล็ด หรือต้นอ่อนไปปลูกไว้ หลังจากนั้นก็จะดูแลรักษาตามธรรมชาติ ประมาณช่วงหลังปี พ.ศ. 2480 เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นมีการปลูกพืชก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ชาวบ้านได้เริ่มทำสวนผลไม้ และเริ่มมีการปลูกยางพารา ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 เมื่อมีการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ ชาวบ้านมีการปลูกพืชเพื่อการค้า มีการขยายพื้นที่ในการปลูก พืชที่ชาวบ้านนิยมปลูกกันมากคือ การปลูกยางพารา

¹ พิน ทองขาว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 100 หมู่ที่ 9 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2543

² หวันนิ รังรงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 227 หมู่ที่ 1 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2543

ดังที่ พิน ทองขาว¹ ได้กล่าวถึงการปลูกยางพารา สรุปได้ว่า ยางพาราที่นำเข้ามาปลูกในประเทศไทยเริ่มจากการที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊) ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตเป็นคนแรกที่นำยางพาราจากมาลายา อาณานิคมของอังกฤษเข้ามาทดลองปลูกที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ในปี พ.ศ. 2442 ต่อมาในปี พ.ศ. 2444 พระยารัษฎานุประดิษฐ์ได้มอบหมายให้หลวงนครกิจบำรุง (ค้อยู่เกียด ณ ระนอง) ปลัดเมืองตรัง และนายกลอด สุทธินันท์ นำเมล็ดพันธุ์ยางพาราจากปีนังโดยทางเรือ จำนวน 21 กระสอบป่าน แจกจ่ายให้ข้าราชการและประชาชนนำไปปลูกกันมากขึ้น การสนับสนุนให้ราษฎรหันมาทำการปลูกยางพาราในระยะแรกนั้น พระยารัษฎานุประดิษฐ์ได้ใช้วิธีการยกเว้นการเกณฑ์แรงงานกระตุ้นความสนใจของประชาชน ให้สนใจการทำนา ทำสวนมากขึ้น โดยกำหนดว่าครัวเรือนใดทำนาไม่ต่ำกว่า 10 ไร่ หรือทำสวนไม่ต่ำกว่า 20 ไร่ จะได้รับการยกเว้นการเกณฑ์แรงงาน ซึ่งมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนสนใจการปลูกยางพารามากขึ้น สำหรับผู้ที่ประสงค์จะปลูกยางพาราจะได้รับอนุญาตให้หักจ้างถางพง เพื่อทำการปลูกข้าวได้ในฤดูกาล โดยมีพันธะกับทางราชการโดยการพันธุ์ยางไปเพาะในปีถัดไป ซึ่งรัฐบาลจะซื้อเมล็ดพันธุ์มาจำหน่ายให้ราษฎรในราคาค้นทุน ถ้าผู้ใดบิดพลิ้วก็จะยึดที่ดินแปลงนั้นและทำการปลูกยางเอง เพื่อขายทอดตลาดให้กับผู้ประกอบการรายอื่นต่อไป

เนื่องจากการทำสวนยางพาราต้องใช้ทุนมากในระยะต้น และการเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องใช้เวลานานประมาณ 7 ปี เพราะฉะนั้นจึงมีเอกชนน้อยรายที่จะเข้ามาบุกเบิกทำสวนยางพารา คงมีแต่นายเหมืองดีบุกและเจ้าของสวนพริกไทยเชื้อสายจีนในเมืองตรังเท่านั้น ดังนั้นการปลูกยางพาราทางภาคใต้ของไทยในระยะแรกจึงขยายตัวน้อยมาก จนถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 เล็กน้อย สวนยางพาราได้ขยายกว้างไปยังมณฑลปัตตานี มณฑลนครศรีธรรมราช และมณฑลจันทบุรีตามลำดับ

สำหรับมณฑลนครศรีธรรมราชการเริ่มต้นปลูกยางพาราเกิดขึ้น จากความต้องการของไทยที่ประสงค์จะใช้ทุนจีนโพ้นทะเล เพื่อสะกดกันอิทธิพลของทุนอังกฤษ ไม่ให้ขยายตัวเข้ามาลงทุนบุกเบิกพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะในบริเวณชุมทางภาคใหญ่ลงไปจรดพรหมแดนมาลายู ซึ่งอังกฤษได้แสดงท่าทีที่ชัดเจนในความต้องการที่จะขยายอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจเข้ามาในภาคใต้ของไทย เพราะฉะนั้นรัฐบาลไทยจึงได้ร่วมมือกับนายทุนชาวจีนเฉพาะที่รับเหมาก่อสร้างทางรถไฟสายใต้

¹ พิน ทองขาว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 100 หมู่ที่ 9 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2543

หลังจากนั้นการทำสวนยางพาราจึงแพร่หลายไปยังคนไทย ซึ่งจะทำเป็นอาชีพเสริมมากกว่าเป็นอาชีพหลัก ดังที่ ไกรทอง แก้วคง¹ ได้กล่าวถึงการปลูกยางพาราในบริเวณเขาปู่สรุปได้ว่า เริ่มปลูกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2480 โดยได้นำพันธุ์ยางพารามาจากจังหวัดตรัง แต่จะปลูกกันไม่มากเพราะยังไม่มีตลาด การปลูกชาวบ้านจะถางป่าทำไร่ปลูกข้าวแล้วปลูกยางพาราลอดจนผลไม้อื่นๆ เช่น ทุเรียน มังคุด มะพร้าว เป็นต้น วัน เกื้อพันธ์² ได้กล่าวถึงการปลูกยางพาราที่บ้านตะโหมด สรุปได้ว่า มีการปลูกยางพาราเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2464 ผู้ที่นำมาปลูกคนแรก คือคุณต้ามิ่ง ซึ่งได้นำเมล็ดยางพารามาจากบ้านควนลัง อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา โดยนำปลูกที่บ้านไร่ตกและบ้านไร่ออก วิธีการปลูกยางพาราเริ่มจากการถางป่าทำไร่ปลูกข้าว หลังจากนั้นจะมีการปลูกยางพาราและผลไม้อื่นๆ ลงไปด้วย เช่น ทุเรียน มังคุด ลำไย เป็นต้น เริ่มกรีดยางพาราได้เมื่อ พ.ศ. 2474 ในช่วงแรกเมื่อกรีดยางได้จะนำไปขายที่อำเภอลำดวน ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2480 มีพ่อค้ารับซื้อยางพาราที่ตลาดบางแก้ว อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง คาโหด พลนุ้ย³ ได้กล่าวถึงการปลูกยางพาราที่บ้านคลองเฉลิม สรุปได้ว่า ในบริเวณนี้มีการปลูกยางพาราเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2470 โดยมีการปลูกครั้งแรกที่บ้านโนนวังและบ้านทุ่งนางชี ได้พันธุ์ยางพารามาจากจังหวัดตรัง ซึ่งชาวบ้านได้ไปรับจ้างถางไร่เพื่อปลูกยางพาราให้กับชาวจีนที่จังหวัดตรังจึงได้นำเมล็ดพันธุ์ยางพารามาปลูกด้วย ชาวบ้านในบริเวณนี้มีการจับจองพื้นที่ถางป่าเพื่อจะปลูกยางพาราและมีการปลูกผลไม้อื่นๆ ด้วย วิธีการปลูกยางพาราของชาวบ้านในบริเวณนี้ จะถางป่าแล้วนำเมล็ดยางพาราไปฝังไว้โดยไม่มีการจัดระยะเป็นแถวทำให้เกิดปัญหา คือ ต้นยางพาราที่งอกขึ้นมาจะเหลือน้อย เพราะมีสัตว์ป่าชนิดต่างๆ เข้ามากินเมล็ดยางพารา เช่น หมูป่า เม่น เป็นต้น ส่วนต้นที่งอกขึ้นมาสูงแล้ว ก็จะมีขวานมากัดกินยอดใบ สำหรับการปลูกยางพาราของชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ดังที่ สมนึก เพชรสังข์⁴ ได้กล่าวไว้

¹ ไกรทอง แก้วคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 7 ตำบลเขาปู่ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2543

² วัน เกื้อพันธ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 4 ตำบลตะโหมด อำเภอลำดวน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2543

³ คาโหด พลนุ้ย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2543

⁴ สมนึก เพชรสังข์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 22 หมู่ที่ 6 ตำบลเขาปู่ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2543

สรุปได้ว่า การปลูกยางพาราบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2460 หรือประมาณ 80 กว่าปีที่ผ่านมา และมีการปลูกอย่างกว้างขวาง มีการขยายตัวเพิ่มปริมาณอย่างรวดเร็ว ยางพาราที่นำมาปลูกจะเป็นพันธุ์พื้นเมืองและปลูกกันในลักษณะป่าไม้ยืนต้น ไม่ต้องลงทุนอะไรมากนัก เพียงแต่นำเมล็ดมาแล้วตากถางพื้นที่ฝั่งเมล็ด จะขุดหลุมหรือไม่ขุดหลุมก็สามารถปลูกได้ ไม่ต้องมีแถวมีแนวที่เป็นระเบียบ และที่สำคัญในแปลงพื้นที่ที่ปลูกยางพาราจะมีต้นไม้อื่น ๆ ทั้งประเภทไม้ล้มลุก ไม้เถา ไม้ยืนต้นชนิดต่าง ๆ ปะปนอยู่ด้วย ดังนั้นในสวนยางพารานอกจากจะได้รับผลประโยชน์จากยางพาราโดยตรงแล้ว ยังได้รับผลประโยชน์จากการอุปโภคและบริโภคไม้ชนิดอื่น ๆ จากแปลงยางพาราของตนเองอีกทางหนึ่งด้วย ต่อมาเมื่อทางการได้ส่งเสริมแนะนำการปลูกยางพาราทั้งเทคนิคการเพาะปลูก การปรับปรุงคุณภาพและการตลาด นับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกช่วงหนึ่งเพราะได้มีการเปลี่ยนแปลงการผลิตให้เป็นพืชชนิดเดียว และเพื่อขายอย่างเดียว แต่ต้องซื้อเครื่องบริโภคอุปโภครวมทั้งสินค้าทุนทุกชนิดจากเมือง ประกอบกับยางพารามีราคาไม่แน่นอน และให้รายได้ไม่สม่ำเสมอ เพราะในปีหนึ่งกรีดยางได้ไม่เกิน 120 วัน แต่ต้องซื้อและต้องใช้จ่ายทุกวัน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านบางส่วนต้องตกอยู่ในภาวะที่พึ่งตนเองได้ไม่มั่นคง

2.1.2 ความเชื่อและพิธีกรรมในการปลูกพืช การผลิตแบบดั้งเดิมจำเป็นต้องอาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญการผลิต จึงทำให้เกิดความเชื่อและพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผลผลิต ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีวิถีชีวิตที่ต้องอาศัยธรรมชาติที่เป็นป่าเขา และอยู่ห่างไกลความเจริญ เมื่อเกิดสิ่งที่ไม่ดีกับชีวิตก็มีความเชื่อว่าถูกลงโทษจากสิ่งเร้นลับ ดังที่ แดง ชายเกตุ¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ในการหาพื้นที่สำหรับทำไร่ปลูกพืช ต้องมีการเลือกพื้นที่ที่เหมาะสม บางพื้นที่จะไม่มีผู้ใดเข้าไปถางป่าเพื่อทำไร่ ทั้ง ๆ ที่พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ เช่น พื้นที่บริเวณ “ทุ่งนุ้ย” เป็นบริเวณพื้นที่ที่ไม่มีใครเข้าไปทำไร่ปลูกพืช เพราะเชื่อว่าเป็นบริเวณที่มีผีเรียกกันว่า “ผีปอเพลง” ชาวบ้านจะหวาดกลัวกันมาก เมื่อพบพื้นที่สำหรับการทำไร่ปลูกพืชได้แล้ว ชาวบ้านจะทำพิธีเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้อยู่ช่วยคุ้มครองมิให้เกิดภยันตรายอันตรายต่าง ๆ ขึ้นได้ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองในการทำมาหากิน เมื่อมีการปลูกพืชจะมีการทำพิธีทางไสยศาสตร์เรียกว่า “พิธีแรกปลูก” เมื่อจะเก็บเกี่ยวผลผลิตชาวบ้านก็จะดูฤกษ์ยามและทำพิธีบวงสรวงเจ้าที่ โดยการนำหมาก พลุ ธูป เทียน

¹ แดง ชายเกตุ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดไร่เหนือ ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543

ข้าวตอก ดอกไม้ น้ำ เป็นต้น พร้อมกับทำพิธีเรียกว่า “พิธีแรกเก็บ” ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดได้ปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน

2.1.3 การร่วมมือกันของชุมชนในการผลิตแบบการปลูกพืช ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง จะมีการร่วมมือกันในการผลิตแบบปลูกพืช ดังที่ จิต เกื้อหนู¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ชาวบ้านจะมีการร่วมมือกันนับตั้งแต่การจับจองพื้นที่สำหรับทำไร่ โดยจะไปกันเป็นกลุ่มๆ ละ 4 – 5 คน หลังจากได้พื้นที่ที่ต้องการแล้ว จะมีการโค่นถางป่าซึ่งต้องใช้แรงงานจำนวนมาก จะใช้วิธีการออกปาก (วาน) หรือการขอ (เป็นการแลกเปลี่ยนแรงงาน) หลังจากนั้นชาวบ้านจะช่วยกันสร้างที่พักใกล้กับพื้นที่ที่ทำไร่ เพื่อดูแลรักษาผลผลิต นอกจากนี้ การทำนา ทำสวน ชาวบ้านก็จะช่วยเหลือกันในด้านแรงงานดังกล่าวข้างต้น

2.2 การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีการเลี้ยงกันมาช้านาน นอกเหนือจากการล่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหาร การเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารได้เพิ่มมากขึ้นเมื่อจำนวนสัตว์ป่าลดลง การเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่จะทำควบคู่ไปกับการปลูกพืช ซึ่งมีการเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหารและไว้ใช้งาน ดังที่ จำปี พิบูลศรี² ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า การเลี้ยงสัตว์ในช่วงปี พ.ศ. 2439 มีการเลี้ยงสัตว์แต่ไม่มากนัก เช่น วัว ควาย หมูพื้นบ้าน ไก่ เป็นต้น ต่อมาประมาณช่วงปี พ.ศ. 2480 เมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ได้มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารและใช้แรงงานมากขึ้น มีการเลี้ยงเพื่อขายบ้าง ประมาณปี พ.ศ. 2500 ได้มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อขายมากกว่าเลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร การเลี้ยงสัตว์ในบริเวณนี้จะเลี้ยงแบบธรรมชาติ กล่าวคือสัตว์จะหาอาหารกินเองตามธรรมชาติ สัตว์ที่เลี้ยงมาก ได้แก่ ควาย (ในประมาณ พ.ศ. 2500 มีการเลี้ยงควายฝูงเพื่อไว้ใช้งานในการไถนา มักจะเลี้ยงกันแทบทุกครัวเรือน) ส่วนการเลี้ยงวัวมีการเลี้ยงไม่มากนัก มักจะเลี้ยงไว้เพื่อใช้ในการเดินทาง หมูจิ้งหรีด จะเลี้ยงไว้เป็นอาหารและเลี้ยงไว้ขาย มักจะปล่อยไว้ข้างบ้าน พืชที่เป็นอาหารของหมูพื้นบ้าน เช่น บอน มันสำปะหลัง มะพร้าว เศษอาหาร นอกจากนี้ชาวบ้านนิยมเลี้ยงไก่พื้นบ้านเพื่อเป็นอาหาร ลักษณะการเลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง สามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ เครื่องมือและวิธีการในการผลิตแบบเลี้ยงสัตว์

¹ จิต เกื้อหนู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 195 หมู่ที่ 2 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2543

² จำปี พิบูลศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 148 หมู่ที่ 7 ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2543

ความเชื่อและพิธีกรรมในการผลิตแบบการเลี้ยงสัตว์ การร่วมมือกันของชุมชนในการผลิตแบบเลี้ยงสัตว์

2.2.1 เครื่องมือและวิธีการในการผลิตแบบเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านจะใช้เครื่องมือที่มีอยู่ในท้องถิ่น และประดิษฐ์ขึ้นใช้เอง เช่น เชือก ไม้ แฝก เป็นต้น วิธีการเลี้ยงจะเลี้ยงแบบธรรมชาติ กล่าวคือจะปล่อยให้สัตว์หาอาหารกินเอง สัตว์ที่ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดนิยมเลี้ยง คือ การเลี้ยงวัว การเลี้ยงควาย การเลี้ยงม้า การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงแพะ การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงเป็ด

2.2.1.1 การเลี้ยงวัว ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีการเลี้ยงวัวเพื่อไว้ใช้งานและเพื่อขาย ดังที่ หวัค อินนุรักษ์¹ และเจียว อักษรเนียม² ได้กล่าวถึงการเลี้ยงวัว สรุปได้ว่า ชาวบ้านจะเลี้ยงไว้เพื่อใช้แรงงานในการไถนา ใช้เนื้อเป็นอาหาร และไว้ขายบ้าง การเลี้ยงไว้ใช้แรงงานจะเลี้ยงไว้ครอบครัวยุคละ 2-3 ตัว ส่วนลูกวัวที่เพิ่มขึ้นจะขาย พันธุ์วัวที่เลี้ยงจะเป็นพันธุ์พื้นเมืองซึ่งมีความแข็งแรงและทนทานต่อโรค วิธีการเลี้ยงวัวชาวบ้านจะใช้วิธีเจาะจมูก แล้วผูกเชือกล่ามไว้ให้กินหญ้าบริเวณไม่ไกลจากบ้านหรือตามท้องนา ในบางครั้งก็จะปล่อยให้หากินเองบ้างแต่ต้องคอยดูแล ในตอนเย็นจะนำวัวเข้าคอก ซึ่งจะทำไว้ได้ดูนบ้านหรือใกล้ๆ บ้านโดยทำเป็นคอกล้อมด้วยไม้ มุงหลังคากันฝนอย่างง่าย

2.2.1.2 การเลี้ยงควาย ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีการเลี้ยงควายเพื่อใช้งานและเพื่อขาย ดังที่ จวน กรังทองคัง³ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ชาวบ้านจะเลี้ยงควายไว้ใช้งาน เช่น ไถนา ลากไม้ เป็นต้น วิธีการเลี้ยงควาย ในครัวเรือนจะเลี้ยงไว้ใช้งานเพียง 2-3 ตัว จะใช้วิธีเจาะจมูกผูกเชือกล่ามไว้ให้กินหญ้าเช่นเดียวกับวัว แต่สำหรับผู้เลี้ยงมาก เรียกว่า “เลี้ยงควายฝูง” แต่ละฝูงจะมีควาย 40-50 ตัว การเลี้ยงจะปล่อยควายให้หาอาหารเองตามธรรมชาติ การเลี้ยงควายฝูงจะมีอยู่ทั่วบริเวณเชิงเขาบรรทัดใน

¹ หวัค อินนุรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 7 ตำบลลำสินธุ์ อำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2543

² เจียว อักษรเนียม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 1 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543

³ จวน กรังทองคัง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 6 ตำบลเขาปู่ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2543

จังหวัดพัทลุง ตั้งแต่อำเภอป่าพะยอมจนถึงอำเภอบ้านนา ส่วนใหญ่จะเลี้ยงกันบริเวณที่ลุ่ม เพราะควายเป็นสัตว์ที่หนังหนา มีอุณหภูมิในร่างกายสูงมาก จึงต้องอาบน้ำหรือนอนแช่น้ำใน บึงหรือหนองน้ำในตอนเที่ยง ในตอนเย็นจะมีการด้อนควายเข้าคอก ลักษณะของคอกควายจะ ใช้ไม้กันเป็นรูปสี่เหลี่ยมไม่ต้องมีหลังคา กันฝนหรือถ้าเลี้ยงประมาณ 2-3 ตัว อาจจะผูกไว้ กลางแจ้งโดยไม่ต้องมีคอกก็ได้

2.2.1.3 การเลี้ยงม้า มีการเลี้ยงกันน้อย เพราะม้าจะเลี้ยงไว้เพื่อเป็น พาหนะแต่ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเดินทางด้วยเท้าและเรือ มีการเลี้ยงเพื่อขายบ้าง แต่ไม่นิยมเลี้ยง เพื่อเป็นอาหาร วิธีการเลี้ยง ใช้เชือกผูกล้ามให้กินหญ้าเองตามธรรมชาติ

2.2.1.4 การเลี้ยงสุกร ชาวบ้านจะเลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหารและเพื่อขาย มีเลี้ยงเฉพาะชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธ ดังที่ ชู เศรษฐสุข¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า สุกร ที่ชาวบ้านนิยมเลี้ยงจะเป็นสุกรพันธุ์พื้นเมือง เรียกว่า “หมูจีพรี” มีลักษณะ คล้ายหมูป่า สีดำ รูปร่างเล็ก น้ำหนักประมาณ 10-20 กิโลกรัม หากโตเต็มที่ก็ไม่เกิน 50 กิโลกรัม วิธีการเลี้ยง จะปล่อยให้หาอาหารกินเอง โดยจะขุดคุ้ยหาอาหาร เช่น ไล่เดือน ผัก ผลไม้ เป็นต้น จะให้อาหารเพียงมือเดียวคือในตอนเย็น อาหารที่ให้ส่วนใหญ่จะใช้ปลายข้าวสารหรือเศษอาหาร ที่เหลือค้มผสมกับรำข้าว และใช้สาหร่าย หยวกกล้วย หรือผักต่างๆ หั่นให้ละเอียดแล้วผสม คลุกเคล้ากันให้กิน สำหรับโรงเรือนมีการสร้างแบบง่าย ๆ หรืออาจใช้เชือกผูกล้ามไว้ได้ถุน บ้านหรือใต้ต้นไม้

2.2.1.5 การเลี้ยงแพะ ชาวบ้านจะเลี้ยงไว้เป็นอาหารและเพื่อขาย ชาวบ้านที่เลี้ยงแพะส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ดังที่ เต็ม ขาวทอง² ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ชาวมุสลิมมักจะบริโภคเนื้อแพะและเนื้อแกะ วิธีการเลี้ยง จะเลี้ยงกันโดยทั่วไป แต่ละบ้านจะเลี้ยงแม่พันธุ์ไว้ 2-3 ตัว พ่อพันธุ์ 1 ตัว ปล่อยให้ผสมพันธุ์กันแล้วออกลูกเอง ตามธรรมชาติ การเลี้ยงจะใช้เชือกผูกคอกล้ามไว้ให้กินหญ้าตามบริเวณบ้าน บางครั้งก็จะปล่อยให้หาอาหารกินเองตามธรรมชาติ แพะเป็นสัตว์ที่กลัวฝนจึงต้องทำที่หลบฝนในช่วงกลางคืน หรือให้นอนที่ใต้ถุนบ้าน

¹ ชู เศรษฐสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 94 หมู่ที่ 1 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2543

² เต็ม ขาวทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 100 หมู่ที่ 9 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอสรินครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2543

2.2.1.6 การเลี้ยงไก่ ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดจะเลี้ยงกันทั่วไปเกือบทุกบ้าน ดังที่ ห้อง ชายเกตุ¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ไก่ที่เลี้ยงจะเป็นไก่พันธุ์พื้นเมือง เช่น ไก่ตะเภา ไก่กู ไก่แจ้ ไก่ชน เป็นต้น วิธีการเลี้ยง จะเลี้ยงแม่พันธุ์ไว้บ้านละ 4-5 ตัว และมีพ่อพันธุ์ 1-2 ตัว เพราะหากมากเกินไปก็จะมีปัญหาต่างๆตามมา เช่น อาหารไม่พอกิน ไก่จะแย่งรังกันไข่ทำให้ไข่ปนกันฟักไม่ออก หรือไก่อากเกินไปก็จะเป็นตัวไร เป็นฝีเทศ หรือที่ร้ายแรงคือโรคระบาด เป็นต้น อาหารส่วนใหญ่จะปล่อยให้คุ้ยเขี่ยหากินเองตามบริเวณบ้าน จะโปรยข้าวเปลือก เศษอาหาร หรืออาหารต่างๆ เท่าที่หาได้ เช่น พวกผลไม้ ผัก มัถน์ ปลวก มด แมลงต่างๆ ให้บ้างในตอนเย็น โรงเรือนจะทำไว้ใกล้ๆ บ้าน บางครั้งก็รวมอยู่กับคอกวัว หรืออยู่ใต้ถุนบ้าน หรือให้นอนอยู่บนต้นไม้ใกล้ๆ บ้าน รังไก่หรือที่สำหรับไข่เพื่อฟักออกมาเป็นลูกไก่ จะทำด้วยลังไม้ ลังกระดาษต่างๆ ใช้ฟางข้าว หญ้า หรือเศษใบไม้ เพื่อทำรังให้แม่ไก่ เมื่อแม่ไก่ฟักออกเป็นลูกไก่แล้วก็นำลูกไก่ออกคุ้ยเขี่ยหาอาหารกินเอง ไก่จะเจริญเติบโตเต็มที่และสามารถนำไปเป็นอาหารหรือขายได้ต้องใช้เวลาประมาณ 6 เดือน

2.2.2.7 การเลี้ยงเป็ด เป็ดเป็นสัตว์ปีกที่เลี้ยงง่าย ชาวบ้านมักนิยมเลี้ยงกันโดยทั่วไป จะเลี้ยงไว้เพื่อใช้ไข่และเนื้อเป็นอาหาร และขายบ้าง ดังที่ พุ่ม อินนุรักษ์² วิธีการเลี้ยงจะปล่อยให้หาอาหารกินเองตลอดทั้งวัน หรือปล่อยเป็นเวลาเฉพาะกลางวันตามบริเวณบ้าน หรือแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น หนอง บึง คลอง คูน้ำ เป็นต้น ให้อาหารกินบ้างในตอนเย็นก่อนเปิดเข้าคอก อาหารส่วนใหญ่จะเป็นข้าวเปลือก ปลาซิวคัมผสมรำข้าวสารหยาบ ผักต่างๆ หยวกกล้วย เป็นต้น ส่วนกลางคืนจะขังไว้ในคอกเพื่อให้เปิดไข่ก่อนแล้วจึงปล่อย การเลี้ยงเป็ดจะเลี้ยงไว้กินไข่และกินเนื้อ

2.2.2 ความเชื่อและพิธีกรรมในการผลิตแบบการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ได้มีการทำควบคู่กับการปลูกพืช ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ ดังที่ เจียว อักษรเนียม³ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า

¹ ห้อง ชายเกตุ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 127 หมู่ที่ 7 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2543

² พุ่ม อินนุรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 108 หมู่ที่ 3 ตำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2543

³ เจียว อักษรเนียม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 1 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2543

ชาวบ้านจะมีความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เลื้อย เช่น การเลี้ยงวัว ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับวัวลายว่าเป็นวัวที่เลี้ยงไว้เป็นเพื่อนคอก จะไม่ฆ่าเพื่อเป็นอาหาร หรือขาย เพราะไม่ค่อยมีคนซื้อเชื่อว่าเป็นวัวที่ให้โทษหากไปทำร้ายมัน มักจะเลี้ยงไว้จนตายเอง ถึงจะนำเนื้อมาเป็นอาหารได้ ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของวัว ชาวบ้านเชื่อว่าวัวตัวผู้ที่มีลักษณะดี ขวัญดี สามารถเลี้ยงไว้เป็นวัวชนได้ หรือการนำหัววัวที่ตายแล้วไปเก็บในยุ้งข้าวจะทำให้การปลูกข้าวมีผลผลิตที่ดี การเลี้ยงแพะ ชาวบ้านจะไม่มีการลักขโมยแพะ เพราะเชื่อว่าผู้ที่ขโมยแพะจะไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ชาวมุสลิมเชื่อว่าการแค้นเพื่อให้พระเจ้าคุ้มครอง คือการแค้นด้วยแพะจำนวน 7 ตัว จะมีค่าเท่ากับการแค้นด้วยวัว 1 ตัว นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อว่าการที่จะนำสัตว์ใหญ่ เช่น วัว ควาย ต้องมีการดูฤกษ์ยาม ในวันเริ่มต้นการเลี้ยงสัตว์ด้วย

2.2.3 การร่วมมือกันของชุมชนในการผลิตแบบการเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง จะมีการร่วมมือกันในการเลี้ยงสัตว์ ดังที่ เพชร ลำแดง¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ในการเลี้ยงสัตว์จำนวนมาก (ควายฝูง) จะมีการเลี้ยงรวมกันในแต่ละฝูงอาจมีเจ้าของ 2-3 คน หรือหลังจากเสร็จสิ้นการทำนา ชาวบ้านมักจะนำวัว ควายไปปล่อยเลี้ยงรวมกัน และคอยดูแลร่วมกัน มีการยืมวัว ควาย เพื่อใช้ในการไถนา นอกจากนี้เมื่อมีการจัดงานต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน ชาวบ้านจะมีการนำหมู วัว ควาย ไปช่วยงานอีกด้วย สิ่งต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นการร่วมมือในการเลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงได้เป็นอย่างดี

ผลกระทบจากการผลิต

ผลกระทบจากการผลิต การผลิตของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงตั้งแต่การจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราชจนถึงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2439-2503) ในช่วงแรกๆ เป็นการผลิตแบบดั้งเดิม คือจะผลิตสิ่งของที่มีคุณค่าใช้สอยเพื่อยังชีพโดยอาศัยธรรมชาติที่เอื้ออำนวย ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้นได้มีการผลิตสิ่งของที่มีคุณค่าในการแลกเปลี่ยน คือการผลิตขึ้นมาเพื่อแลกเปลี่ยน ทำให้เกิดผลกระทบที่เกิดจากการผลิตแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

¹ เพชร ลำแดง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 1 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2543

1. ด้านเศรษฐกิจ
2. ด้านสังคมวัฒนธรรม
3. ด้านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

1. ด้านเศรษฐกิจ

มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ รายได้รายจ่าย ความจำเป็นพื้นฐานของสังคม

1.1 รายได้รายจ่าย ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีลักษณะการผลิตแบบการหาของป่าและล่าสัตว์ ดังที่ สุนทร กิจจานุโยค¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ผลผลิตที่ได้จากการหาของป่า เช่น น้ำผึ้ง ผลไม้ป่า สมุนไพร น้ำมันยาง กล้วยไม้ เป็นต้น ส่วนที่ได้รับจากการล่าสัตว์ป่า เช่น หมูป่า กวาง สมเสร็จ กระเจิง กระรอก นก เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ลดน้อยลงไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชากรจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบเกษตรเบื้องต้น คือ การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ พืชที่ปลูก เช่น ข้าว ข้าวโพด แตงกวา ทุเรียน มังคุด เป็นต้น และสัตว์ที่เลี้ยง เช่น วัว ควาย หมู แพะ เป็ด ไก่ เป็นต้น ทำให้ผลผลิตของชาวบ้านมีเพิ่มขึ้นและมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย ส่วนรายจ่ายชาวบ้านจะมีรายจ่ายในการซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภค เช่น พริกกระป๋องเกลือ ข้าวสาร เสื้อผ้า มีด จอบ เสียม เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านจะมีค่าใช้จ่ายน้อยมากในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะมีการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ต้องจ้างแรงงาน ชาวบ้านมีรายได้ไม่น้อยแต่รายจ่ายก็น้อยจึงทำให้ความเป็นอยู่ไม่เดือดร้อน

1.2 ความจำเป็นพื้นฐานของครอบครัว ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีลักษณะผลกระทบ ดังที่ ไสว อินทร์ปาน² ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ในระยะแรกวัตถุประสงค์ของชาวบ้านจะทำการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน เป็นการผลิตเพื่อยังชีพและทำการผลิตเพื่อการบริโภคภายในชุมชนของตน เพราะฉะนั้นระบบการผลิตจึงเริ่มขึ้นที่ครอบครัวก่อน มีความต้องการเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้มีกินมีใช้อย่างเพียงพอ อาจจะ

¹ สุนทร กิจจานุโยค เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดตะโหมด ตำบลตะโหมด อำเภอยะหริ่ง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543

² ไสว อินทร์ปาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 5 ตำบลตะพาน อำเภอยะหริ่ง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2543

มีการหมุนเวียนผลผลิตบ้างก็เฉพาะในกลุ่มเครือญาติที่มีการติดต่อสัมพันธ์กัน โดยการให้หรือแลกเปลี่ยนเพื่อให้ทุกคนได้มีของกินของใช้ในระดับที่พอกินพอใช้ จึงทำให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวอยู่ในฐานะพออยู่พอกินตามความจำเป็นพื้นฐานของครอบครัว

1.3 ความจำเป็นพื้นฐานของสังคม ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีผลกระทบ ดังที่ สวาท ทองรักษ์¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2439 ชาวบ้านยังมีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนอื่นไม่สะดวก การเดินทางส่วนใหญ่จะเดินด้วยเท้า ถ้ามีสิ่งของก็ใช้วิธีการหาบหรือใช้เกวียน หรือเดินทางด้วยเรือบ้างตามลำคลองที่มีน้ำไหลผ่านลงสู่ทะเลสาบสงขลาทำให้ผลผลิตที่ขายออกไปสู่ชุมชนอื่นๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเป็นไปอย่างลำบากมาก ต่อมาประมาณช่วงปี พ.ศ. 2480 ระบบการแลกเปลี่ยนสินค้าได้มีความก้าวหน้าขึ้นมีการคมนาคมติดต่อสะดวกขึ้น มีรถไฟวิ่งผ่านจังหวัดพัทลุง ทำให้การขนส่งสินค้าออกไปสู่ชุมชนอื่นมีมากขึ้น การผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยนจึงมีมากขึ้น ชาวบ้านมีความต้องการทรัพย์สินเงินทองเพื่อแสดงถึงความร่ำรวย ความมีหน้ามีตา ยิ่งประมาณช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 การใช้ทรัพย์สินในการแข่งขันหาผลประโยชน์และเพื่อการยอมรับทางสังคม ดังที่ เอี่ยม มากคิง² ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ผู้ที่มีทรัพย์สินมากสามารถช่วยเหลือสังคมได้มาก โดยจะสามารถให้บริการและช่วยเหลือสังคมได้ทุกขณะเมื่อสังคมต้องการเป็นที่หวังของคนอื่นๆ ในสังคม จึงมักได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่ค่อยพัฒนา ลักษณะความเป็นอยู่ของชาวบ้านในช่วงที่มีการผลิตแบบการเก็บของป่าและล่าสัตว์ และการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ชาวบ้านจะมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมีความเป็นอยู่ที่ต้องอาศัยธรรมชาติในการยังชีพเป็นอย่างมาก มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคมมีการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เชื้อฟุ้งผู้อาวุโส ผู้นำ ผู้มีความรู้ การทำลายป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจมีน้อยมาก ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตตามความจำเป็นพื้นฐานของสังคม มีการปลูกพืชเพื่อเศรษฐกิจ ทั้งพืชไร่ พืชสวน โดยเฉพาะการทำสวนยางพารา ทำให้บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงได้เปลี่ยนแปลงสภาพไป พื้นที่ทุกพื้นที่จะมีเจ้าของครอบครองทำให้พื้นที่ป่ามีความสมบูรณ์มีจำนวนลดลง พืชพรรณต่างๆ กลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีเจ้าของ สัตว์ป่าก็ลดจำนวนลงมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อไว้ใช้งานและบริโภคเพิ่มขึ้น

¹ สวาท ทองรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 4 ตำบลตะโหมด อำเภอดงระหวัด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2543

² เอี่ยม มากคิง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 2 ตำบลตะแพน อำเภอบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2543

2. ด้านสังคมวัฒนธรรม

บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีผลกระทบด้านวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ของชุมชน

2.1 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่เป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ของชุมชนทุกชุมชน ดังที่ จิน บุญสุวรรณ¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงมีลักษณะการผลิตเพื่อยังชีพ ทุกคนในครอบครัวจะมีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน เช่น ผู้ชายมีหน้าที่ในการหาอาหาร ถางป่า ทำไร่ ผู้หญิงมีหน้าที่หุงหาอาหาร ดูแลบ้านเรือน ช่วยเหลือการทำไร่ เด็กผู้ชายมีหน้าที่ช่วยเหลือในการทำงานพ่อ เด็กผู้หญิงมีหน้าที่ช่วยเหลือในการทำงานของแม่ ปู่ย่า ตายาย ที่อาศัยอยู่ด้วยกัน มีหน้าที่ดูแลบ้าน เลี้ยงดูลูกหลาน เป็นต้น การผลิตทุกขั้นตอนทุกคนในครอบครัวจะช่วยเหลือแรงงานกันอย่างเต็มที่ นอกจากในครอบครัวเดียวกันแล้ว ชาวบ้านบริเวณชุมชนเชิงเขาบรรทัดจะมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ ซึ่งชาวบ้านจะให้ความสัมพันธ์กับกลุ่มเครือญาติ แม้แต่บางครอบครัวถึงแม้จะไม่ใช่เครือญาติ แต่มีความสัมพันธ์ต่อกันเสมือนญาติ ระบบเครือญาติเป็นความสัมพันธ์ของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในยุคการผลิตเพื่อยังชีพ ซึ่งมีการผลิตที่เหมือนกัน คือ การหาของป่า การล่าสัตว์ นอกจากการช่วยเหลือในด้านการแลกเปลี่ยนแรงงานแล้ว งานประเพณีและวัฒนธรรมชาวบ้านก็มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามอัธยาศัย ตั้งแต่เริ่มงานจนเสร็จสิ้นงานนั้น ๆ และมีความรู้สึกในการร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน ครอบครัวและเครือญาติจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการผลิต โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่าง ๆ และเป็นพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนแรงงาน ผลผลิต เป็นลักษณะความสัมพันธ์ของชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัด ต่อมาประมาณหลังปี พ.ศ. 2480 ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตเป็นแบบเกษตรเบื้องต้นมากขึ้น กล่าวคือมีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ โดยจะทำการผลิตในรูปแบบการค้ามากกว่าการผลิตเพื่อยังชีพ ให้ความสัมพันธ์ของครอบครัว และระบบเครือญาติได้ลดความสำคัญลง

¹ จิน บุญสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 17/1 หมู่ที่ 1 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2543

2.2 ความสัมพันธ์ของชุมชน ผลกระทบจากการผลิตที่ทำให้ความสัมพันธ์ของชุมชนเปลี่ยนไป ดังที่ ลบ ชูศรีอ่อน¹ ได้กล่าวสรุปได้ว่า แต่เดิมมีชาวบ้านอาศัยอยู่ตามบริเวณเชิงเขาบรรทัดไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน กลุ่มหนึ่งประมาณ 5-10 ครัวเรือน การผลิตเป็นการผลิตแบบยังชีพ คือ การหาของป่า การล่าสัตว์ การปลูกพืชแบบไร่เลื่อนลอย และการเลี้ยงสัตว์แบบพื้นบ้าน การทำงานทุกอย่างจะทำเพื่อพอกินพอกินในครัวเรือน หากมีมากเหลือกินเหลือใช้ก็จะแจกจ่ายให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านใกล้เคียง ที่จะทำให้ธุรกิจการค้ามีน้อย ความสัมพันธ์ที่ช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกันจึงมีมาก แต่ละกลุ่มจะเชื่อฟังผู้นำในหมู่บ้านซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้อาวุโสและเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ด้านศาสนาชาวบ้านส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ชุมชนส่วนใหญ่จะแยกกันอยู่ตามศาสนาที่นับถือ แต่ก็มี การติดต่อสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีไม่ค่อยมีปัญหาต่อกัน ชาวบ้านจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้นำทางศาสนาที่ตนนับถือเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าผู้นำทางศาสนาเป็นผู้มีความรู้สามารถสั่งสอนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามแนวทางแห่งคุณงามความดีตามศาสนาที่ตนนับถือได้ และยังถือว่าเป็นผู้เสียสละ บริสุทธิ์และทำเพื่อสังคม

ต่อมาเมื่อประมาณหลังปี พ.ศ. 2480 มีชาวบ้านเพิ่มมากขึ้นทั้งชาวบ้านในพื้นที่และชาวบ้านที่อพยพมาจากภายนอกที่ได้ย้ายถิ่นฐานเข้าไปอยู่โดยจับจองที่ทำมาหากินมากขึ้น มีการคมนาคมที่ดีขึ้น สามารถขนส่งสินค้าได้ดีขึ้น การหาของป่า การทำไร่ทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ และการเลี้ยงสัตว์ ได้มีการพัฒนาวิธีการผลิตให้ซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจ แต่ถึงอย่างไรก็ตามวิธีการผลิตดังกล่าวก็ยังเป็นแบบธรรมชาติอย่างเดิม มีการผลิตเพื่อพอกินพอใช้ในฤดูกาลเท่านั้น การดำเนินชีวิตของชาวบ้านยังคงเป็นแบบเดิมโดยไม่มี ความจำเป็นที่ต้องติดต่อกับสังคมภายนอกมากนัก เพราะปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตแบบเดิมมี อยู่แล้วอย่างพร้อมมูล ดังนั้นชาวบ้านจึงยังคงมีความกลมเกลียวรักพวกพ้องอยู่กันแบบสังคม เครือญาติเหมือนเดิม ผู้นำของแต่ละหมู่บ้านอาจเป็นผู้อาวุโสที่มีความฉลาด มีเพื่อนฝูงมากและเป็นที่เคารพยกย่องในสังคม เป็นผู้คอยดูแลรักษาความสงบสุขของชาวบ้าน คอยตัดสินกรณีพิพาท และเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านเหมือนเดิม ส่วนในด้าน ทรัพยากรตามธรรมชาตินั้น ชาวบ้านมีความรู้สึกละทิ้งของดังกล่าวเป็นสมบัติของชุมชนที่ทุกคน มีสิทธิ์สามารถนำเอามาใช้ได้เมื่อมีความจำเป็น พื้นฐานทางด้านสังคมได้สืบทอดกันมาช้านาน ยังเป็นลักษณะเด่นที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย ยิ่งหมู่บ้านที่มีความทุรกันดารและห่างไกลมาก

¹ ลบ ชูศรีอ่อน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 6 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2543

เท่าไร ลักษณะของสังคมหมู่บ้านดังกล่าวก็มีความปรองดองเหนียวแน่นเป็นพิเศษมากขึ้นเท่านั้น ประมาณช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 สังคมบริเวณเชิงเขาบรรทัดได้เปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านมีการแข่งขันทรัพยากรกันมากขึ้นในช่วงการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีการผลิตแบบใหม่ที่เน้นการส่งออกมากขึ้น มีการบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำไร่ทำสวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทุกคนแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองมากขึ้น จึงทำให้ความสัมพันธ์ของชาวบ้านลดน้อยลง ซึ่งมีผลต่อระบบลงแขก และระบบเกลอ

ระบบลงแขก ในระบบการผลิตแบบดั้งเดิม จำเป็นต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านในชุมชนจึงต้องอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการอาศัยแรงงานจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงด้วย ระบบการลงแขก ดังที่ อุทัย วรศรี¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ในการร่วมมือด้านแรงงานของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัด ได้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของเพื่อนบ้าน ผู้ที่มีความต้องการด้านแรงงานจะขอความช่วยเหลือเพื่อนบ้านที่มีความสนิทสนม เรียกว่า “ออกปาก” หรือ “วาน” ซึ่งเป็นการขอความช่วยเหลือในการทำงานที่ต้องใช้แรงงานคนมาก เช่น การถางป่า การทำไร่ การสร้างที่อยู่อาศัย การทำกิจกรรมทางประเพณี เป็นต้น ชาวบ้านที่ได้รับการออกปากจะช่วยเหลือกันนับตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการทำงานนั้นๆ ลักษณะการช่วยเหลือในการทำงานดังกล่าว เรียกว่า “ระบบการลงแขก” จากความเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น กล่าวคือการลงแขกที่เป็นการแลกเปลี่ยนแรงงานแบบดั้งเดิม ไม่อาจรองรับกิจกรรมการผลิตที่เพิ่มขึ้นได้ ทำให้มีการว่าจ้างแรงงานแทนการลงแขกมากขึ้น ระบบการลงแขกจึงค่อยลดบทบาทลงอย่างเห็นได้ชัด

ระบบเกลอ ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันกับชุมชนอื่นๆ บริเวณรอบลุ่มทะเลสาบ และมีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติที่เกิดจากการโยกย้ายถิ่นฐาน เพื่อไปทำมาหากินตามชุมชนต่างๆ มีลักษณะการผลิตที่แตกต่างกัน เป็นเหตุให้เกิดระบบเกลอขึ้น ดังที่ แดง ชูแก้ว² ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า จากความแตกต่างในเรื่องผลผลิตของแต่ละชุมชน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตที่ต่างกัน ก่อให้เกิดระบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดจะนำผลผลิตพวกพืช ผัก ผลไม้ หรือของป่าไปแลกเปลี่ยนกับข้าวสาร อาหารทะเล บริเวณลุ่มทะเลสาบ และจากความยากลำบากใน

¹ อุทัย วรศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 203 หมู่ที่ 2 ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2544

² แดง ชูแก้ว เป็นผู้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 2 ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2544

การคมนาคม การสื่อสาร เพราะในช่วงนั้นการเดินทางต้องเดินทางด้วยเท้าไปตามเส้นทางที่
ทุรกันดาร และต้องใช้เวลาในการเดินทางคราวละหลายวันกว่าจะถึงที่หมาย จึงมีความจำเป็น
ในการทำมาค้าขาย เพื่อจะได้พึ่งพาอาศัยกัน ทำให้มีการผูกเกลอ จนกลายเป็นค่านิยมที่
ชาวบ้านปฏิบัติกันมา ผู้ที่เป็นเกลอกันจะมีความสนิทสนมกันเป็นอย่างมาก เรียกว่า “เพื่อนเกลอ”
“อ้ายเกลอ” “อีเกลอ” หรือ “อ้ายคอ” มักจะแสดงออกให้เห็นถึงความผูกพันของอ้ายเกลอ เช่น
มีการนำสิ่งของไปฝาก มีการหยอกล้ออย่างแรงๆ โดยไม่เกรงกัน และทำให้เกิดความผูกพัน
มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เมื่อต่างฝ่ายมีงานประเพณีวัฒนธรรม เช่น งานบวช งานแต่งงาน
งานศพ เป็นต้น จะมีการส่งข่าวสารเพื่อบอกกล่าว พร้อมกับนำผลผลิตที่แตกต่างกันไป
ช่วยงานซึ่งกันและกัน ปัจจุบันระบบเกลอได้ลดความสำคัญลง เนื่องจากมีปัจจัยต่างๆ เข้ามา
เช่น ความสะดวกทางด้านการคมนาคม ความเจริญทางการสื่อสาร การเคลื่อนย้ายที่อยู่
ของชาวบ้านในชุมชนมากขึ้น เป็นต้น

3. ด้านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ ด้านระบบภูมิทัศน์ ด้านระบบนิเวศ และด้านทรัพยากร
ธรรมชาติ

3.1 ด้านระบบภูมิทัศน์ จากสภาพโดยทั่วไปของเทือกเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง
ประกอบด้วยภูเขาน้อยใหญ่ที่สลับซับซ้อนมากมาย และมีป่าไม้ซึ่งมีลักษณะเป็นป่าดงดิบปกคลุม
พื้นที่ทั้งบนภูเขาและบริเวณเชิงเขาตลอดแนว เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ไม้
และสัตว์ป่านานาชนิด เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่ไหลลงจากภูเขาผ่านพื้นที่ราบลงสู่ทะเล
สาบสงขลา ดังที่ เลี่ยม จันไข่¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า จากลักษณะของพื้นที่ดังกล่าวทำให้
พื้นที่ราบที่อยู่ระหว่างเทือกเขาบรรทัดกับทะเลสาบสงขลา มีน้ำสำหรับการเกษตรได้อย่าง
เพียงพอ ทำให้พื้นที่ราบที่อยู่ถัดจากเชิงเขาเป็นพื้นที่ทำนาและสามารถทำได้ทั้งนาปีและนาปรัง
น้ำตกที่เกิดจากเทือกเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง เป็นแหล่งน้ำที่เกิดแม่น้ำลำธารและยังแสดง
ถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ทำให้สัตว์ป่าได้อาศัยและหากินอย่างครบวงจรของระบบนิเวศ
ตามธรรมชาติ น้ำตกที่ไหลตลอดปี เช่น น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกพระยานคร น้ำตกเขาคราม
น้ำตกสามชั้น น้ำตกโดนแพทอง น้ำตกนกร้า น้ำตกโดนปลิว น้ำตกโนรา น้ำตกหม่อมจู้
น้ำตกไพรวัลย์ เป็นต้น ส่วนลำคลองที่เกิดจากเทือกเขาบรรทัดไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา เช่น

¹ เลี่ยม จันไข่ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 140
หมู่ที่ 2 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2544

คลองป่าพะยอม เกิดจากเขาหินกลิ้ง อยู่ในเขตอำเภอป่าพะยอม คลองปากประ เกิดจากคลองเมืองกับคลองปากคลอง มารวมกันที่บ้านท่าสำเภานือ คลองนาท่อม เกิดจากโดนเขาคราม โดนลำโน โดนนาง ตำบลบ้านนา คลองหานโพธิ์ เกิดจากโดนไพรวัลย์ โดนไร่เหนือ ไหลผ่านอำเภอกงหรา อำเภอเขาชัยสน อำเภอบางแก้ว ออกสู่ทะเลสาบสงขลา คลองท่ามะเคือ เกิดจากโดนเหมืองตะกั่ว อำเภอป่าบอน คลองป่าบอน เกิดจากโดนแม่แดง คลองพรุพ้อ คลองหลง เกิดจากโดนสามชั้น อำเภอป่าบอน เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น มีการถางป่าเพื่อทำไร่และปลูกพืช ทำให้ระบบนิเวศน์บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่ที่ถูกทำลาย มีการปลูกพืชเศรษฐกิจขึ้นมาทดแทน ทำให้ลักษณะของป่าเปลี่ยนแปลงไป

3.2 ด้านระบบนิเวศ เทือกเขาบรรทัดมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบนิเวศในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพราะมีผลกระทบโดยตรงทั้งด้านวิถีชีวิต และด้านผลผลิตของชาวบ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมาก ที่สามารถนำมาบริโภคและเป็นสินค้าส่งออกจำหน่ายได้มากมาย กล่าวคือมีไม้เนื้ออ่อนและไม้เนื้อแข็งที่มีค่ามากมาย เช่น ไม้ยาง ไม้ยาง ไม้หลุมพอ ไม้เคี่ยม ไม้ตะเคียน ไม้ไผ่เขียว ไม้บากบุด ไม้สะทัง ไม้มะขามเทศ เป็นต้น เป็นแหล่งผลิตของป่า เช่น หวาย ไม้ไผ่ สมุนไพร ผัก ผลไม้ พวงน้ำผึ้ง ตัวต่อ เป็นต้น และยังเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิดที่ผู้คนล่าเพื่อนำมาบริโภคและส่งไปขาย เช่น หมูป่า หมี เสือ สมเสร็จ กวาง ลิง ค่าง จง กระรอก งู เป็นต้น ผลผลิตจากป่าเหล่านี้เป็นผลที่ได้จากความสมดุลในระบบนิเวศ ซึ่งชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดได้หาเลี้ยงชีพมาช้านาน ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น ได้มีการทำลายระบบนิเวศ จึงทำให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติอย่างไม่ถูกต้องทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่ลดลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางการผลิต ที่ส่งผลทำให้ชาวบ้านมีการจับจองพื้นที่และโค่นถางป่าเพื่อทำสวน ทำไร่ การสร้างที่อยู่อาศัย จึงทำให้ป่าเหลือน้อยลง สัตว์ป่าก็ได้ลดจำนวนลงไปด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ป่าก็ยังคงมีอยู่ไม่ถูกทำลายมากนัก เมื่อชาวบ้านทิ้งช่วง ไม่เข้าไปโค่นถางป่า ต้นไม้ก็จะเติบโตขึ้นเป็นป่าอีก ทำให้ระบบนิเวศยังไม่เสียหายไปมากนัก ประมาณช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 ได้มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการทำลายธรรมชาติได้อย่างรวดเร็ว พื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงได้เปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมอย่างมาก ทั้งพืชและสัตว์ได้ลดจำนวนลง บางชนิดก็สูญพันธุ์ไป

3.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ที่มีอยู่บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการผลิตของชาวบ้าน ดังที่ ชลุด คงแสง¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า สามารถแบ่งทรัพยากรธรรมชาติเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 4 ประเภท คือ ที่ดิน แหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าไม้และพันธุ์พืชต่าง ๆ สัตว์

3.3.1 ที่ดิน มีความสำคัญในการตั้งถิ่นฐาน การทำมาหากิน และมีผลต่อการผลิตของชาวบ้าน สรุปประเด็นสำคัญได้ 2 ลักษณะ คือ ด้านลักษณะและคุณภาพของที่ดิน และด้านปริมาณของที่ดิน

3.3.1.1 ด้านลักษณะและคุณภาพของที่ดิน เป็นพื้นที่สูง ในบริเวณเชิงเขามีสภาพเป็นป่าดงดิบ เหมาะแก่การทำสวน แล้วค่อยลาดต่ำลงมาเป็นพื้นที่ราบเหมาะแก่การทำงานไปถึงบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา เมื่อชาวบ้านเข้าไปอยู่อาศัยมากขึ้น มีการทำไร่ ทำสวน ทำนา ทำให้ลักษณะและคุณภาพของที่ดินเปลี่ยนไป

3.3.1.2 ด้านปริมาณของที่ดิน พื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดก่อนปี พ.ศ. 2480 มีชาวบ้านเข้าไปอยู่ไม่มากนัก ยังมีพื้นที่ว่างมาก สามารถจับจองพื้นที่ได้ด้วยวาจา เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและทำมาหากิน ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน ชาวบ้านที่เข้าไปทำกินอยู่ในบริเวณใด ๆ ก็ถือว่ามีความสิทธิ์ในบริเวณนั้น ประมาณช่วงหลังปี พ.ศ. 2480 มีชาวบ้านเข้าไปทำกินมากขึ้น มีการจับจองพื้นที่สำหรับทำไร่ ทำสวน ทำให้พื้นที่ว่างลดน้อยลง แต่ความต้องการพื้นที่ทำกินของชาวบ้านมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้มีการแย่งชิงที่ดินทำกิน ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2490 รัฐบาลได้ออกกรรมสิทธิ์การครอบครองที่ดิน ทำให้ชาวบ้านมีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดิน และมีการซื้อขายที่ดินมากขึ้น

3.3.2 แหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นแหล่งน้ำที่เกิดจากเทือกเขาบรรทัด ส่วนใหญ่จะเป็นน้ำตก ไหลจากพื้นที่สูงบริเวณเชิงเขาบรรทัดลงสู่ทะเลสาบสงขลา ทำให้พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ แต่ต่อมาเมื่อมีการถางป่าทำไร่ ทำสวนในพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ทำให้แหล่งน้ำธรรมชาติลดน้อยลง

3.3.3 ป่าไม้และพันธุ์พืชต่าง ๆ มีลักษณะเป็นป่าดงดิบ มีพันธุ์พืชที่ชาวบ้านสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย เป็นอาหาร เป็นยารักษาโรค เพื่อการค้า ต่อมาเมื่อมีการโค่นถางป่าเพื่อทำไร่ ทำสวนมากขึ้น ทำให้ป่าไม้และพันธุ์ไม้บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงลดจำนวนลง

¹ ชลุด คงแสง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 4 ตำบลตะแพน อำเภอสcriบรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2544

3.3.4 สัตว์ มีสัตว์ป่ามากมายหลายชนิด ดังที่ เสวียง ชูปลอด¹ กล่าวไว้ว่าสรุปได้ว่า ชาวบ้านสามารถล่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหารและเพื่อการค้าได้ ประมาณช่วงปี พ.ศ. 2500 เมื่อมีการการโค่นถางป่า จับจองที่ดิน เพื่อทำการเกษตร ทำให้สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ลดจำนวนลง

¹เสวียง ชูปลอด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 72 หมู่ที่ 5 ตำบลตะพาน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2544

บทที่ 4

พลวัตการผลิตของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง

ตั้งแต่การจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช

ถึงก่อนการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ.2439-2503)

การศึกษาถึงการผลิตของชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ในช่วงระยะเวลา ระหว่างการจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช จนถึงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือระหว่างปี พ.ศ. 2439-2503 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทั้ง 3 ประการ ได้แก่ ปฏิจการ ผลิต วิธีการผลิต และผลกระทบจากการผลิต ดังสรุปได้ดังนี้

1. ปฏิจการผลิต แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1.1 ปฏิจพื้นฐานในการผลิต หรือปฏิจการผลิตพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องอยู่กับเงินทุน ที่ดิน และแรงงาน

1.2 ปฏิจการผลิตอื่นๆ ที่มีผลต่อการผลิต ได้แก่ สภาพการเมืองและการปกครอง สภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เช่น ถนนหนทาง การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น

2. วิธีการผลิต

2.1 การผลิตแบบเสาะหา ได้แก่ การเก็บหาของป่า และการล่าสัตว์

2.2 การผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ได้แก่ การเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ วิธีการผลิตดังกล่าวนี้รวมไปถึงลักษณะของพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องร่วมอยู่ ทั้งในรูปแบบการผลิตแบบเสาะหาและการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น

3. ผลกระทบจากการผลิต โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรมชุมชน รวมถึงความสัมพันธ์ในชุมชนและในระหว่างชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่ด้วยกัน

ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพของความเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตของชุมชนได้อย่างเป็นพลวัต การศึกษาในครั้งนี้จึงได้แบ่งช่วงเวลาออกตามลักษณะของปฏิจการผลิต วิธีการผลิต และผลกระทบจากการผลิต นับตั้งแต่มีการจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราชจนถึงก่อนการเข้ามาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ออกได้เป็น 2 ช่วงเวลาคือ ยุคของการผลิตแบบยังชีพ (ช่วงเวลา

ก่อนทศวรรษ 2480) และยุคการผลิตแบบกึ่งยังชีพ (ระหว่างทศวรรษ 2480 จนถึงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ดังรายละเอียดที่จะได้กล่าวต่อไป

1. ยุคการผลิตแบบยังชีพ : พลวัตการผลิตของชุมชนเชิงเขาบรรทัดก่อนทศวรรษ 2480

1.1 ลักษณะและบริบทชุมชน

ในพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดมีชุมชนต่างๆ ปรากฏอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นชุมชนเกิดใหม่เมื่อไม่กี่สิบปีที่ผ่านมา ไปจนถึงชุมชนดั้งเดิมที่มีความเก่าแก่กว่า 100 ปีขึ้นไป กล่าวเฉพาะชุมชนดั้งเดิมเหล่านี้ต่างยังคงดำรงสถานะของความเป็นชุมชนหลักหรือศูนย์กลาง ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และการผลิตของชุมชนบริเวณนี้ เราสามารถยืนยันยืนยันความเป็นมาของชุมชนเหล่านี้ได้จากหลักฐานทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ คำานาน และคำบอกเล่าของผู้คนที่ท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน จารึกในเพลาเมืองสทิงพระ¹ ระบุว่าในจำนวนเมืองบริวารทั้ง 11 เมืองของเมืองพัทลุงเมื่อสมัยอาณาจักรศรีวิชัย ปรากฏชื่อเมืองชะรัดอยู่ในฐานะของเมืองบริวารด้วย ส่วนชุมชนงหราที่อยู่ใกล้เคียงกัน ก็อาจจะมียุคไม่ต่ำกว่า 300 ปี เมื่อสังเกตจากความเก่าแก่ของฐานพระพุทธรูปหินทรายแดงในวัดเขาวงก์หรือวัดกงหราเก่า น่าเชื่อว่ามีอายุอยู่ในช่วงระหว่างยุคกลางถึงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา

กรณีของชุมชนตะโหมด ก็เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ชาวบ้านนับถือศาสนาอิสลามชามุสลิม ก่อนที่จะเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธเมื่อช่วงเวลาากว่า 100 ปีที่ผ่านมา แม้แต่ชื่อนามของชุมชน "ตะโหมด" อาจจะมาจากคำว่า "โต๊ะโหมด" และปัจจุบันนี้ยังคงปรากฏนามสถานที่สอดคล้องกับชื่อแบบอิสลามอยู่ทั่วไป เช่น นายะเจ๊ะ หนองโต๊ะโล่ง นาโต๊ะโคบ และห้วยโต๊ะเร็น เป็นต้น แม้แต่บริเวณของวัดตะโหมดในปัจจุบันนี้ แต่เดิมก็เรียกกันว่า "โคกสุเหว่า" และยังคงมีหลุมฝังศพของโต๊ะโหมดอยู่ในบริเวณนั้น เหตุการณ์ช่วงที่มีการเปลี่ยนศาสนานั้น ส่งผลให้ชาวมุสลิมบางส่วนที่ยังคงยึดมั่นในศรัทธาแบบของตน ต้องโยกย้ายออกจากบ้านตะโหมดไปตั้งชุมชนมุสลิมแห่งใหม่ เช่น ชุมชนท่าเชียด และเหมืองตะกั่ว¹

ส่วนชุมชนที่เกิดขึ้นจากการอพยพหนีโรคระบาด เช่น ชุมชนคลองหะหลัง พบว่ามีอายุในช่วงประมาณ 130 ปีที่ผ่านมา เมื่อนายหิม นะเหละ ซึ่งนำครอบครัวอพยพมาจากอำเภอปะ

¹ สมเสริม ชูรักษ์. ท้องถิ่นของเรา 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. พัทลุง: โรงพิมพ์พัทลุงและเครื่องเขียน. 2539.

¹ สวาท ทองรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 4 ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2544.

เหลียน จังหวัดตรัง ในช่วงแรกเริ่มมาตั้งหลักแหล่งที่บริเวณชุมชนป่าแก่ ซึ่งเป็นชุมชนมุสลิมเก่าแก่แห่งหนึ่งในอำเภอกงหรา ต่อมาเมื่อทราบข่าวการเกิด "ไฉ่น้ำ" อยู่ในเขตชุมชนทุ่งราบของกลุ่มทะเลสาบสงขลา จึงได้นำเมียและลูกอีก 8 คน หลบหนีขึ้นสู่ทางเหนือ น้ำมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณบ้านคลองหะหลัง²

อย่างไรก็ตาม ในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา ชุมชนบริเวณนี้ยังไม่ได้ขยายออกไปมากนัก ในหลายๆ ชุมชนปรากฏผู้คนอาศัยอยู่เพียงไม่กี่ครัวเรือนเท่านั้น เช่น บ้านนาบอน เมื่อช่วงทศวรรษ 2450 มีครัวเรือนอาศัยอยู่เพียง 4-5 ครัวเรือนเท่านั้น ส่วนชุมชนทำเหมืองในช่วงก่อนทศวรรษ 2500 ปรากฏว่ามีผู้คนอาศัยอยู่ประมาณ 9 ครัวเรือน ขณะที่บางชุมชนได้มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญมานานับเวลานานแล้ว เช่น ชุมชนบ้านนา ตะโหนด กงหรา ชะรัด และป่าแก่ เป็นต้น

1.2 กิจกรรมการผลิต

การผลิตแบบยังชีพจะประกอบไปด้วยกิจกรรมการผลิตใน 2 ลักษณะ ได้แก่ "กิจกรรมการผลิตแบบเสาะหา" นั่นคือการหาของป่าและการล่าสัตว์ อันเป็นรูปแบบการผลิตที่อยู่บนพื้นฐานของการเก็บหาอาหาร เช่น ผัก ผลไม้ และรากไม้ใบหญ้าจากธรรมชาติ ตลอดจนการล่าสัตว์ด้วยเครื่องมือง่าย ๆ เช่น หอก ธนู เป็นต้น และ "กิจกรรมการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น" นั่นคือการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ อันเน้นการปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรมและปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีการผลิตจากรูปแบบเดิมหรือกิจกรรมการผลิตแบบเสาะหาไปสู่กิจกรรมการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้นที่มีการผลิตในรูปแบบพื้นฐานไม่มีความซับซ้อนในวิธีการผลิตมากนัก และยังคงมีเป้าหมายในการผลิตอยู่บนพื้นฐานของการผลิตแบบยังชีพ เช่น การเพาะปลูกแบบการทำไร่เลื่อนลอยหรือการทำไร่แบบหมุนเวียน (shifting cultivating) และการเลี้ยงสัตว์แบบเร่ร่อน เป็นต้น ถึงแม้ว่ารูปแบบการผลิตดังกล่าวนี้จะก้าวพ้นมาจากกิจกรรมการผลิตแบบเสาะหาแล้วแต่ก็ยังคงเป็นกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติอยู่เช่นเดิม การผลิตในลักษณะที่พึ่งพาธรรมชาติดังว่านี้จึงต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของฤดูกาลอย่างเข้มข้น ดังคำอธิบายถึงลักษณะฤดูกาลของชุมชนเชิงเขาบรรทัด ดังต่อไปนี้

สภาพฤดูกาลของชุมชนเชิงเขาบรรทัด สามารถแบ่งออกได้เป็นช่วงเวลา ดังนี้

1) เดือนสิบเอ็ดถึงเดือนอ้าย (ประมาณเดือนตุลาคม-ธันวาคม) เป็นการเข้าสู่หน้าฝน ตลอดช่วงเวลาสามเดือน จนเมื่อเข้าสู่ช่วงเดือนอ้ายจึงมักจะเกิดน้ำท่วมหนักขึ้นในพื้นที่บางส่วนของบริเวณเชิงเขาบรรทัด แม้ว่าเป็นพื้นที่สูงและปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาสามารถไหลลงสู่สายน้ำ

² เอ็ม เจริญนุ้ย, เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมูสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 124 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2544.

ลำคลองที่มีอยู่เป็นระยะ ได้ก็ตาม แต่เมื่อลำคลองเหล่านี้นั้นต้องรองรับน้ำป่าที่เกิดจากปริมาณน้ำฝนที่ตกบนเทือกเขาบรรทัดเป็นจำนวนมากอยู่ด้วย จึงมักเกิดการเอ่อท้นจนท่วมพื้นที่ต่างๆ อยู่เสมอในทุกช่วงเดือนอ้ายของแต่ละปี

2) เดือนยี่ (ประมาณเดือนมกราคม) ฝนเริ่มหยุดซึ่งชาวบ้านมักเรียกกันว่าเข้าสู่ช่วงทางฝน นับตั้งแต่ก่อนช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมาอากาศช่วงนี้จะหนาวมาก ตอนเช้าผู้คนต้องก่อไฟผิงกันทุกบ้าน สภาพอากาศที่หนาวเหน็บเช่นนี้มักทอดระยะนานไปจนถึงช่วงเดือนสามหรือบางปีก็กินไปถึงช่วงเดือนสี่

3) เดือนสามถึงเดือนห้า (ประมาณเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน) เป็นช่วงของหน้าแล้ง ต่อเมื่อปลายเดือนห้าฝนจะเริ่มตกอีกครั้ง

4) เดือนหกและเดือนเจ็ด (ประมาณเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน) เข้าสู่ช่วงหน้าฝนอีกครั้งหนึ่ง

5) เดือนแปด (ประมาณเดือนกรกฎาคม) เป็นหน้าแล้งซึ่งจะแล้งพอๆ กับหน้าแล้งในช่วงเดือนห้าเลยทีเดียว ต่างกันที่เดือนแปดจะมีลมพัดแรงทำให้ช่วงเดือนนี้ น้ำจะเหือดแห้งลงเร็วกว่าในช่วงเดือนห้าเสียอีก และ

6) เดือนเก้าและเดือนสิบ (ประมาณเดือนสิงหาคม-กันยายน) เป็นช่วงเวลาของหน้าแล้งอีกครั้งหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ในช่วงหน้าแล้งหนึ่งๆ อาจมีสายฝนโปรยปรายอยู่ในบางวันหรือจนติดต่อกันถึงหลายวันก็ได้ ทั้งนี้เป็นผลจากสภาพป่าไม้และภูเขาในพื้นที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก เช่นเดียวกันเมื่อเข้าสู่ช่วงหน้าฝนแล้ว จะพบเห็นว่าท้องฟ้าเหนือบริเวณเชิงเขาบรรทัด ได้ถูกปกคลุมอยู่ด้วยเมฆฝนมืดครึ้มตลอดวัน ช่วงหน้าฝนของพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัด จึงเป็นช่วงเวลาที่มิมีสายฝนเทกระหน่ำอยู่เกือบตลอดวันและคืน จนนำไปสู่การเกิดน้ำท่วมขึ้นได้ในหลายพื้นที่ของชุมชนเชิงเขาบรรทัดบริเวณนี้ และไปจนถึงพื้นที่ราบลุ่มทางตอนล่างที่ล่อๆ ลาดต่ำลงไป

กิจกรรมการผลิตแบบสาะหา : การหาของป่าและการล่าสัตว์

สภาพพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก ดังที่คนเฒ่าคนแก่ได้เล่าสภาพชุมชนในยุคประมาณ 100 ปีที่ผ่านมาว่า ในอดีตชุมชนแถบนี้เต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ บางต้นขนาดหลายๆ คนโอบเลยทีเดียว ส่วนสัตว์ป่าจำพวกหมูป่า กวาง อีเก้ง กระซัง ฯลฯ รวมทั้งสัตว์ร้ายอย่างเสือ หมี และช้างป่าก็สามารถพบเจอได้บ่อยครั้ง ความอุดมสมบูรณ์ดังว่านี้เองได้นำผู้คนในบริเวณเชิงเขาบรรทัดเข้าสู่กิจกรรมการผลิต ในรูปแบบดั้งเดิมที่สุดของมนุษย์นั่นคือ กิจกรรมการผลิตแบบสาะหา ที่ประกอบด้วยการหาของป่าและการล่าสัตว์ ซึ่งในยุคต้นกิจกรรมเหล่านี้อาศัยเพียงพละกำลัง และเครื่องมือที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรืออาจรวมถึงต้องอาศัย

ความชำนาญ อันเกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีธรรมชาติที่อยู่ภายใน และรายรอบชุมชนของพวกเขาเองด้วย

ลักษณะของกิจกรรมการผลิตแบบเสาะหานั้น ชาวบ้านสามารถหาพวกพืชผักผลไม้และของป่ามาบริโภคได้ตลอดปี ทั้งนี้การเข้าหาอาหารประเภทนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับฤดูกาลด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อเข้าสู่ช่วงหน้าแล้งระหว่างเดือนสี่เดือนห้า พวกผู้ชายในแทบทุกชุมชนของบริเวณเชิงเขาบรรทัด จะเข้าป่าหาน้ำผึ้งป่ากันเป็นกลุ่มๆ พวกผู้ชายเหล่านี้มักรู้เป้าหมายกันดีอยู่แล้วว่า ต้นไม้ต้นไหนที่จะมีผึ้งทำรังอยู่ และก่อนหน้านี้อาจมีการแหวะเวียนไปเฝ้าดูอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่าในช่วงนี้จะไม่มีการซื้อขายน้ำผึ้งป่ากัน แต่การหาน้ำผึ้งจากป่าเขานี้จะทำกันเป็นประจำทุกปี เนื่องจากน้ำผึ้งป่าพวกนี้ถูกถือเป็นของดีมีสรรพคุณทางยาสูง นอกจากเอาเก็บไว้ประจำบ้านเรือนแล้วพวกเก็บหาน้ำผึ้ง มักจะแบ่งปันไปให้เพื่อนบ้านได้เก็บไว้กันอย่างทั่วหน้า แต่ละบ้านเรือนของชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดจึงต้องมีน้ำผึ้งป่าเหล่านี้ติดไว้ไม่เคยขาด รวมทั้งมีการนำน้ำผึ้งป่าเหล่านี้ไปฝากญาติมิตร หรือผู้ที่เคารพนับถือที่อยู่ในชุมชนภายนอกอยู่เสมอ

นอกจากน้ำผึ้งป่าแล้วเมื่อถึงเดือนแปดเดือนเก้าก็เป็นช่วงเวลาสำหรับขึ้นไปหาสะตอ ลูกประ ลูกหี และไม้ผลอื่นๆ ที่ได้ทยอยกันให้ผลออกมา เช่น พุริณ ลงสาด มังคุด ของจำพวกนี้ นอกจากใช้บริโภคกันในชุมชนแล้ว ยังมีราคาพอสำหรับการแลกเปลี่ยนและเป็นสินค้าหลัก ที่ชาวบ้านบริเวณนี้สามารถนำไปขายยังตลาดนัดต่างๆ เช่น ตลาดควนขนุน ตลาดห้วยหมาก ตลาดนาท่อม ตลาดหารเทา ตลาดบางแก้ว ตลาดปากพะยูน รวมทั้งตลาดในจังหวัดตรัง เช่น ตลาดนาโยง และตลาดทับเที่ยง เป็นต้น

ส่วนกิจกรรมการเสาะอีกลักษณะคือการล่าสัตว์ ถือเป็นกิจกรรมสำหรับพวกผู้ชายที่เพียงก้าวออกไปนอกบ้านก็สามารถหาสัตว์ต่างๆ มาเป็นอาหารได้แล้ว เนื่องจากสัตว์ป่าหลายชนิดมีให้พบเห็นอยู่ทั่วไปแม้แต่ในเขตหมู่บ้าน แต่ก็ยังมีกลุ่มพรานป่าอยู่บ้างที่ใช้ชีวิตประจำวันอยู่กับการล่าสัตว์เป็นหลัก ซึ่งชาวบ้านแยกออกเป็น "พรานธนู" และ "พรานปืน" พรานธนูที่ว่าก็คือพวกที่มีฝีมือในการใช้คันธนูที่มักทำจากไม้ไผ่ขนาดพอเหมาะมือ และใช้ก้อนดินเหนียวปั้นกลมตากแดดไว้ให้แข็งเป็นกระสุนสำหรับยิงสัตว์ ส่วนพรานปืนในอดีตก็มีเพียง "ปืนนกคี" เป็นอาวุธเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีวิธีการล่าสัตว์อื่นๆ ที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การดัก เช่น ดักแร้ว ดักหลุมพราง ดักโป๊ะ และดักนกด้วยยาง
2. การล่อ เช่น การต่อ การเรียก และการอ่อยเหยื่อ และ
3. การล่า

อย่างไรก็ตามสัตว์ที่ได้มานั้นชาวบ้านเล่าว่าจะไม่มีการซื้อขายกัน พวกที่ล่าสัตว์มาได้จะเอามากินเป็นอาหารเท่านั้น โดยจะมีการแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านใกล้เคียงภายในชุมชนเท่านั้น

กิจกรรมการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น

1) การทำไร่ทำนา : การผลิตของชาวไร่

ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดจะอาศัยเวลาช่วงเดือนแปดถึงเดือนสิบที่เป็นช่วงหน้าแล้งเริ่มต้นกระบวนการผลิตที่มีความหมายอย่างยิ่ง สำหรับการดำรงชีวิตของผู้คนในบริเวณเชิงเขาบรรทัด โดยเริ่มขั้นตอนการเพาะปลูกข้าวด้วยการทำไร่ ซึ่งเป็นวิธีการผลิตที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศซึ่งเป็นเขตพื้นที่เชิงเขา ซึ่งขาดแคลนพื้นที่ราบลุ่มที่เหมาะสมสำหรับการทำนามากกว่าการทำไร่ของชาวบ้านในชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัด อยู่ในประเภทของการทำไร่เลื่อนลอย หรือการทำไร่หมุนเวียน (shifting cultivating) ซึ่งเป็นการเพาะปลูกในแบบเดียวกับหลายๆ แห่งทั่วโลก ที่ใช้วิธีการเริ่มต้นเตรียมเนื้อที่ที่เรียกว่า "การตัดและเผา" (slash and burn) ซึ่งก็คือการหักล้างถางพงที่ดินเล็กๆ สักแปลง หลังจากนั้นจะมีการเผาปรนให้ที่ดินโล่งเตียน ก่อนจะเข้าสู่ขั้นตอนการเพาะปลูกด้วยการใช้ไม้ทิ่มผืนดินเพื่อหยอดเมล็ดพันธุ์ แต่ที่ดินแปลงที่ว่านี้จะถูกปล่อยให้รกร้างไปอีกระยะหนึ่ง ภายหลังจากถูกใช้ทำการเพาะปลูกอยู่เพียงหนึ่งถึงสองครั้งเท่านั้น ทั้งนี้เป็นการเว้นระยะให้ผืนดินมีโอกาสฟื้นสภาพความอุดมสมบูรณ์ขึ้นอีกครั้งด้วยตัวมันเอง โดยที่ระหว่างนี้ชาวไร่จะหันไปทำการหักโค่นที่ดินแปลงอื่นสำหรับการเพาะปลูกแทน¹

ในการมองหาที่ดินว่างเปล่าสักแปลงสำหรับการผลิตของชาวบ้าน จะอยู่ภายใต้เหตุผลว่าผืนดินแปลงนั้นต้องมีความอุดมสมบูรณ์ หรือเรียกว่า "ดินดี" และอยู่ไม่ห่างไกลออกไปจากชุมชน ซึ่งในอดีตนั้นที่ดินยังคงรกร้างว่างเปล่าอยู่อีกมาก ชาวบ้านยังไม่ต้องออกไปทำกินไกลจากชุมชนมากนัก และการมองหาที่ดินเพื่อทำไร่สักแปลงก็เพียงแต่จับจองปากเปล่า ก็บอกกล่าวให้รับรู้กันเฉพาะคนในชุมชนก็ได้แล้ว หรือหากจะให้มันคงขึ้นก็จับจองด้วยการบุกเบิกแผ้วถางไว้ก็เป็นที่ยอมรับกันในสิทธิแล้ว

อย่างไรก็ตาม การจะทำไร่สักแปลงนั้นเป็นงานที่หนักหนาเอาการ และการผลิตของชุมชนเกษตรในอดีตจะเป็นการผลิตแบบรวมหมู่ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันเป็นกลุ่ม การทำไร่ก็เช่นเดียวกันชาวบ้านมักจะเลือกบุกเบิกที่ดินใกล้เคียงกันหลายๆ แปลง เพื่อจะสามารถช่วยเหลือใน

¹ ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2540. หน้า 50.

การผลิตและดูแลผลผลิตร่วมกันได้ นับตั้งแต่ขั้นตอนของการบุกเบิกแผ้วถาง ที่จะต้องหักโค่นต้นไม้ใหญ่บางต้นมีขนาดหลายๆ คน โอบเลยทีเดียว การจะ โค่นต้นไม้ขนาดใหญ่เช่นนี้จะต้องทำนั้งร้านขึ้นไป และอาจต้องใช้เวลาเป็นวันๆ ถึงแม้จะมีการเข้าช่วยเหลือกันแล้วก็ตาม การ โค่นไม้และหักร่างถางพงเป็นงานใช้กำลัง จึงต้องเป็นหน้าที่ของพวกผู้ชายโดยเฉพาะ แต่สำหรับพวกหนุ่มๆ แล้วตลอดช่วงฤดูกาลผลิตที่ยากลำบากเช่นนี้ นับเป็นโอกาสอันดีที่หนุ่มสาวหลายคู่จะได้เรียนรู้ลักษณะนิสัยของกันไปด้วย โดยเฉพาะคู่ที่ได้หมั้นหมายกันไว้แล้ว

สำหรับบางปี ถ้าหากว่าเนื้อที่สำหรับทำไร่แปลงเดิมยังคงมีความอุดมสมบูรณ์เพียงพอ ก็สามารถลดขั้นตอนการหักร่างถางพงเหล่านี้นลงไปได้ เพียงแต่ช่วยกันจัดการกับต้นไม้ใบหญ้าขนาดเล็กที่เติบโตใหญ่ขึ้นมาในช่วงไม่กี่เดือนที่ปล่อยไว้เท่านั้นเอง ส่วนเรื่องของขนาดเนื้อที่ไร่ที่เหมาะสมแปลงหนึ่งๆ นั้น นางเขียว อักษรเนียม¹ หญิงชราวัยกว่า 91 ปี เล่าให้ฟังว่า แต่ก่อนมักทำกันครอบครัวละไม่เกินจำนวน 20 แล่ง (ประมาณ 1 แล่งก็ราว 1 ไร่) หรือประมาณราว 1 ไร่ นอกจากคนที่พอมีฐานะก็อาจทำกันถึง 100 แล่ง ซึ่งคนมีฐานะในความหมายของชาวบ้านก็มักเป็นผู้มีอำนาจในชุมชน ส่วนมากก็คือผู้นำท้องถิ่นอย่างผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน คนกลุ่มนี้มีฐานะจากญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงจำนวนมากอยู่แล้ว เมื่อผนวกกับอำนาจทางการเมืองทำให้คุณให้โทษได้เข้า ไปอีก จึงสามารถระดมแรงงานในการผลิตได้อย่างที่ต้องการ

ดังกล่าว่าแล้วว่าช่วงเวลาระหว่างเดือนแปดถึงเดือนสิบเป็นหน้าแล้ง หากเป็นกรณีของที่ดินแปลงที่บุกเบิกขึ้นมาใหม่ในปีนั้น ก็ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการกำจัดท่อนไม้ที่โค่นไว้ และเนื่องจากในยุคก่อนแม้แต่ไม้เนื้อแข็งใดๆ ก็ไม่ได้มีราคาค่างวดอันใดจนถึงกับต้องซื้อขายกันดังในยุคหลังมานี้ เศษไม้ใหญ่น้อยที่กองอยู่ในที่ดินจะต้องถูกเผากำจัดจนหมดซึ่งก็ต้องใช้เวลานับเดือน ขั้นตอนนี้เรียกกันว่า "ปรน ไร่" ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่านอกจากทำให้พื้นที่ไร่โล่งเตียนแล้ว ยังเป็นประโยชน์ทำให้ดินดีและร่วนซุยเหมาะสำหรับการเพาะปลูกเป็นอย่างดี

นับจากนี้ไปผู้หญิงจะต้องเก็บกวาดบรรดาเศษไม้ออกไปจากไร่และทำการปรับระดับพื้นที่ด้วยการตากกับจอบให้สม่ำเสมอทั้งแปลง พร้อมกับเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่เรียกว่า "ข้าวปลูก" เอาไว้เมื่อถึงเดือนสิบข้างแรมจึงเป็นเวลาในการเพาะปลูกที่เรียกว่า "น้ำ ไร่" ซึ่งจะมีการระดมแรงงานในหมู่บ้าน และกลุ่มชาวบ้านที่ทำไร่อยู่ใกล้เคียงกันเข้ามาช่วยเหลือกัน โดยมักกำหนดวันให้หลั่นกันไปในกลุ่มที่ทำไร่ใกล้เคียงกัน เพื่อจะได้หมุนเวียนเข้าช่วยเหลือกันได้ทุกแปลง เมื่อถึงวัน

¹ เขียว อักษรเนียม. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมูสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 127 หมู่ที่ 1 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2545.

นำไธบนที่ดินแปลงหนึ่งจึงดูเหมือนคล้ายกับมิงงานเลี้ยงเฉลิมฉลองขึ้น เนื่องจากจะมีผู้เข้าร่วมทั้งผู้ชายและผู้หญิง ในบางครั้งอาจมีจำนวนถึงห้าสิบคน ซึ่งทางเจ้าภาพต้องเตรียมข้าวปลาอาหารให้เพียงพอสำหรับมือที่ขยำที่จะมีขึ้น

การนำไธจะเริ่มต้นตั้งแต่เช้าตรู่และมักจะเสร็จกันก่อนเที่ยง พวกผู้ชายจะทำหน้าที่ "แทงสั๊ก" คือใช้ไม้ซึ่งเหลาปลายให้แหลมทิ่มลงบนผืนดินทั้งสองมือในทุกอย่างก้าว ส่วนพวกผู้หญิงจะเดินหยอดเมล็ด "พันธุ์ข้าวปลูก" ลงในหลุมเล็กๆ นั้น จำนวนประมาณ 10 เมล็ดต่อหลุม ซึ่งก็เป็นปริมาณไม่น้อยทีเดียวด้วยเหตุที่เมล็ดข้าวเหล่านี้มักถูกรบกวนโดยมดแมลง บรรดานกชนิดต่างๆ จนถึงสัตว์ป่าอย่างหมาป่าไปจนตลอด จากนั้นไปอีกไม่กี่วันก็จะเข้าสู่เดือนสิบเอ็ดซึ่งเป็นหน้าฝนแล้วระหว่างนี้ชาวไธจะต้องหมั่นดูแลข้าวที่ปลูกไว้ในไร่ ซึ่งก็ตกเป็นภาระสำหรับผู้หญิงที่จะต้องดูแลไม่ให้ต้นหญ้าออกงอกขึ้นมาท่ามกลางกอข้าวได้เป็นอันตราย และเมื่อข้าวไรสุกขึ้นก็ต้องคอยเฝ้าระวังพวกนกอาจจะเข้ามากินรวงข้าวไว้ให้ด้ด้วย ภาระเหล่านี้จะสิ้นสุดลงก็ต่อเมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยว ที่จะมีขึ้นในราวเดือนสามของปีถัดไปแล้ว

ปัญหาและอุปสรรคในการทำไธ

ชาวบ้านมักจะกล่าวตรงกันว่า การผลิตในยุคการทำไธนี้ นับเป็นช่วงเวลาแห่งความทุกข์ยากของชาวไธในบริเวณเชิงเขาบรรทัด เมื่อข้าวที่ได้จากการผลิตหาได้มีมากพอสำหรับการกินอยู่ไปตลอดปี ทุกวันนี้หากสอบถามเรื่องในอดีตกับผู้คนที่มีอายุช่วงห้าสิบปีขึ้นไปแล้ว เราอาจจะได้ยินเรื่องราวไม่น่าเชื่อเกี่ยวกับความอดอยากของยุคการผลิตนี้อยู่ทั่วไป ดังกรณีของคำกลอนที่ว่า "อยู่ตะแพนแสนยากลำบากเหลือ มีแต่ลูกเขมือกับหัวมันพระฉันทไม่วา" กล่าวกันว่า คำกลอนนี้ถูกเขียนขึ้นจากก้อนถ่านทั้งไว้ที่ฝากฎในวัดตะแพน เมื่อประมาณต้นทศวรรษที่ 2480 เป็นช่วงเวลาที่ "พระเนียม" พระภิกษุจากวัดผู้มาจากต่างถิ่น ได้จากไป¹ ไม่เพียงแต่กลอนบทดังกล่าว ได้สะท้อนสภาพความอดอยากของชุมชนบ้านตะแพนเท่านั้น แต่ยังอาจกล่าวได้ว่าสามารถที่จะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความอดอยากและขาดแคลนของชาวบ้านที่ต้องทำไธในยุคการผลิตแบบดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี

¹ แคล้ว สุกหอม. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมูสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, วัดตะแพน ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2544. และ สมุหผ่อง, พระครู. วัดตะแพน ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2544.

ในชุมชนแถบตะพานนั้นการทำนาถือเป็นเรื่องยากเย็นอย่างมาก แม้ว่าจะมีลำคลองขนาดใหญ่ไหลผ่านแต่ตลิ่งก็สูงมาก จึงไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสายน้ำดังกล่าวสำหรับการทำนาได้เลย ชาวบ้านแถบนี้บางคนลงไปทำนาถึงเขตทุ่งราบ ข้าวเปลือกที่ได้ก็จะถูกหอบขึ้นมาถึงที่นี่ แม้กระนั้นก็ยังต้องมีข้าวเพียงพอกินในครอบครัวเท่านั้น หากมีเพื่อนฝูงต่างถิ่นมาเยี่ยมเยือนถึงบ้านจะต้องยกหา "หัวมัน" ให้กินก่อนถึงมืออาหาร เพื่อว่าแขกจะรู้สึกอิ่มจนกินข้าวได้ไม่มากนัก

ในอำเภอองครักษ์พื้นที่ทำนาก็มีอยู่ไม่มากนัก นอกจากในแถบชุมชนองครักษ์ ป่าไผ่ นานาหาร เกาะจันทร์ ซึ่งมีทุ่งนาอยู่รายรอบคือนาป่าไผ่ นายวน และนาโหนด ทำให้ทางแถบชุมชนบ้านองครักษ์สามารถมีข้าวกินเพียงพอตลอดปี ถ้าหากว่าไม่ต้องประสบกับภัยทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมนาข้าวจนเสียหาย ซึ่งก็จะเกิดขึ้นได้ไม่บ่อยครั้งนัก ส่วนชุมชนบริเวณอื่นแทบจะไม่มีพื้นที่ทำนาอยู่เลย ชาวบ้านในชุมชนเหล่านี้ต้องพึ่งพาข้าวจากการทำไร่ เมื่อถึงช่วงเดือนอ้ายข้าวไร่เหล่านี้ก็มักพบกับภาวะขาดแคลนข้าวกินแล้ว แม้ว่าจะในช่วงที่ผ่านมามีการกินข้าวแบบอดออมกันมาตลอด ส่วนใหญ่จะกินข้าวเฉพาะในมือเที่ยงกับมือเย็นเท่านั้น ส่วนมือเช้าจะมีกินก็เฉพาะอาหารจำพวกเผือกมัน กระนั้นก็ตามเมื่อเข้าสู่ช่วงเดือนอ้ายข้าวก็แทบไม่เหลืออยู่ใน "เรือนข้าว" หรือยุ้งฉางเล็กๆ อีกต่อไป บางวันยังต้องกินมันแทนข้าวมือเที่ยง โชคดีอยู่บ้างที่ช่วงนี้ "มันขี้หนู" ที่ชาวไร่ปลูกไว้ในสวนไร่ซึ่งปีนั้นๆ ต้องเว้นระยะการนำข้าวให้ผืนดินฟื้นความสมบูรณ์ขึ้นอีกครั้ง สามารถถอนมันขี้หนูขึ้นมากินได้ในช่วงเดือนอ้ายพอดี ส่วนการหุงข้าวทุกมือยังต้องใส่พวกเผือกมันผสมลงไป เรียกว่า "ข้าวเน้ามัน" เพื่อประหยัดข้าวไว้กินให้นานที่สุดนั่นเอง¹

แต่กว่าจะเก็บเกี่ยวข้าวไรก็ได้ก็ต้องรอไปอีกจนกว่าจะถึงเดือนสาม ทางออกของชาวไร่ก็คือการทำไถจากน้ำมันยางเอาไปแลกข้าวจากจากชุมชนทำนาในละแวกใกล้เคียง หรือบางทีก็ต้องล่องเรือตามลำคลองลงไปแลกข้าวกับชาวทุ่งราบ ซึ่งก็ต้องใช้เวลาเป็นวันๆ บางครั้งกว่าจะกลับถึงบ้านก็ในวันรุ่งขึ้น คนที่รออยู่ทางบ้านอาจต้องกินกล้วยประทังหัวไป สร้างความลำบากเดือดร้อนให้กับครอบครัวอย่างมาก และการนำไถมาแลกข้าวครั้งหนึ่งๆ ก็ได้ข้าวกลับมาไม่มากนัก เนื่องจากของที่นำไปแลกไม่สามารถนำไปได้จำนวนมากนัก และการขนข้าวที่ได้กลับมาก็ไม่สะดวกนัก รวมทั้งการแลกเปลี่ยนกันก็ออกไปในทางการขอแลกเพื่อขอแบ่งสิ่งของระหว่างกัน มากกว่าที่จะเป็นการแลกเปลี่ยนอย่างถือเป็นสิ่งของมีมูลค่าทางราคา ที่จะก่อให้เกิดการละ โอบขึ้นเพื่อถักตุนสิ่ง

¹ สติมาเหรียญ มีมุสิทธิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บันเทิง ศิริมุสิทะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 123 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอองครักษ์ จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2545.

ของเขาไว้ทีละมากๆ จนเกินความจำเป็น เพียงไม่กี่วันพวกที่ขาดแคลนข้าวก็ต้องนำไปแลกข้าว
กินอีก

ความยากลำบากในยุคการผลิตแบบทำไร่ดังที่กล่าวมา ทำให้ชุมชนหลายๆ แห่งต้อง
แสวงหารูปแบบการผลิตที่ให้ผลผลิตได้มั่นคงกว่าการทำไร่ที่ให้ผลผลิตน้อยและไม่แน่นอน ทาง
ออกที่ชุมชนเหล่านั้นเห็นได้ก็คือการปรับปรุงพื้นที่ทำไร่ให้เปลี่ยนเป็นพื้นที่ทำนา ช่วงปลายทศ
วรรษ 2450 ชาวบ้านไร่เหนือซึ่งมีเนื้อที่นาอยู่เล็กน้อยที่เคยอาศัยน้ำจากลำห้วยเล็กๆ ได้คิดขยายพื้นที่
ทำนา ด้วยการรวมกลุ่มกันขุด "เหมืองรางวังตอ" ถายนํ้ามาจากธารน้ำตกบนเทือกเขาบรรทัดลงสู่
ที่นาได้สำเร็จ¹ หลังจากนั้นชุมชนคลองหรั่งที่อยู่ใกล้เคียงกันนั้น ชาวบ้านได้ช่วยกันขุด "เหมือง
กอกวาง" เป็นทางส่งน้ำเข้าที่นาผืนใหม่ที่เคยเป็นพื้นที่ทำไร่ของชาวบ้านมาก่อน ซึ่งต่อมาเหมือง
แห่งนี้ถูกขุดเชื่อมต่อกับลำห้วยส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ของชาวมุสลิมบ้านทอนดรนที่อยู่ถัดไปอีกด้วย²
ขณะที่ชุมชนอื่นๆ ก็ใช้วิธีการเดียวกันในการแก้ปัญหาการเพาะปลูก เช่น ชาวบ้านในชุมชนท่า
เขี้ยวร่วมกันขุด "เหมืองท่าเขี้ยว" และช่วงทศวรรษ 2460 ชาวในชุมชนบ้านนอกได้ร่วมกันขุด "
เหมืองนาคอน" ส่งผลให้การผลิตของชุมชนเหล่านี้ดำเนินเป็นไปอย่างมั่นคงมากขึ้น

2) การทำไร่นา : การผลิตของชาวนา

การทำนาของชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดจะเริ่มขึ้นในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนสิง
หาคม แม้ว่าช่วงเดือนนี้ถือเป็นช่วงหน้าแล้ง แต่จะมีช่วงเวลาที่ฝนฟ้าตกอยู่บ้างเป็นระยะเสมอ จังหวะ
เช่นนี้พวกผู้ชายจะเตรียมที่นาส่วนหนึ่งไว้สำหรับทำแปลงหวานต้นกล้า ในกรณีของนาเล็กซึ่งอยู่ใน
ที่ลุ่ม การเตรียมดินจะอาศัยควายไถเข้า "เวียนเทือก" คือใช้ฝูงควายทีละหลายๆ ตัวเข้าย่ำที่นาจน
เป็นดินโคลน ส่วนที่นาอีกแบบหนึ่งเรียกว่านาโคกหรือนาคอน เป็นที่นาซึ่งอยู่บนพื้นที่สูงกว่านา
เล็กจะต้องใช้วัวไถที่นาสองรอบ ในรอบหลังเป็นการไถทำเทือกให้เป็นดินโคลนเตรียมไว้สำหรับ
การหวานต้นกล้าเช่นกัน พันธุ์ข้าวสำหรับนาเล็กนั้นต้องใช้พันธุ์ข้าวหนัก เช่น ข้าวสวานน้อย ข้าวนา
ป้อม ข้าวศรีมายัง นาเล็กจะต้องเร่งทำกันแต่เนิ่นๆ สักหน่อยเพื่อให้ข้าวโคกก่อนฤดูน้ำหลาก ช่วงเวลา
ที่เหมาะสมต้องเป็นระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนสิงหาคม ส่วนนาคอนจะหวานใกล้หน้าฝนเข้าไปอีก

¹ เนือง ช่วยเทศ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมุลิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่
4 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2545.

² แสง อักษรเนียม . เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมุลิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านไม่มีเลขที่
หมู่ที่ 2 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2545.

คือช่วงเดือนสิบเข้าไปแล้ว โดยใช้พันธุ์ข้าวเบาที่จะให้ผลเร็วกว่า ที่ชาวบ้านนิยมกันมาก ได้แก่ ข้าวเบาอุเค็น ข้าวเบานางงาม ข้าวเบาปรี้ง ข้าวสังหยด และข้าวนางเกิด เป็นต้น

หลังจากนี้ผู้ขายยังต้องเตรียมที่นาแปลงที่เหลือ เมื่อเข้าสู่เดือนสิบเอ็ดซึ่งเป็นต้นหน้าฝน ชาวนาจึงจะเริ่มดำนา โดยเริ่มจากนาหลักในช่วงต้นเดือนส่วนนาดอนจะดำนากันถัดออกไป ซึ่งอาจเป็นช่วงต้นเดือนสิบสองก็ไม่ถือว่าช้าเกินไปนัก การดำนาจะเริ่มจากที่ปล่อยน้ำเข้านาจนท่วม ก่อนที่พวกผู้หญิงจะถอนต้นกล้าจากแปลงหวานมาปักดำเป็นระยะอย่างสวยงาม เมื่อดำนาในที่นาเหล่านี้เสร็จแล้ว จะมีการถอนต้นกล้าที่กันไว้ในแปลงหวานออก เพื่อที่พวกผู้ชายจะลงมือไถหรือใช้ควายเวียนเทือกที่นาแปลงนั้นอีกครั้ง แล้วให้พวกผู้หญิงเอาต้นกล้าที่ปักรอไว้ลงปักดำในที่นาแปลงนั้น จากนั้นไปชาวนาก็จะเฝ้าเอาใจใส่ไม่ให้ต้นข้าวเหล่านี้ถูกรบกวนโดยสัตว์น้อยใหญ่ นก หनुและแมลงบางชนิด เพื่อว่าเมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนสามสำหรับนาหลัก และระหว่างเดือนสามถึงเดือนสี่สำหรับนาดอน พวกเขาจะได้ผลผลิตอย่างคุ้มค่ากับวันเวลาและแรงงานที่ได้ทุ่มเทลงไป

ดังนั้น หากจะดูถึงความยากลำบากในกระบวนการผลิต ระหว่างการผลิตแบบทำไร่กับ การทำนาแล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่านอกจากการทำนาจะให้ความมั่นคงทางอาหารได้มากกว่า แล้ว การทำนายังยุ่งยากน้อยกว่าการทำไร่ในแง่ของการจัดเตรียมที่ดินในการผลิตอีกด้วย อย่างไรก็ตามการผลิตบนพื้นที่นาเมื่อทำไประยะหนึ่ง ความสมบูรณ์ของดินอาจไม่ดีเหมือนเดิม เพราะต้องถูกใช้เป็นพื้นที่สำหรับการผลิตซ้ำกันทุกปี ชาวนาบริเวณเชิงเขาบรรทัดจึงต้องพึ่งพาปุ๋ยจากธรรมชาติที่เรียกว่า "ขี้ดิน" ซึ่งเกิดจากมูลค้างคาวทับถมกัน พวกผู้ชายต้องออกไปหาบมาจากในส่วนลึกของถ้ำอย่างยากลำบากและเสี่ยงอันตราย แต่ก็นิยมทำกันเพื่อให้ผืนนาได้คงความอุดมสมบูรณ์ไว้ดังเดิม¹

3) การเลี้ยงสัตว์

เนื่องจากการทำนาต้องพึ่งพาแรงงานสัตว์เลี้ยงอย่างวัวควายเป็นเครื่องมือสำคัญในขั้นตอนการผลิตการผลิิต ครอบครัวชาวนาส่วนใหญ่จะต้องเลี้ยงวัวหรือควายไว้สักตัวสองตัวเสมอ ใน

¹ มาเหริยม หลงขาว . เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง สิริมูลิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2545. และครอบครัว รุ่งกลิ่น. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง สิริมูลิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, 139 หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2544.

กลุ่มผู้มีฐานะดีซึ่งต้องการความรุ่มรวยต้องมีที่นามากกว่าชาวบ้านทั่วไปจะต้องมีวัวหรือควายเป็นจำนวนมากด้วย โดยเฉพาะควายในบางครอบครัวอาจมีอยู่หลายสิบตัวเพื่อว่าในยามฤดูทำนาจะสามารถเร่งจัดเตรียมท้องนาได้อย่างทันฟ้าทันฝน ส่วนหน้าที่ในการเลี้ยงดูวัวควายพวกนี้จะเป็นภาระหลักของผู้ชาย โดยเฉพาะพวกเด็กผู้ชายจะเติบโตขึ้นในท้องทุ่งท่ามกลางบรรดาวัวควายของพวกเขาคนเดียว ส่วนพวกผู้หญิงในชุมชนชาวพุทธก็จะมีหน้าที่ดูแล "หมูขี้พริ้ว" ซึ่งเป็นหมูพันธุ์พื้นเมือง เช่นเดียวกับเป็ด และไก่ที่มักเลี้ยงกันไว้ทุกครัวเรือน สัตว์เลี้ยงเหล่านี้จะถูกใช้เป็นอาหารเมื่อมีการจัดงานพิธีกรรมขึ้นภายในครัวเรือนหรืองานประเพณีของชุมชน หรืออาจใช้ในการแลกเปลี่ยนซื้อขายที่มักเกิดขึ้นในระหว่างชุมชน

1.3. ความสัมพันธ์ทางการผลิต

ไม่ว่าในชุมชนที่มีการผลิตแบบทำไร่หรือทำนา ชาวบ้านในชุมชนจะถือเป็นภาระร่วมกัน และด้วยเหตุที่ชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดนับตั้งแต่ในเขตป่าพะยอม ศรีบรรพต ศรีนครินทร์ กงหรา ตะโหนด และป่าบอน มักเป็นสังคมเครือญาติในชุมชนหนึ่งๆ ผู้คนมักเกี่ยวดองสัมพันธ์กันไม่ทางใดก็ทางหนึ่งระหว่างเป็นญาติพี่น้องทางสายเลือดโดยตรง การผูกสัมพันธ์จากการแต่งงานหรือมาจากพื้นเพเดียวกันในกรณีของชุมชนใหม่ แม้หากจะมีความสัมพันธ์ที่ห่างออกไปโดยเฉพาะในระหว่างชุมชน ก็จะมีระบบอ้ายเกลอ-อ้ายเฒ่า เข้ามาผูกกันไว้ ระบบความสัมพันธ์ลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้ ภาระในการผลิตของครัวเรือนหนึ่งๆ จะถูกถ่ายเทออกไปสู่ชุมชนทั้งหมด หรืออาจข้ามออกไปสู่ชุมชนอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกันเสมอ

ระบบความสัมพันธ์เช่นนี้ไม่ได้จำกัดอยู่ในเพียงชุมชนชาวพุทธเท่านั้น ในชุมชนชาวมุสลิมก็อยู่ในลักษณะนี้ ตลอดถึงมีความสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะเดียวกันด้วย เช่น ในท้องที่อำเภอกงหรา ชาวมุสลิมบ้านนาบอนและคลองหะหลัง ที่อยู่ห่างออกไปจะเข้ามาขนมะพร้าวไปทำขนม จากบ้านอ้ายเกลอ-อ้ายเฒ่าในบ้านเกาะขันยามเมื่อมีงานสำคัญทางศาสนา¹ ขณะที่ชาวมุสลิมบ้านนาบอนจะมีเครือญาติเป็นชาวพุทธอยู่ในบ้านกงหรา เมื่อมีงานบุญเกิดขึ้นทางญาติฝั่งใดอีกฝ่ายก็จะมาร่วมและช่วยจัดการภาระอย่างเต็มที่ ซึ่งภาพแบบนี้ยังคงมีให้เห็นได้อยู่จนทุกวันนี้ ในชุมชนตะโหนดที่ยังคงมีการจัดงานบุญร่วมกันระหว่างชาวพุทธและชาวมุสลิมอยู่เช่นเดียวกัน²

¹ หมัด สะแหละ . เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมูสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 71 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2545.

² สวาท ทองรักษ์ . เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมูสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 4 ตำบลตะโหนด อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2544.

ส่วนความสัมพันธ์ทางการผลิตในแรงงานระหว่างชายหญิงนั้น ในยุคการผลิตแบบยังชีพของชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัด ได้แบ่งแยกบทบาทในการผลิตระหว่างชายหญิงไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ พวกผู้ชายจะรับผิดชอบกิจกรรมการผลิตที่ต้องใช้กำลังหนัก เช่น การตัดโค่นต้นไม้ แปรรูปไม้ตลอดถึงการปลูกสร้างบ้าน การออกล่าสัตว์หรือการหาของป่าบนภูเขา งานเหล่านี้พวกผู้หญิงแทบไม่มีส่วนร่วมด้วยเลย นอกจากอาจช่วยจัดหาสัมภาระและอาหารการกินให้เท่านั้น ในส่วนของการทำไร่ทำนาดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นแล้วว่าพวกผู้ชายจะรับภาระในงานหนัก เช่น การตัดโค่นต้นไม้ในพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นท้องไร่ เช่นเดียวกับการรับหน้าที่ไถนา หรือควมคุมฝูงควายเข้าเวียนเทือกในนาถึก และเมื่อพวกผู้หญิงรับภาระในการเก็บเกี่ยวข้าวหรือผลผลิตอื่นๆ การแบกหามผลผลิตเหล่านี้เข้าสู่ยุ้งฉางจะเป็นเรื่องของผู้ชายฝ่ายเดียว แต่ถึงเวลาที่เอาข้าวเปลือกเหล่านั้นออกมาวนคไปจนถึงตำเป็นข้าวสาร ตลอดถึงงานครัวจะเป็นภาระของผู้หญิงเท่านั้น งานของพวกผู้หญิงอาจดูเป็นกิจกรรมที่ไม่หนักหนานัก แต่นั่นก็ต้องอาศัยความอดทนและความละเอียดละออที่พวกผู้ชายทำไม่ได้เลย

กิจกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ก็มีการแบ่งงานของพวกผู้ชายกับผู้หญิงไว้ ขณะที่พวกผู้หญิงต้องดูแลให้ข้าวให้น้ำสัตว์เลี้ยงที่อยู่กับบ้านอย่างหมูจิ้งหรีด เป็ด ไก่ พวกผู้ชายจะต้องดูแลฝูงวัวควายเป็นภาระหลัก โดยเฉพาะพวกเด็กผู้ชายมักใช้เวลาช่วงกลางวันอยู่ในทุ่งนาหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว หรือไม่ก็ท้องทุ่งที่ใช้เลี้ยงวัวควายของชุมชน วัวควายจะถูกล่านหรือปล่อยรวมกันไว้โดยมีพวกเด็กผู้ชายไปจนถึงหนุ่มๆ คอยดูแล ต่อเมื่อตอนวัวควายของตัวเองกลับถึงบ้านตอนใกล้มืด ช่วงเวลาค่าคืนที่เหลือวัวควายเหล่านี้จึงจะตกอยู่ในสายตาของพวกผู้ใหญ่ตลอดทั้งคืน เนื่องจากเพราะวัวควายนั้นมีมูลค่าสูงอย่างยิ่งในการผลิต จึงมักถูกหมายปองจากพวกโจรลักวัวลักควายอยู่เสมอ โดยเฉพาะวัวถึกคู่ไถที่มักเลี้ยงไว้ครอบครัวยุคสองตัวสองตัวนั้น หากปล่อยให้พลาดสายตาเพียงครู่เดียวอาจไม่เหลือติดคอกได้ถนัดบ้านอยู่เลย

ในช่วงที่มีข้าวเรื่องลักวัวอยู่บ่อยๆ เจ้าของยิ่งต้องระวังอย่างหนัก เพราะหากหายไปอาจต้องเสียเวลาตามรอยกันตั้งแต่เช้า และอาจต้องใช้เวลาสืบหาอยู่อีกหลายวัน ในกรณีของคนที่มีพรรคพวกเพื่อนฝูงหรืออ้ายเกลอ-อ้ายเฒ่าอยู่มากสักหน่อยอาจไม่เสียหายอะไรมากนัก หากถูกพวกโจรเด็กๆ จากต่างถิ่นทะเร่ร่อนเข้ามาหยิบฉวยไป เพราะความไม่รู้เหนือรู้ได้ สืบทราบได้ก็พอจะอาศัยให้वानพรรคพวกให้เจรจาเอาคืนมาได้ แต่สำหรับคนที่ไม่มีกว้างขวางอะไรนักส่วนใหญ่ก็มักจะไม่ได้คืนหรืออาจต้องเสียเงินไถ่คืนมา พวกผู้ชายในชุมชนแถบนี้จึงต้องเรียนรู้เรื่องทางนรก

ไว้บ้างไม่อย่างนั้นแล้ว อย่างว่าแต่วัวควายเลยแม้แต่ลูกเมียก็เลี้ยงดูได้อย่างลำบากทีเดียว¹ การลักวัวควายนอกจากแสดงถึงวิถีนักเลงได้อย่างดีแล้วแต่ยังมีราคาดีด้วย โดยเฉพาะควายจะมีราคาสูงกว่าวัวอยู่มาก

ชาวบ้านเล่ากันว่าเป็นเวลานับร้อยปีมาแล้ว ที่มีพวกผู้ชายแถบนี้นิยมนำวัวควายไปขายแถวเมืองไทรบุรี รวมทั้งในเขตหาดใหญ่และปาดังเบซาร์ โดยมีร่วมกันด้อนวัวควายลงไปยังกันเป็นฝูงขนาดใหญ่ ตามเส้นทางละเพื่อเกาบรรทัดจนถึงเขตอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ที่เรียกกันว่า "ทางโจร" ซึ่งสามารถหลบหลีกด่านตรวจของทางการได้ เนื่องจากการลำเลียงวัวควายเหล่านี้ชาวบ้านไม่ได้ไปยื่นขออนุญาตกับทางที่เมืองพัทลุงไว้ อันมีเหตุผลมาจากเห็นเป็นเรื่องเสียเวลา หรือไม่ก็เป็นวัวควายที่ลักขโมยมา¹

เรื่องการค้าวัวควายของผู้คนทางพัทลุง นครศรีธรรมราช และสงขลาในอดีตยังได้ปรากฏอยู่ในเอกสารราชการมณฑลนครศรีธรรมราชเมื่อปี ร.ศ. 115 หรือ พ.ศ. 2439² (2520, 63) ความว่า "...โคกระบือที่มีผู้ไปขายทางเมืองไทร เกาหมาก แต่ก่อนปีหนึ่งประมาณ 2 พัน 7 พัน มาจากเมืองนครบ๊าง เมืองพัทลุงบ๊าง ในเมืองสงขลาบ๊าง แต่คิดตามส่วนมาจากนครอยู่ในไม่ต่ำกว่า 80 เปอเซนต์ ครั้นเมื่อ ร.ศ. 110 เปนโรคตายเสียเปนอันมาก ลดลงเพียง 1 พันบ๊าง 2 พันบ๊าง ครั้นต่อมาก็ทวีมากขึ้นเปนลำดับ จนถึงศก 114 อยู่ใน 4,000 ตัว ในศก 115 นี้ พระวิจิตรวราสารักษ์แลพระยาวิเชียรคีรีประมาณอยู่ใน 6,000 ถึง 8,000 บรรดาโคกระบือที่พ่อค้ามาแต่เมืองนครก็ดี เมืองพัทลุงก็ดี หรือโคในเมืองสงขลาที่ดี ก่อนจะไปเมืองไทรต้องขออนุญาตจากผู้ว่าราชการเมืองก่อน ต้องเสียค่าตัวตัวละ 96 อัฐ"

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าตัวเลขของทางการช่วงนี้ยังคงต่ำกว่าความเป็นจริงอยู่มาก อันเนื่องมาจากบรรดาพ่อค้าวัวควายจากแถบพื้นที่ชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดโดยส่วนมากแล้ว จะใช้เส้น

¹ เอ็ม เจริญนุ้ย. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมุลิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 124 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2544.

¹ แจ้ง เส้นหิม. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมุลิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านไม่มีเลขที่ หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2544. และเหยี่ยม ชายเกตุ. บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 5 ตำบลคลองเจลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2544.

² เอกสารราชการมณฑลนครศรีธรรมราช ในสมัยเจ้าพระยาสมรราช (ปั้น สุขุม) เป็นข้าหลวงเทศาภิบาล ร.ศ. 115-125. (พ.ศ. 2439-2449). พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมประยูร โสณกุล ณอยุธยา ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส. 23 มีนาคม 2520.

ทางที่ไม่ผ่านด่านตรวจของทางราชการเป็นจำนวนมาก เป็นเส้น อันเนื่องมาจากการลักลอบค้าที่ไม่ได้ขออนุญาต เป็นเหตุผลมาจากวัวควายที่ถูกนำไปขายมักจะเป็นวัวควายที่ถูกลักขโมยมาเป็นจำนวนมากนั่นเอง

1.4. วัฒนธรรมชุมชน

วัฒนธรรมชุมชนของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในช่วงเวลานี้ แบ่งออกได้เป็น วัฒนธรรมชุมชนด้านความเชื่อและพิธีกรรม และวัฒนธรรมชุมชนด้านสิทธิชุมชน สามารถแยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1) ความเชื่อและพิธีกรรม

เช่นเดียวกับสังคมอยู่ในยุคการผลิตแบบยังชีพทั่วไป การผลิตแบบยังชีพของชุมชนในบริเวณเชิงเขาบรรทัด จะผูกพันอยู่กับพิธีกรรมและความเชื่ออยู่ในทุกกระบวนการผลิต ในหลายๆ กิจกรรมการผลิตของชุมชน สามารถอธิบายได้ด้วยชุดเหตุผลด้านความเชื่อ เช่น อธิบายเรื่องเลี้ยงวัวควายและใช้แรงวัวควายในการทำนาของคนว่า "แต่แรกมีข้าวเต็มไปหมด วัวควายกินแต่ข้าวจนเจ็ดพัน เลยรับอาสาขอทำนาให้คนกิน ส่วนคนก็ต้องหว่านหญ้าให้วัวควายกิน"¹ เช่นเดียวกันชาวบ้านมักอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ หรือชื่อนามสถานที่ในท้องถิ่นไว้ในรูปของความเชื่อ เช่น ดำนานเขาปู่เขาย่ากับนิทานท้องถิ่น นามบ้านคลองเฉลิมกับตำนานเรื่องนางเลือดขาว หนองน้ำที่บ้านทุ่งนารีและถ้ำที่บ้านเขาป่าแหร้ถูกเชื่อมโยงกับตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช บางกรณีผูกพันกับเรื่องของสังข์ทอง ดังชื่อกลุ่มภูเขาที่มีทั้งเขาไกร (ตะไกร) เขาเลือดแล่น และเขาศพ (นางพันธุรัตน์) ในบริเวณบ้านกงหรา หรือการอธิบายถึงเทือกเขาบรรทัดให้เชื่อมโยงกับถนนพระรามสู่เมืองสงขลาในเรื่องรามเกียรติ์

ดังที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นของอำเภอกงหราเรื่อง "เมืองลิด (ขุนแก้ว) แหะเว" (ระมะแอะ วงศ์ระอาด 2514, 39-40) ความว่า "ครั้นถึงชายคางคางหาสมุทร ก็ยังหยุดพักพลไม่หมั่นหมอง ให้สุครีพรีบทำถนนของ ได้กะกองเกณฑ์กันตามบัญชา มีหัวหน้าหนุมารชาญไพบริน ขนก้อนหินอมทางกลางมหา จนสูงล้นพินมหาสมุทรสุดสาขดา ได้ไปปราบลงกาเป็นผงคลี ได้สืดาบัญชาให้เลิกทัพ แล้วรีบกลับหมายมุ่งยังกรุงศรี นั้นแหละ...น้องถนนของศิริ โสดแฉวนี้สมการนิทานมา"

¹ หวัค อินนุรักษ์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเชิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 85 หมู่ที่ 7 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2544.

ซึ่งมีการบุกเบิกเพื่อทำนาโดยตรง ที่จะต้องร่วมมือกันขุดเหมืองส่งน้ำจากต้นน้ำผ่านลงมาตลอดพื้นที่ทำนา และเป็นหน้าที่ของเจ้าของที่นาแต่ละแปลงที่จะต้องรับผิดชอบการขุดทางส่งน้ำเข้าสู่ที่นาของตนเอง ทั้งนี้ในเหมืองแต่ละแห่งได้มีการกำหนดตัวผู้นำที่เรียกกันว่า "เจ้าเหมือง" ซึ่งมีบทบาทในการควบคุมแรงงานขุดเหมือง เมื่อเหมืองเปิดใช้แล้วเจ้าเหมืองจะต้องคอยควบคุมการใช้น้ำอย่างเป็นธรรม และสามารถตัดสินปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำเมื่อเข้าสู่ฤดูกาลทำนาได้อย่างเด็ดขาด รวมทั้งมีหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมเช่น สรงเจ้าป่าเจ้าคลองเมื่อเข้าสู่เดือนยี่ของแต่ละปีด้วย¹

ลักษณะการการผลิตแบบสวนร่วม

กรณีของการผลิตแบบสวนร่วม เป็นอีกรูปแบบในการจัดการทรัพยากรร่วมกันที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัด สวนร่วมที่กล่าวนี้จะมีลักษณะเป็นสวนป่าแบบผสมผสานหรือสวนสมรม ซึ่งประกอบด้วยไม้ผลหลากหลายชนิดบนเนื้อที่เดียวกัน เช่น มักจะมีทั้งทุเรียน มังคุด ลำไย ส้มโอ ลูกเนียง ส่วนเหตุที่เรียกสวนแบบนี้ว่าสวนร่วมไม่ได้หมายความว่าความถึงการเป็นสวนสมรมแต่อย่างใด หากมีที่มาจากการที่สวนร่วมเป็นสวนที่มีหลายคนเป็นเจ้าของร่วมกัน คำว่า "สวนร่วม" จึงหมายถึงสวนไม้ผลที่หลายคนเป็นเจ้าของร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม สวนร่วมก็หาได้เป็นของชุมชน โดยรวมทั้งหมดดังเช่นที่สาธารณะ แต่มีลักษณะเป็นสมบัติของสายตระกูลหนึ่งๆ เท่านั้น ซึ่งจะถือกันว่าลูกหลานของตระกูลนั้นๆ สามารถจะเข้าไปเก็บเอาผลผลิตจากพืชผลภายในเนื้อที่สวนมากินหรือขายได้อย่างเสมอภาคกัน โดยมักจะมีการแบ่งสายญาติออกเป็นสองกลุ่มขึ้นไปเข้าสลับกันเก็บพืชผล เช่น เมื่อถึงช่วงทุเรียนที่เป็นพันธุ์พื้นบ้านสุกก็อาจสลับวันกันเฝ้าเก็บผลที่ร่วงหล่น ทั้งนี้การดูแลแผ้วถางสวนร่วมก็ถูกถือเป็นการรับผิดชอบร่วมกันในหมู่กลุ่มญาติที่มีสิทธิ์ในสวนร่วมอยู่ด้วย ในบางชุมชนสวนร่วมแห่งหนึ่งอาจมีชาวบ้านร่วมเป็นเจ้าของอยู่เกือบทั้งชุมชนก็ได้ หากว่าเป็นชุมชนที่ประกอบไปด้วยเครือญาติด้วย

¹ เนื่อง ช่วยเทศ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเชิง ศิริมุลิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 4 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2545. และ แสง อัยรเนียม. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเชิง ศิริมุลิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านไม่มีเลขที่ หมู่ที่ 2 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2545.

กันเป็นกลุ่มใหญ่ เช่น สวนน้ำทะเลเขา และสวนห้วยกินน้ำของชาวบ้านในชุมชนตะพาน เพียงสวน
รวมทั้งสองนี้ก็ครอบคลุมไปเกือบทุกครัวเรือนในชุมชนแล้ว¹

2. ยุคการผลิตแบบกึ่งยังชีพ: พลวัตการผลิตของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในทศวรรษ 2480-2500

2.1 ลักษณะและบริบทชุมชน

นับตั้งแต่ทศวรรษ 2480 เป็นต้นมา มีเหตุการณ์หลายประการเกิดขึ้นในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ที่ได้ส่งผลกระทบต่อลักษณะการผลิตของชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัด โดยเฉพาะระหว่างช่วงทศวรรษ 2480 ถึงทศวรรษ 2500 มีกระแสการอพยพเพื่อบุกเบิกที่ดินทำกินขึ้นในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา บางพื้นที่ของชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัด ก็ได้ปรากฏการอพยพของผู้นอกจากภายนอกเข้ามาบ้าง ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นกับชุมชนดั้งเดิมของพื้นที่เหล่านั้นในหลายประการด้วยกัน โดยเฉพาะได้ก่อให้เกิดชุมชนใหม่รวมทั้งมีการขยายขนาดของชุมชนดั้งเดิมขึ้นในหลายพื้นที่ ถึงแม้ว่าก่อนหน้านี้ชุมชนบริเวณนี้ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับชุมชนอื่นโดยทั่วไป นั่นคือชุมชนหาได้หยุดนิ่งโดยไม่เกิดความเปลี่ยนแปลงใดๆ ขึ้นในแต่ละช่วงเวลา เช่นเดียวกันนั้นชุมชนบริเวณนี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ด้วยปัจจัยเงื่อนไข ทั้งภายในและภายนอกชุมชนตลอดเวลา แต่การขยายหรือเพิ่มขึ้นของชุมชนไม่ได้เป็นไปอย่างกว้างขวาง และเกิดผลกระทบอย่างขนานใหญ่เหมือนเช่นการเปลี่ยนแปลงในช่วงนี้

คลื่นการอพยพที่ว่ามีสาเหตุมาจาก ความต้องการแสวงหาที่ดินทำกินแหล่งใหม่เพื่อให้เพียงพอสำหรับการผลิต ซึ่งมีเป้าหมายเปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตแบบยังชีพในยุคดั้งเดิมแล้ว กล่าวได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการอพยพไปหาที่ทำกินในแถบพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัด ได้ปรากฏขึ้นอย่างช้าๆ นับตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 2470 โดยมีเริ่มชาวบ้านจากภายนอก เช่น ชาวบ้านจากแถบควนขนุนเข้ามาจับจองและซื้อหาที่ดินจากชาวบ้านแถวอำเภอศรีบรรพตบ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่ปรากฏการเข้ามาตั้งหลักแหล่งอย่างถาวรของผู้นอกจากภายนอกมากนัก สันนิษฐานได้ว่าการเข้ามาทำมาหากินของคนภายนอกในลักษณะเช่นนี้ได้สร้างความสนใจให้กับกลุ่มคนอื่นๆ ได้มากทีเดียว เมื่อสอบถามชาวบ้านผู้เข้ามาในยุคนี้เรามากได้คำตอบว่านับตั้งแต่ทศวรรษ 2480 เป็นต้นมา การ

¹ ประสบ รักขาว. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมูสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านพักครูโรงเรียนตะพานวิทยา ตำบลตะพาน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2545.

อพยพเข้ามาในบริเวณเชิงเขาบรรทัดเกิดจากการชักจูงกันมาเป็นส่วนใหญ่¹ อย่างไรก็ตาม การอพยพที่มีขึ้นในยุคนี้นี้ไม่ได้มีเพียงการเข้ามาของผู้คนภายนอกเท่านั้น ยังปรากฏการอพยพอยู่ภายในพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัด เช่น ผู้คนจากอำเภอองครักษ์หลายครอบครัวอพยพออกไปบุกเบิกที่ดินและตั้งหลักแหล่งอยู่ในเขตตำบลท่าเขียด อำเภอตะโหมด และในเขตอำเภอเมือง

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้หาได้เป็นไปอย่างราบรื่นไม่ แต่กลับก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งขึ้นในหลายพื้นที่ ระหว่างกลุ่มผู้อพยพที่เข้ามาใหม่กับชาวบ้านที่อาศัยอยู่เดิมหรือชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง ส่วนมากแล้วเป็นปัญหาเกี่ยวกับผู้อพยพถูกก่อกวนจากเจ้าถิ่น ผู้อพยพหลายกลุ่มมักถูกบุกเข้าปล้นทรัพย์สิน หรือถูกลักวัวควายอย่างต่อเนื่อง วิธีการก่อกวนหรือรังควานในลักษณะนี้ถูกเรียกขานว่า "การอุกยิก" นั่นคือการลักปล้นที่มีเป้าหมายเพื่อขับไล่กลุ่มผู้อพยพออกไป โดยเฉพาะผู้อพยพที่สามารถบุกเบิกที่ดินและลงพืชปลูกผลไว้บ้างแล้ว มักจะถูก "อุกยิก" อย่างรุนแรงรวมถึงอาจมีการเผ่นฆ่ากันบ้าง ทั้งนี้เพื่อผู้ก่อกวนจะได้เข้าครอบครองพื้นที่เหล่านั้นไว้ได้อย่างไม่ต้องลงแรงอะไรนัก ปัญหาเรื่องความไม่ปลอดภัยเหล่านี้ ส่งผลให้กลุ่มผู้อพยพต้องรวมกลุ่มกันตั้งบ้านเรือนไว้ใกล้เคียงกันเพื่อให้สามารถดูแลช่วยเหลือกันได้ ทั้งด้านความปลอดภัยและการผลิตในพื้นที่ทำกินด้วย

2.2 กิจกรรมการผลิต

เช่นเดียวกับในช่วงเวลาของยุคการผลิตแบบยังชีพ ชาวบ้านในชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดยังคงมีวิถีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับ กิจกรรมการผลิตซึ่งต้องพึ่งพาฐานทรัพยากรสำคัญของชุมชนสำหรับการยังชีพ ภายใต้กิจกรรมการผลิตในสองลักษณะหลักคือ กิจกรรมการผลิตในแบบเสาะหาและกิจกรรมการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น หากแต่พลวัตรของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกชุมชน ได้ค่อยๆ ชักนำผู้คนของบริเวณนี้ออกจากวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ที่มีเป้าหมายอยู่แค่เพียงการผลิตเพื่อยังชีพไปสู่การผลิตในเชิงการค้ามากยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

¹ ครอบ รุ่งกลิ่น. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมูสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, 139 หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2544. และมี หนูแสน. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเทิง ศิริมูสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 129 หมู่ที่ 5 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. สัมภาษณ์เมื่อ 21 กรกฎาคม 2545.

กิจกรรมการผลิตแบบเสาะหา : การหาของป่าและการล่าสัตว์

กิจกรรมการผลิตที่เป็นการหาของป่า และการล่าสัตว์ของชาวบ้านในชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดในช่วงตั้งแต่ทศวรรษ 2480 เป็นต้นมา ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากก่อนหน้านี้มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากสภาพความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าเขายังคงเป็นเช่นเดิม ชาวบ้านจึงสามารถเข้าไปดำเนินกิจกรรมการผลิตแบบเสาะหา เหมือนเช่นในอดีตที่ผ่านมา ผลผลิตหลายอย่างจากป่า เช่น หวาย และผลไม้จำพวกทุเรียน มังคุด กล้วย กล้วยไม้ รวมทั้งลูกหิ กล้วยประ สะตอ ลูกเนียง ลูกเหรียง ยังคงเป็นสินค้าที่ถูกนำไปขายยังตลาดนัดต่างๆ เพื่อให้ได้เงินเพียงพอ สำหรับการซื้อหาสิ่งของจำเป็นกลับมาใช้ในครัวเรือน ของป่าบางอย่างจากที่เคยไม่มีราคาอย่างน้ำผึ้งป่า ก็เริ่มมีการซื้อขายกันบ้าง การล่าสัตว์จากในยุคต้นชาวบ้านอาศัยเพียงเครื่องมือง่ายๆ หรือไม่ก็ใช้ "ปืนนกคี" ที่มีคุณภาพไม่รุนแรงนัก มาถึงช่วงช่วงทศวรรษ 2490 ปรากฏมีการใช้ปืนลูกซองยาวที่หาซื้อได้จากตัวเมือง สงขลาในราคา 3,500 บาทกันบ้างในกลุ่มผู้อพยพ¹ เชื่อได้ว่าอาวุธปืนแบบอื่นสำหรับใช้ล่าสัตว์ที่ทันสมัยกว่าปืนแบบเก่าก็คงจะสามารถหาไว้ใช้ได้เช่นเดียวกัน ส่วนสัตว์ป่าที่ได้มายังคงใช้เพื่อบริโภคกันเป็นหลัก แต่ก็ปรากฏมีการซื้อขายเนื้อสัตว์เหล่านี้กันบ้างภายในชุมชนด้วยราคาไม่มากนัก

กิจกรรมการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น

การปลูกยางพารา

จากสภาพภูมิประเทศที่เป็นแบบเขาควน ทำให้พื้นที่แถบนี้มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารามากยิ่งกว่าพื้นที่ส่วนอื่นของจังหวัดพัทลุง นอกจากนี้ตลอดแนวด้านทิศเหนือ-ใต้ของพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ได้ทอดขนานไปกับเทือกเขาบรรทัด เว้นไว้แต่เพียงทางด้านทิศใต้บางส่วนแล้ว พื้นที่ส่วนเกือบทั้งหมดจะอยู่ห่างจากจังหวัดตรังอยู่เพียงแค่เขตเทือกเขาบรรทัดกันไว้เท่านั้น ผู้คนทั้งสองฝั่งสามารถเดินทางไปมาหาสู่กัน โดยผ่านเส้นทางข้ามเทือกเขาบรรทัดที่มีอยู่เป็นระยะ เริ่มจากทางด้านทิศเหนือชาวบ้านชุมชนลานข่อย จะใช้เส้นทางผ่านช่องเขาอ้ายหมี่ ผ่านไปทางบ้านในเตา และออกสู่เขตตลาดห้วยยอดในจังหวัดตรัง ชาวบ้านแถบชุมชนตะแพน เดินทางไปจังหวัดตรังโดยการตัดออกทางเขาแก้ว ชาวบ้านแถบชุมชนบ้านนา และชุมชนกงหรา จะข้ามไปจังหวัดตรังโดยใช้เส้นทางผ่านช่องเขาพับผ้า ชาวบ้านแถบชุมชนคลองหวะหลังเดินทางผ่านช่องนกกร้า และชาวบ้านจากแถบชุมชนตะโหมดใช้เส้นทางจากบ้านโหละจังกระ ออกสู่บ้านควนไม้คำในเขตอำเภอปะเหลียนของจังหวัดตรัง เส้นทางเหล่านี้จะถูกใช้ไปมาสู่

¹ ครอบ รุ่งกลิ่น. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บันเทิง ศิริมูสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, 139 หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2544.

หากันระหว่างชาวบ้านของสองจังหวัด ไม่เพื่อเดินทางไปเยี่ยมเยือนญาติมิตรก็เพื่อการแลกเปลี่ยน
ค้าขายระหว่างกันอยู่เสมอ

จากการที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์ได้ริเริ่มนำยางพารามาปลูกในจังหวัดตรัง และส่งเสริม
ให้ชาวตรังหันมาปลูกยางพาราเมื่อช่วงทศวรรษ 2440 ซึ่งสามารถชักจูงให้กลุ่มชาวจีน และชาว
บ้านในจังหวัดตรังลงมือปลูกยางพารามากขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในเขต
จังหวัดพัทลุงจะไปมาหาสู่กับผู้คนในเขตจังหวัดตรังอยู่ตลอดเวลา แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีชาวบ้าน
ในจังหวัดพัทลุงหันมาให้ความสนใจกับยางพาราในยุคแรกๆ แต่อย่างใด จนเมื่อถึงช่วงทศวรรษ
2460 จึงมีผู้นำลูกยาง (เมล็ดพันธุ์ยางพารา) จากประเทศมาเลเซียมาปลูกในพื้นที่ชุมชนตะโหมด
บ้าง แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงไม่ให้ความสนใจ จนถึงช่วงทศวรรษ 2470 จึงมีการนำลูกยางมา
ปลูกในพื้นที่อื่น เช่น บ้านเหมืองตะกั่ว บ้านท่าเชียด บ้านทุ่งนาซีซึ่งมีการปลูกกันกระจายไปใน
หลายพื้นที่ของบริเวณเชิงเขาบรรทัด แม้ว่าในช่วงต้นทศวรรษ 2470 ราคายางพาราจะตกต่ำอยู่และ
ค่อนข้างย่ำราคาขึ้น คือมีราคาจากราคาโลกรัมละประมาณ 15, 25, 75 สตางค์ จนถึงราคาเกิน 1 บาท
ในช่วงกลางทศวรรษ 2470 แล้ว¹

เมื่อดูจากปริมาณการปลูกยางพาราของพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดแล้วในช่วงระหว่าง
กลางทศวรรษ 2470 เป็นต้นมา การปลูกยางพาราได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ราคาของยางพาราที่สูงจึง
น่าจะเป็นแรงผลักดันสำคัญ ทำให้ชาวบ้านมั่นใจในการผลิตแบบใหม่นี้โดยหันมาปลูกยางพารากัน
อย่างจริงจัง แต่เรื่องของราคาของยางพาราคงไม่ใช่ปัจจัยเดียวสำหรับการปลูกยางพาราเท่านั้น ยังคงมี
เหตุผลประการอื่นอยู่ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ในกรณีของบางชุมชนที่มีพื้นที่ทำนายน้อย ชาวบ้านส่วนใหญ่
ยังต้องมีกิจกรรมการผลิตแบบทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งต้องพบกับภาวะขาดแคลนข้าวอยู่ทุกปี การ
ปลูกยางพาราจึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจ เนื่องจากไม่ต้องอาศัยน้ำสำหรับการผลิตเป็นปริมาณมาก
เท่ากับการทำนา และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่แถบเชิงเขาเป็นอย่างดี เหตุผลของการปลูกยางพารา
ที่สำคัญอีกประการก็คือเรื่องของการจับจองที่ดิน นั่นคือการปลูกยางพาราเป็นการจับจองที่ดินไป
ในตัวด้วย หากเป็นพื้นที่ป่าที่รกหรือเป็นป่าบนที่สูงชาวบ้านเหล่านี้จะใช้ลูกยางเป็นกระสุนธนู
ยิงเข้าไปให้ไกลที่สุด ถือกันว่าลูกยางไปตกและงอกอยู่ถึงบริเวณไหนก็ถือเป็นเนื้อที่ของตนเองไป

การปลูกยางพาราในยุคแรก ชาวบ้านบริเวณนี้จะไม่ทำในลักษณะเป็นการเพาะปลูกแบบ
เชิงเดี่ยว แต่จะปลูกผสมปะปนไว้กับไม้ชนิดอื่น หากมีไม้ผลหรือต้นไม้ใหญ่อยู่แล้วก็เว้นเสียไม่มี

¹ สวาท ทองรักษ์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บันเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 26
หมู่ที่ 4 ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2544.

การตัดโคนลง ส่วนที่ได้จึงไม่เป็นระเบียบมีทั้งต้นยางพารา ไม้ผลจำพวกทุเรียน มังคุด ลำสาด และต้น ไม้ใหญ่อื่นๆ รวมกันอยู่ในเนื้อที่เดียวกันและมีลักษณะเหมือนป่ามากกว่าที่สวน ซึ่งก็สอดคล้องกับการที่ชาวบ้านเรียกที่สวนนี้ว่า "ป่ายาง" ไม่ใช่สวนยางอย่างของชาวจีน ดังปรากฏเป็นคำ คำหน้าว่า "สวนยางโดยมากที่เป็นลำเป็นสันเป็นสันเป็นของจีนโดยมาก ส่วนของคนไทยก็เป็นไทย อยู่เช่นเดิม"¹ และกว่าจะโตได้ขนาดพอกริดก็ต้องใช้เวลาเป็นสิบปี ขณะที่ปัจจุบันใช้เวลาระหว่าง หกปีครึ่งถึงเจ็ดปีเท่านั้น และแต่ละสวนการกริดยางได้น้ำยางน้อยด้วยเนื่องจากมีต้นยางอยู่ไม่เต็ม เนื้อที่ ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุง รวมทั้งต้องใช้เวลามากกว่าการกริดยางในปัจจุบันเพราะมีการปลูกไม่เป็นระเบียบ น้ำยางที่ได้มาทำเป็นเศษยางหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าจียาง ต่อมาได้มีการใช้ตะกงใส่น้ำยางผสมน้ำส้ม แล้วเหยียบให้เป็นแผ่นซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "ยางแท่น" ซึ่งจะถูกนำไปขายยังตลาดที่มีอยู่หลายแห่งในที่ต่างๆ ด้วยตนเอง ยุคที่ผลผลิตจากยางพาราออกมา มากขึ้นแล้วในช่วงหลังทศวรรษ 2480 เริ่มมีระบบพ่อค้าคนกลางขึ้นในชุมชนเพื่อรับซื้อยางแท่น และจียางจากไปขายต่อที่ตลาด ซึ่งส่งผลให้เกิดความสะดวกกับชาวสวนยางพาราในชุมชนมากขึ้น กล่าวได้ว่านับตั้งแต่ทศวรรษ 2480 เป็นต้นมา กิจกรรมการผลิตแบบการเพาะปลูกยางพารา ได้ ค่อยๆ นำชาวบ้านในชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัด เข้าสู่วงจรการผลิตที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้ ในรูปของเงินตราอย่างเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ

การทำไร่ทำนา

ถึงแม้ว่าชาวบ้านชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัด ได้หันมาให้ความสนใจกับการเพาะปลูกพืช ชนิดใหม่อย่างยางพารากันอย่างกว้างขวาง แต่ในชุมชนทำนาชาวบ้านส่วนใหญ่แล้ว พวกเขายังคง ยึดมั่นกับการเพาะปลูกข้าวอยู่อย่างเหนียวแน่น เว้นแต่บางครัวเรือนพอจะมีที่ทางและแรงงาน เพียงพอสำหรับจะทำการผลิตแบบใหม่ ก็อาจทำสวนหรือ "ป่ายาง" ควบคู่ไปกับการทำนาอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม ชาวนาจะไม่ทำการปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำนาไปทำการปลูกยางพารา เหมือนเช่นกรณี ของพื้นที่ทำไร่ อันมีเหตุผลอยู่หลายประการ เช่น ชาวบ้านยังไม่มั่นใจในพืชชนิดใหม่นี้ และการทำ นาสสามารถประกันความมั่นคงด้านอาหารได้ รวมทั้งเรื่องของสถานะของการทำนา ที่ไม่ได้เป็น เพียงการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานต่างๆ ไปเท่านั้น แต่ถูกแฝงอยู่ด้วยความเชื่อ และพิธีกรรมมากมาย ในยุคต้นของการปลูกยางพาราชาวนาสวนมาก จึงทำการผลิตแบบเดิมอยู่นั่น คือ ยังคงทำนาควบคู่ไปกับเลี้ยงวัวควายอยู่เช่นเดิม ซึ่งแตกต่างกับชุมชนทำไร่ที่ผู้คนหันมาปลูก ยางพารากันเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำสวนยางพาราควบคู่กับทำไร่ไปด้วยเช่นกัน

¹ บรรจง ชูสกุลชาติ. ภูมิศาสตร์อำเภอภูทอก. ใน พัทลุงวิทยา. หน้า 144-172. ม.ป.ท. 2479.

2.3. ความสัมพันธ์ทางการผลิต

ความสัมพันธ์ทางการผลิตภายในชุมชน

ภาพของความสัมพันธ์ทางการผลิตภายในชุมชนเชิงเขาบรรทัดช่วงระหว่างยุคการผลิตแบบกึ่งยังชีพเปลี่ยนแปลงไปไม่น้อย ทั้งนี้เป็นผลมาจากกิจกรรมการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง จากยุคการผลิตแบบยังชีพซึ่งชาวบ้านดำเนินกิจกรรมการผลิตหลักๆ อยู่กับการทำไร่ทำนา ส่งผลให้รูปแบบความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบช่วยเหลือกัน อาศัยเพียงการออกปากไหว้วานกันในกลุ่มญาติพี่น้องและเพื่อนพ้อง ขณะที่ความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างชายหญิง ถูกแบ่งแยกออกจากกันในทุกรูปแบบและขั้นตอนของกิจกรรมการผลิตอย่างชัดเจน แต่ในยุคการผลิตแบบกึ่งยังชีพกิจกรรมการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้นที่เปลี่ยนแปลงไป จากกิจกรรมการผลิตแบบทำไร่ทำนา มาสู่การทำสวนยางพาราอย่างกว้างขวางทั่วพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัด ทำให้ความสัมพันธ์ทางการผลิตต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากขึ้น ถึงแม้ว่าในขั้นตอนแรกๆ ของการปลูกยางพารา จะเป็นภาระหน้าที่ของพวกผู้ชายอยู่มาก แต่ก็ไม่ได้เป็นงานหนักหนานักหากเปรียบเทียบกับภาระการบุกเบิกพื้นที่ทำไร่ทำนาในอดีต ซึ่งเน้นการหักโค่นแผ้วถางพื้นที่อย่างหนัก เนื่องจากการปลูกยางพาราไม่จำเป็นต้องทำบนพื้นที่โล่งเตียนอย่างการทำไร่ และไม่ต้องอาศัยน้ำเป็นปริมาณมากอย่างการทำนา โดยเฉพาะในยุคต้นๆ ของการปลูกยางพาราที่ยังไม่เข้าสู่การผลิตแบบเชิงเดี่ยวอย่างเข้มข้นเช่นทุกวันนี้

เมื่อถึงช่วงของการกรีดยางแล้วเราสามารถเห็นได้ว่า ไม่มีการแบ่งงานออกเป็นหน้าที่ผู้ชายหรือผู้หญิงอีกต่อไปแล้ว การกรีดยางในยามย่ำรุ่งจะอาศัยทั้งแรงงานของพวกผู้หญิงและผู้ชายร่วมกัน ส่วนการเก็บน้ำยางหรือบางสวนจะเก็บเป็นเศษยางที่จะทำกันช่วงสายไปแล้วนั้นอาจจะมีพวกเด็กๆ เข้าช่วยด้วย แต่หากจะเว้นเรื่องของการผลิตเกี่ยวกับยางพาราออกไปแล้ว ความสัมพันธ์ทางการผลิตอื่นๆ ในชุมชนก็คงไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก ในการผลิตแบบทำไร่ทำนาที่ยังคงมีอยู่หรือกิจกรรมอื่นๆ ก็ยังคงรูปแบบของความสัมพันธ์ทางการผลิตเช่นเดียวกับในยุคที่ผ่านมา

เส้นทางการค้าและการแลกเปลี่ยน

ชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดไม่ใช่ชุมชนปิด ที่ผู้คนสามารถยังชีพอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้เลย เราสามารถพบร่องรอยของความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเหล่านี้ด้วยกันเอง หรือกับชุมชนภายนอกนอกจากการใช้เส้นทางน้ำผ่านลำคลองสายหลัก ที่เกิดจากเทือกเขาบรรทัดแล้วไหลผ่านชุมชนชาวนา และชุมชนชายทะเลลงสู่ทะเลสาบสงขลาแล้ว ยังพบว่ามีเส้นทางเดินเท้าซึ่งชาวบ้านสามารถใช้ร่วมกันได้ปรากฏอยู่ทั่วไป เรียกว่า "ทางพลี" อันหมายถึงทางสาธารณะซึ่งมักเกิดขึ้นเองจากการใช้เส้นทางไปมาหาสู่กันเป็นประจำ รวมทั้งจะเป็นเส้นทางสัญจรสำหรับสัตว์เลื้อยจำพวกวัวควายด้วย บางแห่งหรือบางช่วงที่มีคนใช้น้อย ทางพลีก็อาจถูกปล่อยให้รกเรื้อหรือเล็กลง แต่เมื่อถึงช่วงที่มีผู้คนใช้เป็นประจำก็จะเป็นเส้นทางเดินโล่งกว้างขวางขึ้น เราอาจพบเห็นทางพลีที่มีการใช้

กันมากมีลักษณะเป็นร่องลึกท่วมศรัษะคนได้เลย ทางพลีเช่นนี้เมื่อถึงช่วงฤดูฝนจะมีน้ำขังหรือเป็นทางน้ำหลาก เมื่อหมดหน้าฝนก็จะเปลี่ยนสภาพเป็นคูแห้งลึกอีกครั้ง

ทางพลีที่มีอยู่มากมายในพื้นที่ชุมชนเชิงเขาบรรทัด อาจแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะ ภายใต้งานไขว้ของเส้นทางกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน กล่าวคือ ทางพลีที่ทอดขนานไปกับทิวเทือกเขาบรรทัดในแนวทิศเหนือ-ใต้ เป็นเส้นทางที่เชื่อมระหว่างชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดด้วย หากทางพลีคือรูปธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในยุคก่อน ก็กล่าวได้ว่าทางพลีแบบนี้เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความสัมพันธ์ ที่เกี่ยวข้องกับระบบเครือญาติหรือระบบอ้ายเกลอ-อ้ายเฒ่าเป็นหลัก และความสัมพันธ์ทั้งสองแบบนี้ก็ไม่ได้ถูกกีดกันอยู่ด้วยความแตกต่างด้านศาสนาอยู่เลย เนื่องจากเราสามารถพบได้ว่าในระหว่างชุมชนชาวพุทธกับชุมชนชาวมุสลิม ไม่เพียงแต่มีความสัมพันธ์กันอยู่ด้วยระบบอ้ายเกลอ-อ้ายเฒ่าเท่านั้น แต่ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติก็มีให้พบเห็นกันอยู่ทั่วไป ส่วนกรณีที่ทางพลีระหว่างชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดในแนวเหนือ-ใต้ จะถูกใช้สำหรับความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจอยู่บ้าง ก็มักจะอยู่ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ดังเช่นการนำได้แลกข้าวระหว่างชาวบ้านในชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดด้วยตนเอง

ส่วนทางพลีอีกลักษณะซึ่งแตกต่างออกไป กล่าวคือเป็นเส้นทางที่แสดงถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระหว่างชุมชนในบริเวณเชิงเขาบรรทัดกับชุมชนภายนอกอื่นๆ โดยเฉพาะชุมชนชาวนาและชุมชนบริเวณชายฝั่งทะเลสาบสงขลา เช่นเดียวกับเส้นทางสัญจรตามสายน้ำลำคลอง ทางพลีลักษณะนี้จะเป็นเส้นทางในแนวทิศตะวันตก-ตะวันออก และมักมีการใช้เพื่อตอบสนองความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในแบบการค้าขายเป็นหลัก จะว่าไปแล้วนอกจากทางพลีเหล่านี้ถูกใช้ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจแบบค้าขายแล้ว การใช้เป็นเส้นทางสำหรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างรัฐกับชาวบ้านในบริเวณเชิงเขาบรรทัดก็มีความสำคัญไม่น้อย เนื่องจากชาวบ้านแถบนี้จำเป็นต้องติดต่อสัมพันธ์กับทางการมาตลอด ไม่ว่าจะเป็นการเสียภาษีและการเกณฑ์แรงงานในอดีต และการติดต่อราชการในช่วงหลังก็ตาม ส่วนในระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติกับระบบอ้ายเกลอ-อ้ายเฒ่าจะมีความสำคัญรองลงไป แม้จนเมื่อมีกลุ่มผู้คนจากพื้นที่อื่นอพยพเข้าไปบุกเบิกที่ดินในเขตเชิงเขาบรรทัดแล้วก็ตาม ทางพลีลักษณะนี้จึงมีอยู่เป็นระยะนับตั้งแต่เขตชุมชนทางตอนเหนือ จนถึงตอนล่างของพื้นที่จังหวัดพัทลุง ดังเช่น ทางพลีจากชุมชนลานข่อย-ไม้เสียบและอำเภอชะอวด ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช, ทางพลีจากชุมชนในเตา-ป่าพะยอม, ทางพลีจากชุมชนเขาปู่-หัวถนน, ทางพลีจากชุมชนท่ายูง-เขาแก้ว-ต้นชะ ในเขตจังหวัดตรัง, ทางพลีจากชุมชนตะแพน-แพรกหา-ปรางหมู, ทางพลีจากชุมชนนาท่อม-กูหาสวรรค์ และจากนาท่อม-บ้านนา-เขาบรรทัด-นาโยง-ทับเที่ยง ในเขตจังหวัดตรัง, ทางพลีจากชุมชนกงหรา-หวัง-ทุ่งเลียบ, ทางพลีจากชุมชนตะโหมด-แม่

ศรี, ทางพลีจากชุมชนเหมืองตะกั่ว-ป่าบอน-ห้วยทราย, ทางพลีจากชุมชนเขาจัน-ยางขาคิม-ป่าบาก, ทางพลีจากชุมชนทุ่งนารี-ควนหินแท่น เป็นต้น

การค้าและการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน

ทางพลีส่วนใหญ่ได้ถูกใช้สำหรับติดต่อและแลกเปลี่ยนซื้อขาย ระหว่างชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดกับชุมชนภายนอกมานานแล้ว บางเส้นทางได้ถูกขยับขยายและปรับปรุงให้ดีขึ้นในเวลาต่อมา จุดหมายของทางพลีเหล่านี้จะสิ้นสุดลงที่ตลาดซึ่งมักเป็นตลาดนัด อันเป็นสถานที่นัดพบของผู้คนจากชุมชนต่างๆ ของกลุ่มทะเลสาบสงขลาเลยทีเดียว ชาวบ้านจากชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดจะหาบเหิน หรือบางกรณีอาจใช้วัวควายลากจูง "หนวน" ที่เพียบไปด้วยสินค้าของชุมชนส่วนมากแล้วได้แก่ ผลไม้ จำพวกทุเรียน มังคุด ลำสาด กล้วย สะตอ ลูกเนียง ลูกประ หมากแห้ง ขมิ้น ดีปลี หรือได้จากน้ำมันยาง และแน่นอนว่าหลังทศวรรษ 2480 เป็นต้นมา สินค้าหลักของชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดจะรวมถึงยางพาราอยู่ด้วย การเดินทางไปตลาดของหลายๆ ชุมชนชาวบ้านต้องออกจากบ้านกันไปเป็นกลุ่มๆ ตั้งแต่กลางวัน โดยมีกะระยะเวลาให้ไปถึงตลาดหรือจุดพักแรมเอาตอนเย็น เพื่อให้ทันซื้อขายสินค้าในเช้าวันรุ่งขึ้น เช่น ชาวบ้านกงหราเดินทางไปตลาดนาท่อมต้องพักค้างคืนบ้านเรือนคนรู้จักในตลาดก่อน หรือหากไปตลาดนาโยงในจังหวัดตรังก็ต้องพักค้างคืนบนเทือกเขาบรรทัด หากไปถึงตลาดทับเที่ยงจากนั้นก็ต้องพักที่อีกคืนหนึ่ง ชาวบ้านเหมืองตะกั่วเดินทางไปตลาดหารเทาก็ต้องค้างคืนที่บ้านน้ำตก เป็นต้น

ถึงแม้ว่าการไปตลาดแต่ละครั้งลำบากมากก็ตาม แต่นับเป็นเรื่องจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากชาวบ้านจากชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัด ต้องออกไปซื้อหาสินค้าที่ไม่สามารถผลิตหรือซื้อขายแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชนได้ โดยเฉพาะเคย (กะปิ) เกล็ด ปลาจากทะเล และด้ายสำหรับทอหูก ซึ่งหลายๆ มานี้ชาวบ้านนิยมซื้อหาจากตลาดมากกว่าจะปั่นฝ้ายเอง และโดยปกติแล้วในตลาดจะไม่มีแลกเปลี่ยนกันโดยตรง อย่างน้อยก็ได้รับการยืนยันว่านับเป็นเวลากว่า 70-80 ปีมาแล้วที่ในตลาดใหญ่ๆ เช่น สี่ก๊ก ท่ามิหรำ นาท่อม นาโยง และทับเที่ยง แต่ละฝ่ายจะต้องซื้อขายกันด้วยเงินตราเท่านั้น¹ หลังทศวรรษ 2480 เป็นต้นมา รายได้จากการปลูกยางพาราทำให้บรรยากาศของการซื้อขายระหว่างชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดกับชุมชนภายนอก ผ่านจุดนัดพบที่เรียกว่าตลาดนัดเหล่านี้ จะดูคล่องตัวมากกว่าในยุคการผลิตแบบเก่าที่ต้องอาศัยสินค้าตามฤดูกาลเป็น

¹ หวัค อินนุรักษ์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บันเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 85 หมู่ที่ 7 บ้านแกลูกนก ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2544.

หลัก สภาพเช่นนี้สามารถยืนยันได้จากคำบอกเล่าผ่าน "นิราศนายชิต" ที่บรรยายบรรยากาศของ ตลาดนาท่อมและตลาดต้นไทรเมื่อช่วงประมาณทศวรรษ 2580 ความว่า "...เที่ยวดูตลาดเรียงราย สองฝ่ายทาง มีทุกอย่างสิ่งของที่ต้องใจ ของที่ขายรายเรียงเคียงเป็นแถว อีกด้วยแก้วชามฝรั่งยัง ใหม่ ๆ ทั้งเสื้อผ้าแพรสีคิวไล ล้วนใยไหมตั้งขายดูกำยกอง จีนไทยแขนงตั้งอยู่เป็นหลั่น สารพัน หญิงชายที่ขายของ พวกสาว ๆ แม่ค้า น่าประคอง เนตรชมมองชมเพลินพลางเงินดู หญิงคนหนึ่ง สวยจึ่งช่างพูดพลอด มานั่งทอดขนมขายขายอดสู หญิงคนหนึ่งงามหลากขายหมากพลู ใส่ขวด โหลฝาปิดนำชิดชม อีกคนหนึ่งยังสาวขายข้าวแกง เนื้อคำแดงรูปรวยดูสวยสม สองถนัด ครัดเครื่องตั้งแต่งกลม ช่างตลกเกลิ้นล้อมนมดูกลมเกลี้ยง....บัดเดียวใจถึงตลาดสะอาดองค์ ตลาด ต้นไทรเคยไปมาหยุดพัก แวะถ้านักซื้อของต้องประสงค์ ทั้งจีนไทยนั่งดูอยู่เป็นวง บังคมลงไหว วอนขอกรลา

โอื่อนางชลเนตรกระจายพลัด หลาดที่นัดต้นไทรไปก่อนหนา นับวันนายชิตต่อได้มา ลาเสื้อผ้าสิ่งของที่ต้องใจ อีกเจ้าร้านฉานเอ๋ยลาเลยลับ ถันไม่กลับอย่าเพ้อขายให้กับชายคนไหน เก็บใส่หีบจับพับให้เรียบร้อย กุศลใส่ไม่ตายคงได้มาฯ"

นอกจากตลาดนาท่อมและตลาดต้นไทร ซึ่งเป็นตลาดที่อยู่ทางตอนกลางของพื้นที่ จังหวัดพัทลุงแล้ว ในบริเวณนี้ยังพบว่ามีตลาดถาวรและตลาดนัด ซึ่งเป็นจุดนัดพบสำหรับการแลกเปลี่ยนและซื้อขายสินค้าระหว่างชาวบ้านจากบริเวณเชิงเขาบรรทัด ที่อยู่ในบริเวณอำเภอกงหรา กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ และอำเภอศรีบรรพต กับพ่อค้าแม่ขายและชาวบ้านจากพื้นที่ท่านา หรือท่าประมงจากบริเวณทะเลสาบสงขลาอีกหลายแห่งด้วยกัน อาทิเช่น ตลาดสี่กั๊ก ตลาดท่ามิหรำ ตลาดวังปริง (หรือตลาดนัดม่วง หรือม่วงชีผิว) ตลาดนัดชะรัด รวมทั้งตลาดที่อยู่ในเขตจังหวัดตรังคือ ตลาดต้นชะละ ตลาดนาโยง และตลาดทับเที่ยง เป็นต้น พื้นที่ทางที่ตอนเหนือขึ้นไปคือ ชาวบ้านใน อำเภอป่าพะยอม และอำเภอศรีบรรพต ก็จะมีตลาดควนขนุน ตลาดหลาปราง ตลาดนัดหรือบ่อน ห้วยหมาก รวมทั้งตลาดชะอวดในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และตลาดห้วยยอดในเขตจังหวัด ตรัง ส่วนพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดทางตอนใต้ลงมาคือชาวบ้านในเขตอำเภอตะโหมด และอำเภอ ป่าบอน ก็จะมีตลาดหารเทา ตลาดบางแก้ว ตลาดป่าบอน ตลาดปากพะยูน รวมทั้งตลาดนัดท่าม่วง ในพื้นที่อำเภอรักขภูมิ จังหวัดสงขลา เป็นต้น เห็นได้ว่าตลาดหรือตลาดนัดที่เป็นจุดหมายสำหรับ แลกเปลี่ยนซื้อขายผลิต ระหว่างชุมชนต่างๆ ได้มีปรากฏอยู่จำนวนไม่น้อยทีเดียว แม้ว่าตลาด หลายแห่งเป็นตลาดเก่าแก่ ซึ่งเกิดขึ้นมาก่อนช่วงทศวรรษ 2480 แล้วก็ตาม แต่ด้วยเงื่อนไขจากการ ที่ชุมชนได้เข้าสู่การผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบดั้งเดิม เปลี่ยน

² สมยศ เพชรรา ผู้เรียบเรียง. นิราศนายชิต. เอกสารอัดสำเนา. 2541. หน้า 3-5.

แปลงมาสู่รูปแบบของความสัมพันธ์ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายระหว่างกัน ซึ่งได้ส่งผลในทางที่ดีต่อ กิจกรรมการค้าขาย ระหว่างชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดกับชุมชนภายนอกโดยตรง

2.4 วัฒนธรรมชุมชน

เช่นเดียวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับลักษณะการผลิตด้านต่างของชุมชน ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากช่วงเวลาที่ผ่านมาอย่างสามารถพบเห็นได้ชัดเจน ในด้านของวัฒนธรรมชุมชน ก็ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงจากเหตุผลของปัจจัยการผลิต วิธีการผลิต และผลกระทบจากภายนอก จนสามารถอธิบายถึงพลวัตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับลักษณะทางด้านวัฒนธรรมชุมชนได้ ดังต่อไปนี้

1) พิธีกรรมและความเชื่อ

ในยุคการผลิตแบบยังชีพของชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัด พิธีกรรมและความเชื่อแบบ ชาวบ้าน จะแฝงอยู่แทบทุกขั้นตอนของกิจกรรมการผลิตและวิถีชีวิตของผู้คน แน่แน่นอนว่าความเชื่อ และพิธีกรรมดังกล่าว ไม่อาจเสื่อมคลายลงไปได้ง่ายดายนัก สำหรับยุคแรกๆ ที่ชาวบ้านเริ่มหันมา ให้ความสนใจกับการผลิตเชิงการค้ามากขึ้น โดยเฉพาะพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องอยู่กับกิจกรรมการผลิตแบบดั้งเดิมของชุมชน ส่วนกิจกรรมการผลิตแบบใหม่ดังเช่นยางพารานั้น จะอยู่นอกเหนือไปจากข้อจำกัดของเงื่อนไข ที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมแบบเดิมอย่างน่าสนใจ เนื่องจากการปลูกยางพาราเป็นกิจกรรมการผลิตแบบใหม่ และมีลักษณะเพื่อการค้าขายอย่างชัดเจน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับยางพาราจึงไม่ปรากฏสัญลักษณ์ ที่จะสามารถโยงใยมาถึงพิธีกรรมและความเชื่อ ทั้งในด้านจิตวิญญาณ ฤกษ์ยาม เทพเจ้าหรือผีบางอันใด อันเป็นชุดความเชื่อในแบบดั้งเดิมรวมอยู่ด้วยเลย อย่างไรก็ตาม เหตุผลดังกล่าวนี้ก็หาได้ส่งผลให้เกิดความเสื่อมคลายลง ของพิธีกรรมและความเชื่อในส่วนของลักษณะการผลิตแบบอื่นๆ แต่อย่างใด

2) สิทธิชุมชน

กล่าวได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร ของชาวบ้านในชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดต้องถูกท้าทายจากนโยบายรัฐอยู่เสมอ โดยเฉพาะการที่รัฐไทยให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิต ด้านการเพาะปลูกอย่างจริงจังในช่วงหลังมานี้ นับตั้งแต่การออกพระราชบัญญัติควบคุมจำกัดยาง พ.ศ. 2477 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2479) นับว่าเพื่อการส่งเสริมให้ราษฎรหันมาปลูกยางพาราตามแบบแผนที่ถูกต้อง ให้สมกับฐานะพืชเศรษฐกิจของภาคได้ แต่แนวทางตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่สามารถกำหนดลักษณะการผลิตยางพาราแบบชาวบ้าน ในการปลูกยางพารารุ่นแรกๆ มากนัก ดังที่เห็นได้จากการปลูกยางพาราแบบชาวบ้าน ที่นิยมปลูกกันในแบบผสมผสานกับไม้ยืนต้นชนิดอื่น ส่วนการปลูกข้าวของชุมชนบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาโดยทั่วไปซึ่งดูเป็นเรื่องที่ล้าหลังในสายตาของรัฐไทยและชนชั้นปกครองมานานแล้ว ดังเรื่องการเก็บเกี่ยวข้าวด้วย "เกะ" ของชาวนา

บริเวณนี้ และการผลิตได้อย่างไม่เต็มที่นักเนื่องจากปัญหาของการขาดแคลนน้ำ ในช่วงทศวรรษ 2490 รัฐไทยจึงค่อยเบาใจลงเมื่อสามารถจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่ง และ "ออกปาก" ให้ชาวบ้าน ช่วยกันปรับปรุงเหมืองฝายของชุมชน เช่น บุคโลกเหมืองท่าเขียด เหมืองรางวังตอ และเหมืองกอกวาง พร้อมกับนี้รัฐก็ได้เข้ามาควบคุมดูแลเหมืองทั้งหมดนี้เสียเองด้วย

เช่นเดียวกับเรื่องของการจัดการเหมืองฝาย ที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปจากนโยบายส่งเสริมการผลิตของรัฐ การกำหนดให้ชาวบ้านต้องทำเอกสารสิทธิที่ดินตามพระราชบัญญัติที่ดิน พ.ศ. 2497 ได้ส่งผลกระทบต่อการผลิตแบบสวนร่วมในชุมชนอย่างรุนแรง ลักษณะการเป็นเจ้าของร่วมกันของสวนร่วม ไม่อาจจะมีพื้นที่อยู่ในเนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้ได้เลย เนื่องจากรัฐกำหนดให้มีการแจ้งการครอบครองในที่ดิน ซึ่งจะมีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่สามารถมีสิทธิที่รัฐรับรอง พื้นที่สวนร่วมเหล่านั้นจึงต้องถูกแบ่งให้ใครคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ถือกรรมสิทธิไว้ ซึ่งสวนร่วมเหล่านั้นได้ค่อยๆ คลายฐานะจากเป็นทรัพย์สินสมบัติของสวนรวม ไปสู่เป็นที่ดินสำหรับเจ้าของกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายเท่านั้น หากจะเว้นอยู่บ้างก็ในกรณีที่สวนร่วมแห่งนั้น บังเอิญอยู่ในเขตที่รัฐกันเอาไว้ เช่น สวนน้ำทะเลภูเขา และสวนห้วยกินน้ำ ของชาวบ้านในชุมชนทำยางที่ติดอยู่ในเขตป่าสงวน ซึ่งบุคคลไม่สามารถยื่นขอออกเอกสารสิทธิในที่ดินได้ ทำให้ชาวบ้านทำยางเกือบครึ่งชุมชนยังคงสามารถมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของอยู่จนถึงปัจจุบัน ขณะที่สวนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่กลับสูญเสียสถานะดังเดิมไป นับตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 2490 เป็นต้นมา

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การศึกษาการผลิตของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ตั้งแต่การจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช จนถึงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2439 – 2503) ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าไว้ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการผลิตของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ตั้งแต่การจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช จนถึงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2439 – 2503) โดยกำหนดประเด็นศึกษาไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิต
2. วิธีการผลิต
3. ผลกระทบจากการผลิต

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาค้นคว้านี้จะศึกษาชุมชนที่อยู่บริเวณพื้นที่เชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ในเขตพื้นที่ 5 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ดังนี้
 - 1.1 อำเภอป่าพะยอม
 - 1.2 อำเภอศรีบรรพต
 - 1.3 กิ่งอำเภอศรีนครินทร์
 - 1.4 อำเภอกงหรา
 - 1.5 อำเภอตะโหมด
 - 1.6 อำเภอป่าบอน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาการผลิตของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2439 – 2503) ในประเด็นต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิต

2.1.1 ปัจจัยพื้นฐานในการผลิต ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ

2.1.2 ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการผลิต เช่น โครงสร้างพื้นฐาน การเมือง การปกครอง การคมนาคมสื่อสาร สังคมและวัฒนธรรม ภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น

2.2 วิธีการผลิต จะกล่าวถึงวิธีการผลิตแต่ละชนิดโดยจำแนก ดังนี้

2.2.1 การผลิตแบบเสาหา ได้แก่ การเก็บของป่า และการล่าสัตว์ โดยมีวิธีการการผลิต เช่น เครื่องมือและวิธีการในการผลิตแบบการหาของป่าและล่าสัตว์ ความเชื่อและพิธีกรรมในการผลิตแบบการหาของป่าและล่าสัตว์ การร่วมมือกันของชุมชนในการประกอบการผลิตแบบการหาของป่าและล่าสัตว์ เป็นต้น

2.2.2 การผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ได้แก่ การปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ โดยมีวิธีการผลิต เช่น เครื่องมือและวิธีการในการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ความเชื่อและพิธีกรรมในการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น การร่วมมือกันของชุมชนในการประกอบการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น

2.3 ผลกระทบจากการผลิต

2.3.1 ด้านเศรษฐกิจ เช่น รายได้ รายจ่าย และความจำเป็นพื้นฐานของครอบครัว และชุมชน เป็นต้น

2.3.2 ด้านสังคมวัฒนธรรม เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ของชุมชน ระบบลงแขก ระบบเกลอ เป็นต้น

2.3.3 ด้านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ระบบภูมิทัศน์ ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

1. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาจากแหล่งเอกสารต่างๆ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ช่วยในการกำหนดแนวทางการศึกษา จัดทำเค้าโครงวิจัยและประกอบการเสนอผลวิจัย

2. **ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล** โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตและถ่ายภาพประกอบ เช่น ภาพภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับการผลิต เป็นต้น การสัมภาษณ์จะใช้วิธีการบันทึกเสียง และ/หรือจดบันทึกตามความเหมาะสม การสังเกตจะใช้วิธีการจดบันทึก ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้บอกข้อมูล ดังนี้

2.1 บุคคลที่มีภูมิปัญญาและมีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ ชุมชนละ 10 คน จำนวน 6 ชุมชน

2.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ปลัดอำเภอ ป่าไม้อำเภอ เกษตรอำเภอ ตำรวจ ภูธร อำเภอนั้น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา เป็นต้น จำนวน 10 คน

2.3 ประชาชนทั่วไปที่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง จำนวน 20 คน

3. **ขั้นจัดกระทำกับข้อมูล**

3.1 นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ มาศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อหาความสัมพันธ์สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้

3.2 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งได้บันทึกในแถบบันทึกเสียงมาถอดความ โดยสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ศึกษา

3.3 นำข้อมูลทั้งที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการผลิตในสมัยก่อน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และข้อมูลจากการศึกษาตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

2.4 วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นในขอบเขตด้านเนื้อหา

4. **ขั้นเสนอผลการศึกษาค้นคว้า** ผู้วิจัยจะเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ และมีภาพประกอบ

สรุปผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิต แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยพื้นฐานในการผลิต และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการผลิต

1. **ปัจจัยพื้นฐานในการผลิต** ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการผลิตของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบการ

1.1 **ที่ดิน** หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ที่อยู่บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการผลิต แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ทรัพยากรที่ดิน มีความสำคัญเกี่ยวกับการผลิตในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 ทรัพยากรที่ดิน มีความสำคัญเกี่ยวกับการผลิตในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1.1 ด้านลักษณะและคุณภาพของที่ดิน มีลักษณะเป็นที่สูงเชิงเขาแล้ว

ค่อยลาดต่ำลงมาทางทิศตะวันออกสู่ทะเลสาบสงขลา ทางธรณีวิทยาเป็นพื้นที่ที่ประกอบด้วยหินที่มีอายุตั้งแต่ยุคออร์โดวิเซียน หรือประมาณ 450 ล้านปีมาแล้ว และมีภูเขาหินปูนที่กระจายอยู่ทั่วไป ทั้งที่อยู่เป็นกลุ่มและโดด ๆ มีหน้าผาสูงชัน และมียอดเขาตะปุ่มตะป่ำมากมาย ลักษณะดินประกอบด้วยดินตะกอนที่ยังไม่แข็งตัว ที่เกิดจากการผุพังสลายของหิน และถูกพัดพามาสะสมกันในบริเวณที่ต่ำกว่าเป็นชั้นหนาขึ้นในบริเวณหุบเขา ไหล่เขา เชิงเขา ตะกอนเหล่านี้ประกอบด้วยกรวด ทราย ทรายแป้ง ลูกรัง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีแร่ดิบที่สำคัญ บริเวณเขตที่ราบสูงระนาบ อยู่ถัดจากเขตภูเขาสูงมาทางทิศตะวันออก เป็นพื้นที่สูง ๆ ต่ำ ๆ เรียกว่า “ควน” เป็นพื้นที่ที่นิยมปลูกพืชสวน เขตที่ราบลุ่มดินตะกอน เป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างภูเขาบรรทัดกับทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วยดินตะกอนและดินทราย เหมาะแก่การทำนาและปลูกผัก

1.1.1.2 ด้านปริมาณของที่ดิน พื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงในช่วงปี พ.ศ. 2439 - 2500 สภาพของพื้นที่ยังเป็นป่าที่สมบูรณ์ มีชาวบ้านอาศัยอยู่ไม่ก่ชุมชน มีพื้นที่ว่างมาก สามารถจับจองพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินได้อย่างอิสระ หากพื้นที่ไม่เหมาะสมก็จะละทิ้งไปหาที่ทำกินใหม่ ปล่อยให้พื้นที่นั้นรกร้างเช่นเดิม

1.1.1.3 ด้านกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2470 ยังไม่มีสิทธิในการถือครองที่ดิน ชาวบ้านมีหลักง่าย ๆ ว่าใครทำกินบริเวณใดก็มีสิทธิในการครอบครองพื้นที่บริเวณนั้น หรือหากพื้นที่ใกล้เคียงกันก็จะมีการตกลงกันเองฉันท์ญาติมิตรในการแบ่งปันกัน ในบางครั้งอาจมีการใช้อำนาจเพื่อเข้าครอบครองพื้นที่ที่มี

สิทธิในทรัพย์สินที่ดิน หมายถึง การมีสิทธิในการครอบครองทรัพย์สินที่ดินที่เป็นลายลักษณ์อักษร ประมาณปี พ.ศ. 2478 ชาวบ้านเริ่มได้เอกสารสิทธิเป็น สด. 1 ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2490 ชาวบ้านได้เอกสารเป็น นส. 3 ในการถือครองที่ดิน

การสืบทายะสมบัติ หมายถึง การมอบสิทธิในการครอบครองให้กับผู้อื่น แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ทรัพย์สินที่ดินส่วนตัว มอบให้โดยการโอนกรรมสิทธิ์ บอกกล่าวด้วยวาจา หรือให้ผู้เชื่อถือได้เป็นผู้จัดการ ทรัพย์สินที่ดินที่เป็นส่วนรวม จะสืบทอดโดยยึดถือตามกฎหมายเกณฑ์ของคณะกรรมการที่ได้มาจากการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้ง

1.1.1.4 กรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน ซึ่งเกิดจากการแย่งชิงที่ดิน เนื่องจากที่ดินมีผลประโยชน์หรือต้องการขยายอิทธิพล

1.1.2 ทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ที่มีผลต่อการผลิต ได้แก่ น้ำ ป่าไม้ สัตว์ และแร่ธาตุ

1.1.2.1 น้ำ บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงมีแหล่งน้ำที่สำคัญ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ น้ำฝน และแหล่งน้ำธรรมชาติ น้ำฝน ลักษณะภูมิอากาศอยู่ในแบบ มรสุมเขตร้อน มี 2 ฤดู คือฤดูร้อน และฤดูฝน จากสถิติค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำฝนในจังหวัดพัทลุง ประมาณ 2,304.96 มิลลิเมตร/ปี แหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นแหล่งน้ำตกที่เกิดจากเทือกเขาบรรทัด มารวมกันเป็นลำธาร ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา ทำให้พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์

1.1.2.2 ป่าไม้ บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงมีลักษณะป่าไม้เป็น ป่าดิบชื้น ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ที่หลากหลาย เชื้อชะอุมอยู่ตลอดปี สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้ กับพื้นที่ จึงเป็นแหล่งรวมพรรณพืชที่สำคัญที่ให้คุณภาพประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อประชากร โดยส่วนรวม

1.1.2.3 สัตว์ บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงมีสัตว์ป่ามากมาย ที่ชาวบ้านสามารถล่ามาเป็นอาหารได้ ประมาณช่วงหลังปี พ.ศ. 2480 ชาวบ้านมีการโค่นถางป่า เพื่อปลูกพืชสวน ทำให้ป่าลดน้อยลง ประกอบกับการล่าสัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหารและขายมากขึ้น จึงทำให้จำนวนสัตว์ป่าลดลงตามลำดับ จนในปัจจุบันสัตว์บางชนิดสูญพันธุ์ไปแล้วก็มี

1.1.2.4 แร่ธาตุ หมายถึง สารประกอบอินทรีย์ที่อยู่ในดิน หิน น้ำ และอากาศ ในบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง จากการสำรวจมีแร่อยู่หลายชนิด เช่น ตะกั่ว ดีบุก เหล็ก วุลแฟรม ยิบซัม หินปูน เป็นต้น แต่ที่มีมาก ได้แก่ ตะกั่ว และดีบุก

1.2 แรงงาน หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นแรงงานในการผลิต แบ่งเป็นหลายลักษณะ คือ

1.2.1 รูปแบบแรงงาน สามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ แรงงานบริการ แรงงานที่มีผลตอบแทนเป็นเงินตรา และแรงงานที่ได้รับผลตอบแทนเป็นสิ่งของ

1.2.2 ประเภทของแรงงาน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ แรงงานจ้าง แรงงานที่ไม่มีค่าจ้างและแรงงานเกณฑ์

1.2.3 การแบ่งงานกันทำ เป็นการแบ่งแยกแรงงานอย่างง่ายที่สุด และเป็นไปตามธรรมชาติ โดยจะแบ่งตามเพศ และอายุ คือ ผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก และผู้สูงอายุ

1.2.4 ความชำนาญเฉพาะอย่างของแรงงาน ได้แบ่งตามความถนัด ความสามารถ ความชอบ และความสนใจในการทำงานของแต่ละบุคคล

1.3 ทุน หมายถึง สิ่งของหรือทรัพย์สินที่ใช้เป็นปัจจัยในการผลิต แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.3.1 พุนประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการผลิต คือเครื่องมือที่ใช้ในการหาอาหาร เครื่องมือที่ใช้ในการล่าสัตว์ เครื่องมือที่ใช้ในการปลูกพืช และเครื่องมือที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์

1.3.2 เงินทุน คือเงินที่ใช้ในการซื้อหาสิ่งของเครื่องใช้ในการผลิต

1.4 ผู้ประกอบการ หมายถึง การคิดวางแผนและตัดสินใจ รวมทั้งการเลือกใช้ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ มาใช้ในการผลิตสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า “การจัดการ” สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1.4.1 ผู้จัดการจัดการเกี่ยวกับการเก็บของป่า โดยสามีภรรยาจะเป็นผู้ตัดสินใจร่วมกันในการเก็บหาอาหาร ซึ่งเป็นรูปแบบแรกของการผลิตเพื่อยังชีพ

1.4.2 ผู้จัดการจัดการเกี่ยวกับการล่าสัตว์ เป็นการประกอบกรของครัวเรือน โดยสามีและภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจร่วมกัน

1.4.3 ผู้จัดการจัดการเกี่ยวกับการปลูกพืช เป็นการประกอบกรของครัวเรือน โดยสามีและภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจร่วมกัน

1.4.4 ผู้จัดการจัดการเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ เป็นการประกอบกรของครัวเรือน โดยสามีภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจร่วมกัน

1.2 ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการผลิต สรุปได้ดังนี้

1.2.1 โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ชาวบ้านยังไม่มีถนนในการสัญจร ต้องใช้ทางพลีเพื่อการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้าน ระบบชลประทาน ชาวบ้านเริ่มขุดคูคลองเพื่อท่อน้ำในการปลูกพืช

1.2.2 การเมืองการปกครอง ในช่วงปี พ.ศ 2439 ได้มีการเปลี่ยนแปลงปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาล ทำให้มีผลกระทบต่อการผลิตของชุมชนบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง

1.2.3 การคมนาคมสื่อสาร ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัด มีการเดินทางติดต่อกันโดยการเดินเท้า เรียกว่า “ทางพลี” ส่วนวิธีการสื่อสารจะใช้วิธีการบอกต่อ ๆ กันไป

1.2.4 สังคมและวัฒนธรรม ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงจะนับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ในอดีตชุมชนทั้ง 2 ศาสนา จะแยกกันอยู่ แต่ก็มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ชุมชนขยายตัวขึ้น ทำให้ทั้ง 2 ชุมชนอยู่ร่วมกัน มีลักษณะความเป็นอยู่ทางด้านสังคมที่คล้ายกัน แต่วัฒนธรรมและประเพณีจะแตกต่างกันตามศาสนาที่ตนเองนับถือ

1.2.5 ภาวะเศรษฐกิจ ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง จะมีรูปแบบเศรษฐกิจแบบหาเลี้ยงชีพ กล่าวคือชาวบ้านจะมีการผลิตแบบการเก็บของป่า การล่าสัตว์ มีการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เพื่อเลี้ยงตนเอง ที่เหลือจึงจะนำไปขาย ต่อมาหลังปี พ.ศ. 2500 ได้มีการผลิตเพื่อขายมากขึ้น มีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และเลี้ยงสัตว์เพื่อขายมากขึ้น ลักษณะการแลกเปลี่ยน ชาวบ้านจะทำกัน 2 วิธี คือ

1.2.5.1 การแลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของ โดยจะแลกเปลี่ยนผลผลิต ส่วนเกินกับชาวบ้านหรือชุมชนที่ใกล้เคียงกัน

1.2.5.2 การแลกเปลี่ยนโดยใช้เงินเป็นสื่อกลาง ซึ่งเป็นการผลิตที่ชาวบ้านได้ผลิตเพื่อการค้ามากกว่าการผลิตเพื่อยังชีพ

วิธีการผลิต หมายถึง วิธีการที่ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่มาทำการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิต สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. การผลิตแบบเสาะหา แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การเก็บของป่า เป็นวิธีการที่ชาวบ้านใช้หาเลี้ยงชีพมาช้านาน โดยการหาของป่า ได้แก่ ผลไม้ ไม้ (ไม้ไผ่ หวาย) สมุนไพร น้ำผึ้ง ซึ่งชาวบ้านมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1.1 เครื่องมือและวิธีการในการผลิตแบบการเก็บของป่า เครื่องมือที่ชาวบ้านใช้ในการเก็บของป่า ส่วนใหญ่จะใช้เครื่องมือที่ผลิตขึ้นเองจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เพื่อใช้ในการหา การขนย้าย การเก็บรักษา วิธีการในการผลิตแบบการเก็บของป่า ชาวบ้านจะใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา การแปรรูปผลผลิตเพื่อให้เก็บได้นาน การทำทุเรียนกวน สะตอดอง ลูกเนียงเพาะ ทำได้ เป็นต้น

1.1.2 ความเชื่อและพิธีกรรมในการผลิตแบบการเก็บของป่า ชาวบ้านจะมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสิ่งเร้นลับ ดังนั้นในการหาของป่าชาวบ้านจึงมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการบวงสรวง หรือบอกกล่าวให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกปักษ์รักษา เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

1.1.3 ความร่วมมือของชุมชนในการผลิตแบบการเก็บของป่า ในการผลิตแบบการเก็บของป่าชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดจะมีความร่วมมือกันในการประกอบกิจกรรมที่ไม่สามารถกระทำได้เพียงคนเดียว เช่น การหาผลไม้ การหาผึ้ง เป็นต้น

1.2 การล่าสัตว์ ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง จะล่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารและเพื่อขาย ซึ่งในการล่าสัตว์จะมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.2.1 เครื่องมือและวิธีการในการล่าสัตว์ เครื่องมือที่ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดใช้ในการล่าสัตว์ ส่วนมากชาวบ้านจะผลิตขึ้นเอง โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น เพื่อให้เหมาะสมกับชนิดของสัตว์นั้นๆ แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ

1.2.1.1 การดัก เครื่องมือที่ชาวบ้านใช้ในการดัก คือ แร้ว หลุมพราง โป๊ะ กับดัก ขางดักนก เป็นต้น

1.2.1.2 การล่อ ชาวบ้านจะใช้วิธีการ คือ การเรียกด้วยเสียง การอ่อยเหยื่อ

1.2.1.3 การล่า ชาวบ้านจะใช้อาวุธ เช่น ปืน ขวาน มีด ไม้ เป็นต้น

1.2.2 ความเชื่อและพิธีกรรมในการล่าสัตว์ ในการล่าสัตว์ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัด จะมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเร้นลับ ดังนั้นก่อนจะมีการล่าสัตว์จึงมีการทำพิธีบวงสรวง เพื่อไม่ให้เกิดภัยอันตรายขึ้นได้ หรือเพื่อให้ล่าสัตว์ได้เป็นจำนวนมาก

1.2.3 ความร่วมมือของชุมชนในการล่าสัตว์ ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง จะล่าสัตว์โดยการออกไปคราวละหลาย ๆ คน จำเป็นต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อล่าสัตว์ได้แล้วก็จะแบ่งปันกัน

2. การผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตจากการหาของป่าและล่าสัตว์เพื่อยังชีพ มาเป็นการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น คือ การปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ เพื่อการค้ามากขึ้น ประมาณในช่วงปี พ.ศ. 2480 มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร หากเหลือจะมีการขาย ประมาณช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 ชาวบ้านจะมีการผลิตเพื่อการค้ามากกว่าการบริโภคในครัวเรือน การผลิตแบบเกษตรเบื้องต้นสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้คือ

2.1 การปลูกพืช ช่วงหลังปี พ.ศ. 2480 ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดจะมีการทำไร่เลื่อนลอย ต่อมาจึงมีการปลูกพืชสวน เป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น ได้แก่ ข้าว ยางพารา ซึ่งในการปลูกพืช ชาวบ้านจะมีขั้นตอนดังนี้คือ

2.1.1 เครื่องมือและวิธีการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง จะใช้เครื่องมือที่ประดิษฐ์ขึ้นเองและมีวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำไร่ จะมีการโค่นถางป่า ปลอຍให้แห้งแล้วใช้ไฟเผา เรียกว่า “ปรน” การทำนาจะใช้แรงงานวัว ควายในการไถนา เป็นต้น

2.1.2 ความเชื่อและพิธีกรรมในการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัด จะมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นเมื่อจะทำการเพาะปลูกชาวบ้านจะทำพิธีบวงสรวงเจ้าที่ เจ้าทาง เพื่อที่จะให้เกิดความสำเร็จในการปลูกพืชนั้น ๆ ด้วย

2.1.3 ความร่วมมือของชุมชนในการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง จะช่วยเหลือซึ่งและกันในการผลิต ได้แก่ การออกปาก การขอแรงงาน

2.2 การเลี้ยงสัตว์ ก่อนปี พ.ศ. 2480 ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัด มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค ประมาณช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อไว้เป็นการค้ามากขึ้น ในการเลี้ยงสัตว์ชาวบ้านมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.2.1 เครื่องมือและวิธีการในการเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านจะมีเครื่องมือในการเลี้ยงสัตว์แบบง่าย ๆ ที่ทำจากวัสดุในท้องถิ่น ได้แก่ การทำโรงเรือน การทำที่สำหรับสัตว์ออกลูกใหม่ วิธีการเลี้ยงจะเลี้ยงแบบวิถีธรรมชาติ ให้สัตว์อาหารเอง

2.2.2 ความเชื่อและพิธีกรรมในการเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านจะมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของพันธุ์สัตว์ที่ขุนและไทย

2.2.3 ความร่วมมือของชุมชนในการเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านจะให้ความช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงสัตว์เป็นฝูง การใช้แรงงานสัตว์

3. ผลกระทบจากการผลิต ในช่วงปี พ.ศ. 2439 - 2503 ชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัด ยังมีการผลิตแบบเพื่อยังชีพ ผลกระทบจากการผลิตของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้คือ

3.1 ด้านเศรษฐกิจ เป็นผลกระทบที่เกี่ยวกับรายได้ รายจ่าย มาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวบ้านและชุมชน แรกเริ่มการผลิตของชาวบ้านมีวัตถุประสงค์เพื่อบริโภคในครัวเรือน มีการแลกเปลี่ยนผลผลิตกับชุมชนใกล้เคียง ชาวบ้านจะหาของป่าและล่าสัตว์ ต่อมาประมาณช่วงปี พ.ศ. 2480 เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ลักษณะการผลิตก็เปลี่ยนเป็นการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์มากขึ้นตามลำดับ มีการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ประมาณช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 ได้มีการส่งเสริมการปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของชาวบ้านดีขึ้นตามลำดับ

3.2 ด้านสังคมวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.2.1 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ในช่วงที่มีการผลิตแบบยังชีพสมาชิกในครอบครัวของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัด จะมีหน้าที่ในการช่วยเหลือครอบครัวที่ชัดเจน การผลิตทุกขั้นตอน สมาชิกในครอบครัวจะมีการช่วยเหลือแรงงานกันอย่างเต็มที่ และมีความสัมพันธ์

กันในระบบเครือข่าย ทำให้เกิดความอบอุ่นและมั่นคงในครอบครัว แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง การผลิตที่ผลิตเพื่อการค้าเพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงลดลงไปด้วย

3.2.2 ความสัมพันธ์กับชุมชน แต่เดิมชาวบ้านมีการผลิตแบบเลี้ยงตนเอง คือ การหาของป่า และการล่าสัตว์ การทำเกษตรแบบเบื่องต้น การผลิตดังกล่าวข้างต้น จำเป็น ต้องมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนี้

3.2.2.1 ระบบลงแขก เป็นระบบการช่วยเหลือกันในด้านแรงงาน ซึ่งจะขอความช่วยเหลือกับคนที่สนิทสนมกัน เรียกว่า “ออกปาก” หรือ “วาน” จากการเปลี่ยน การผลิตเพื่อเลี้ยงตนเองเป็นเพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้ระบบการช่วยเหลือดังกล่าว ค่อยลดลง มีการว่าจ้างแรงงานแทนการลงแขกมากขึ้นตามลำดับ

3.2.2.2 ระบบเกลอ เป็นระบบการพึ่งพาอาศัยกันของชาวบ้านต่างชุมชน ที่มีความสัมพันธ์กัน มีความจำเป็นในการพักแรมระหว่างเดินทาง ทำให้เกิดความสนิทสนมกัน เป็นเหตุให้มีการรู้จักกัน เรียกว่า “เพื่อนเกลอ” “อ้ายเกลอ” “อีเกลอ” หรือ “อ้ายคอ” ปัจจุบัน ระบบเกลอได้ลดลง เนื่องจากการคมนาคมสะดวกมากขึ้น ไม่จำเป็นต้องมีการพักแรมระหว่าง การเดินทาง

3. ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ

3.1 ด้านระบบภูมิทัศน์ สภาพทั่วไปของบริเวณพื้นที่เชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีลักษณะเป็นภูเขาสลับซับซ้อน ปกคลุมไปด้วยป่าดงดิบ ทำให้พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วย พันธุ์พืชและสัตว์ป่า เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากที่เลี้ยงตนเองเป็นการค้ามากขึ้น มีการถางป่าทำไร่ปลูกพืชทำให้ระบบ ภูมิทัศน์ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย

3.2 ด้านระบบนิเวศ เมื่อระบบการผลิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลง มีการโค่นถาง พื้นที่เพื่อปลูกพืชทางเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้ระบบนิเวศถูกทำลายลงไปด้วย

3.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผลิตของชาวบ้าน เมื่อการผลิตเปลี่ยนเป็นเพื่อการ ค้ามีการโค่นถางป่า จึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ พืช สัตว์ ลดจำนวนลง

3.3.1 ที่ดิน ด้านลักษณะและคุณภาพของที่ดิน มีลักษณะที่เปลี่ยนไปด้าน ปริมาณของที่ดิน ชาวบ้านได้มีการจับจอง มีกรรมสิทธิการครอบครองที่ดิน ทำให้พื้นที่ว่าง ลดน้อยลง

3.3.2 แหล่งน้ำธรรมชาติ เมื่อมีการถางป่าทำไร่ ทำสวนมากขึ้น ทำให้แหล่ง น้ำธรรมชาติลดลง

3.3.3 ป่าไม้และพืชต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นป่าดงดิบลดลง กลายเป็นพืชไร่ พืชสวน เพิ่มขึ้น

3.3.4 สัตว์ เมื่อสภาพป่าเปลี่ยนไปทำให้สัตว์เปลี่ยนไปด้วย

อภิปรายผล

จากศึกษาการผลิตของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ตั้งแต่การจัดตั้งมณฑล นครศรีธรรมราชจนถึงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2439 – 2503) ประเด็น ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิต วิธีการผลิต และผลกระทบจากการผลิต ผลจากการศึกษาในแต่ละประเด็น มีเรื่องที่น่าสนใจและนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิต แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ปัจจัยพื้นฐานในการผลิต ปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลให้พื้นที่บริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีลักษณะการผลิตแบบเสาะหาและการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้นมีหลายประการดังนี้ ที่ดินที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิต คือ ทรัพยากรที่ดิน ซึ่งมีความสำคัญในด้าน ลักษณะและคุณภาพของที่ดิน ซึ่งมีลักษณะเป็นที่สูงแล้วค่อยลาดต่ำลงมาทางทิศตะวันออกสู่ ทะเลสาบสงขลา ซึ่งมีลักษณะคุณภาพของดินที่ดี ด้านปริมาณของที่ดินยังเป็นพื้นที่ที่เป็น ป่าดิบชื้น รกร้างว่างเปล่า ด้านกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน ใช้วิธีการแบ่งปันพื้นที่กัน ตกलग ฉันทัญยาติมิตรและการใช้อำนาจเพื่อเข้าครอบครองพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่มีผลต่อการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ น้ำแบ่งเป็นน้ำฝน และแหล่งน้ำธรรมชาติที่เกิดจากน้ำตก ป่าไม้จัดเป็นป่าดิบชื้นที่มีพันธุ์ไม้หลากหลายที่สุดกว่าป่าชนิดอื่น สัตว์มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากมายทั้งสัตว์เล็กและ สัตว์ใหญ่ และแร่ธาตุที่มีมากได้แก่ แร่ตะกั่ว และแร่ดีบุก แรงงาน แบ่งเป็นหลายลักษณะ ได้แก่ รูปแบบแรงงาน คือ แรงงานบริการ แรงงานที่มีผลตอบแทนเป็นเงินตรา และแรงงานที่ได้รับผลตอบแทนเป็นสิ่งของ ประเภทของแรงงาน คือ แรงงานจ้าง แรงงานไม่มีค่าจ้าง และแรงงานเกณฑ์ การแบ่งงานกันทำจะแบ่งตามเพศและอายุ คือ ผู้ชายจะเป็นผู้หาอาหาร ผู้หญิง เด็กและผู้สูงอายุ จะช่วยเหลืองานบ้านและดูแลบ้าน ความชำนาญเฉพาะอย่างของแรงงานจะแบ่งตามความถนัด ความสามารถ ความชอบ และความสนใจในการทำงานของแต่ละบุคคล ทุน แบ่งออกเป็นทุนประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการผลิต ที่ใช้ในการหาอาหาร ลำสัตว์ ปลุกพืชและเลี้ยงสัตว์ และเงินทุน ซึ่งมีไว้เพื่อซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ที่หาไม่ได้ ผู้ประกอบการ แบ่งเป็นประเภทต่างๆ คือ ผู้จัดการเกี่ยวกับการเก็บของป่า สามเษและภรรยาจะเป็นผู้ตัดสินใจร่วมกัน ผู้จัดการเกี่ยวกับการล่าสัตว์ จะเป็นหน้าที่

ของผู้ขาย ผู้จัดการเกี่ยวกับการปลูกพืช สามีและภรรยาจะเป็นผู้ตัดสินใจร่วมกัน และผู้จัดการเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ สามีและภรรยาจะเป็นผู้ตัดสินใจร่วมกัน

1.2 ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการผลิต ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน ยังไม่มีถนนและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ การเมืองการปกครอง มีการปกครองโดยเมืองพัทลุงซึ่งขึ้นกับมณฑลนครศรีธรรมราช การคมนาคมสื่อสารยังไม่มีความสะดวก สังคมและวัฒนธรรมชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม และภาวะเศรษฐกิจมีลักษณะเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง มีการแลกเปลี่ยนกันบ้าง ซึ่งมีวิธีแลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของ และการแลกเปลี่ยนโดยใช้เงินเป็นสื่อกลางหรือการค้าขาย

2. วิธีการผลิต

2.1 การผลิตแบบเสาหา ได้แก่ การเก็บของป่า แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ เครื่องมือและวิธีการในการผลิตแบบการเก็บของป่า ชาวบ้านจะใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ความเชื่อและพิธีกรรมในการผลิตแบบเก็บของป่า ชาวบ้านมีความเชื่อว่าต้นไม้ทุกต้นมีรุกขเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์รักษาอยู่ และความร่วมมือของชุมชนในการผลิตแบบการเก็บของป่า แต่ละคนจะมีหน้าที่รับผิดชอบในการร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ การล่าสัตว์ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ เครื่องมือและวิธีการในการล่าสัตว์ ชาวบ้านจะประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการล่าสัตว์ขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่ ความเชื่อและพิธีกรรมในการล่าสัตว์ ชาวบ้านจะมีความเชื่อในสิ่งเร้นลับหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองสัตว์อยู่ และความร่วมมือของชุมชนในการล่าสัตว์ ชาวบ้านจะแบ่งหน้าที่ในการล่าสัตว์และจะแบ่งปันเนื้อสัตว์กันตามที่ตกลงกันได้

2.2 การผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ เครื่องมือและวิธีการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ชาวบ้านจะประดิษฐ์เครื่องมือในการปลูกพืชขึ้นใช้เอง ความเชื่อและพิธีกรรมในการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ชาวบ้านจะมีการทำพิธีทางไสยศาสตร์ในการปลูกพืชและเก็บพืชผล และความร่วมมือของชุมชนในการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ชาวบ้านจะใช้วิธีการออกปาก (วาน) หรือการขอ (เป็นการแลกเปลี่ยนแรงงาน) การเลี้ยงสัตว์แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ เครื่องมือและวิธีการในการเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านจะใช้เครื่องมือที่มีอยู่ในท้องถิ่นและประดิษฐ์ขึ้นใช้เอง ความเชื่อและพิธีกรรมในการเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านมักมีความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของสัตว์เลี้ยง ความร่วมมือของชุมชนในการเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านจะมีการร่วมกันเลี้ยงสัตว์ เช่น ควายฝูง และแบ่งปันสัตว์เลี้ยง เพื่อช่วยเหลือกัน

3. ผลกระทบจากการผลิต

ผลกระทบจากการผลิตของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ในช่วงปี พ.ศ. 2439 – 2503 มีหลายประการซึ่งจำแนกออกได้ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพ เป็นการผลิตแบบการค้ามากขึ้น โดยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ส่งผลให้เศรษฐกิจของชาวบ้านดีขึ้นตามลำดับ ด้านสังคมและวัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ในช่วงที่มีการผลิตแบบยังชีพครอบครัวจะมีการช่วยเหลือแรงงานกันอย่างเต็มที่ จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์อบอุ่นและมั่นคงในครอบครัว แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการผลิตเพื่อค้ามากขึ้น ทุกอย่างตีราคาเป็นเงินจึงทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ของชุมชนแต่เดิมชาวบ้านมีการผลิตแบบเลี้ยงตนเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ในชุมชนที่ดี แต่เมื่อการผลิตทำเพื่อการค้ามากขึ้นมีการใช้เงินในการแลกเปลี่ยนทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนลดลง ระบบการลงแขกเมื่อมีการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้มีการว่าจ้างแรงงานแทนการลงแขกมากขึ้นตามลำดับ ระบบเกลือเมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้นไม่จำเป็นต้องมีการพักแรมระหว่างเดินทาง ทำให้ระบบเกลือลดความสำคัญลง ระบบภูมิทัศน์เมื่อรูปแบบการผลิตได้เปลี่ยนจากการผลิตแบบเสาะหามาเป็นการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้น ทำให้ระบบภูมิทัศน์ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย ด้านระบบนิเวศน์ เมื่อมีการโค่นถางป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นเหตุให้ระบบนิเวศน์ถูกทำลายลงไปด้วย ด้านทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อมีการโค่นถางป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ จึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดจำนวนลงไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

การผลิตของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ตั้งแต่การจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช จนถึงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2439 – 2503)

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะได้มีการชี้แจง แนะนำแก่ชาวบ้านผู้ผลิตให้เห็นความจำเป็น ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง และช่วยกันรักษาอย่างถูกวิธี

1.2 ควรมีการส่งเสริมด้านปัจจัยการผลิตของชาวบ้านในบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง เช่น การจัดระบบที่ดิน ป่าไม้ น้ำ เป็นต้น ซึ่งจะมีผลต่อการผลิตของชาวบ้านในพื้นที่ให้มีผลผลิตที่พอเพียง และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

1.3 ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ที่อยู่บริเวณเชิงเขาบรรทัดใน จังหวัดพัทลุง ได้มีบทบาทและหน้าที่ในการวางแผนและส่งเสริมการผลิตของชาวบ้านให้ถูกต้อง

1.4 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านรู้จักเลือกใช้วิธีการผลิต โดยการปรับใช้ วิธีการผลิตแบบดั้งเดิมผสมผสานกันกับการผลิตแบบสมัยใหม่ เพื่อให้การผลิตของชาวบ้านมี ประสิทธิภาพ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัด พัทลุง ที่ใช้ในการผลิตแล้วนำมาวิเคราะห์ เลือกสรร ภูมิปัญญาที่สามารถนำมาใช้หรือนำมา ปรับใช้ให้เหมาะสมกับการผลิตของชาวบ้านในปัจจุบัน

2.2 ควรได้มีการศึกษาวิจัยถึงระบบการศึกษาในปัจจุบันว่ามีผลกระทบต่อการเรียนรู้ และวิธีการผลิตที่จะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ตามธรรมชาติมากน้อยเพียงใด

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบถึงผลกระทบจากการผลิตของชาวบ้านแบบ ดั้งเดิมและการผลิตของชาวบ้านแบบสมัยใหม่ เพื่อเป็นทางเลือกให้กับชาวบ้านได้ส่วนหนึ่ง

บรรณานุกรม

- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เอกสารราชการมณฑลนครศรีธรรมราชในสมัยที่เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) เป็นข้าหลวงเทศาภิบาล ร.ศ. 115 – 125 (พ.ศ. 2439 – 2449). พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมประยูร โสณกุล ณ อุรุทยา ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์วัดเทพศิรินทราวาส 23 มีนาคม 2530.
- กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ. วิถีไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท คอมฟอร์ม จำกัด, 2542.
- กองบรรณาธิการ โดยหม่อมราชวงศ์นริศรา จักรพงษ์ และไพศาล เปี่ยม – เมตตาวัฒน์. สมุดภาพรัชกาลที่ 5. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป, 2535.
- กองบรรณาธิการแลได้. “พิกัดป่าและคนบนภูเขาบรรทัด, ” ใน แลได้. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2538.
- กาญจณี พลจันทร์. ภูมิเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.
- กิ่งอำเภอศรีนครินทร์, สำนักงาน. บรรยายสรุปกิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง. พัทลุง : สำนักงานกิ่งอำเภอศรีนครินทร์, 2541.
- จรินทร์ เทศวานิช. หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์, 2531.
- จังหวัดพัทลุง, สำนักงาน. บรรยายสรุปจังหวัดพัทลุง ประจำปี 2542. พัทลุง : สำนักงานจังหวัดพัทลุง, 2542.
- _____. ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดพัทลุง. โรงพิมพ์พัทลุง, 2527.
- จิตร เสนะ. การเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพการทอเสื่อ : ศึกษากรณีบ้านแพง ตำบลแพง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. ปริญญาโท ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2534. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. “กงหรา, อำเภอ, ” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 1. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- _____. “ตะโหนด, กิ่งอำเภอ, ” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 3. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- _____. “ป่าบอน, อำเภอ, ” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 6. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- _____. “พัทลุง, จังหวัด, ” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 6. หน้า 2449 – 2461. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.

- ดำรงสสิริ อุทยานานนท์ และกัลยา ชินพันธุ์. วิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, 2524.
- ทวี ทองสว่าง. หลักภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป.
- ทวี มาระเสนะ. การศึกษาสภาพการผลิตและผลกระทบจากการผลิตหัตถกรรมย่านลิเกาที่ศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนครศรีธรรมราช. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2537. ถ่ายเอกสาร.
- ทำนอง สิงคาลวณิช. พัฒนาการเกษตร. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.
- นครศิริ แววด้ายหงษ์. การศึกษากระบวนการและผลกระทบของการประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2539. ถ่ายเอกสาร.
- นราทิพย์ ชูติวงศ์. หลักเศรษฐศาสตร์ 1 : จุลเศรษฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. มานุษยวิทยาเศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหมิตรออฟเซต, 2536.
- ปก แก้วกาญจน์. การค้าทางเรือบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2540.
- ประเสริฐ วิทยารัฐ. “พัทลุง : สภาพภูมิศาสตร์,” ใน ประวัติศาสตร์และโบราณคดีพัทลุง. พัทลุง : โรงพิมพ์พัทลุง, 2528.
- ปลัดกระทรวงมหาดไทย, สำนักงาน. ข้อมูลสถิติสำคัญจังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย, 2538.
- ผ่องศรี วนาสิน. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- พรเทพ รั้วพลเรือน. “ป่าไม้และที่ดินทำกิน,” ใน แลได้หมายเลข 15. กรุงเทพฯ : ที พี พรินท์, 2537.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. ศิลปทักษิณก่อนพุทธศตวรรษที่ 19. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2523.
- มณเฑียร ประจวบดี. การบริหารการผลิต. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2530.
- มาสิน ข่างเสียง. การผลิตปลาเค็มตากแห้งของชาวบ้านชุมชนเก่าแสง ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2539. ถ่ายเอกสาร.

- ยงยุทธ ชูแว่น. การดำรงอยู่ของวิถีการผลิตแบบ “ไร่เลื่อนลอย” ใน หมู่บ้านเชิงเขาบรรทัด อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง (พ.ศ. 2518 – 2529). รายงานการวิจัยจากชมรม สังคมศาสตร์ภาคใต้, 2529. ถ่ายเอกสาร.
- ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2530.
- วราภรณ์ มาเกิด. ภูมิปัญญาในการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามของชาวบ้านตุม ตำบลบัวบาน อำเภอ ยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2538. ถ่ายเอกสาร.
- วินัย สุกใส. “ภูเขา หุบเขาและทะเล : วิถีแห่งความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของชุมชน รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา,” ใน โลกของกลุ่มทะเลสาบ. กรุงเทพฯ : นาค, 2541.
- สงบ ส่งเมือง. “ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจพัทลุงพุทธศตวรรษที่ 20 – 25,” ใน ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีพัทลุง. พัทลุง : โรงพิมพ์พัทลุง, 2528.
- _____. ท้องถิ่นนิยมกับปัญหาการรวมชาติสมัยรัชกาลที่ 5 และผลกระทบที่มีต่อปัญหา การเมืองการปกครองปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2525.
- สมยศ นาวิการ. การบริหารธุรกิจ. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2530.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง และทัศนีย์ ทองสว่าง. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจโลก. กรุงเทพฯ : พีรพัฒน์, 2524.
- สวาท เสนาณรงค์ และคนอื่น ๆ. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2533.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สาม พ.ศ. 2515 – 2519. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2515.
- สุกัญญา นิธิกร และหงษ์ฟ้า ทรัพย์รุ่งเรือง. หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาคเชิงฝึกฝน. กรุงเทพฯ : มหาธรรมศาสตร์, 2540.
- สุนิตย์ เป็นนบอน. มนุษย์กับเศรษฐกิจ. สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา, 2527.
- เสนีย์ สุวิทวัส และรัชพิน รัชตนาวิน. เศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2520.

อภิรักษ์ จันตะนี และทัฬหภูมิ วงศ์ประยูร. มนุษย์กับเศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
วี.เจ.พรินติ้ง จำกัด, 2537.

อัมพร วิจิตรพันธ์. หลักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : รามคำแหง, 2522.

อารีย์ สิกขมาน. เศรษฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, 2537.

อำเภอองครักษ์, สำนักงาน. แผนพัฒนาอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร. พิจิตร : สำนักงาน
อำเภอองครักษ์, 2542.

อำเภอตะพานหิน, สำนักงาน. ข้อมูลบรรยายสรุป โครงการจังหวัดเคลื่อนที่
(ผู้ว่าฯ พบประชาชน) และโครงการตลาดนัดสัจฉกร. พิจิตร : สำนักงาน
อำเภอตะพานหิน, 2542.

อำเภอป่าบอง, สำนักงาน. ข้อมูลพื้นฐานระดับอำเภอ. พิจิตร : สำนักงาน
อำเภอป่าบอง, 2541.

อำเภอป่าพะยอม, สำนักงาน. ข้อมูลพื้นฐานอำเภอป่าพะยอม. พิจิตร : สำนักงานอำเภอ
ป่าพะยอม, 2542.

อำเภอศรีบรรพต, สำนักงาน. แผนพัฒนาอำเภอศรีบรรพต จังหวัดพิจิตร ประจำปี 2542.
พิจิตร : สำนักงานอำเภอศรีบรรพต, 2542.

อุดม หนูทอง. “ศรีบรรพต : กิ่งอำเภอ,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 8.
กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2529.

บุคลากรกรม

กรร รตนานุกูล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 4
ตำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2544

กลัป ศรีทะมุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 66 หมู่ที่ 2
ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอสรินครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2543

ไกรทอง แก้วคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 7
ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2543

ขลุค คงแสง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 4
ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2544

จำ เขียดนิล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 178 หมู่ที่ 2
ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2543

จิน บุญสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 17/1
หมู่ที่ 1 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอสรินครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม
พ.ศ. 2543

เจียด เจียวคำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 27 หมู่ที่ 5
ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2543

เจียว ชุมเอียด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 198/1
หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ขรี อำเภอดงระหวัด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2544

เจียว อักษรเนียม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 12
หมู่ที่ 1 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน
พ.ศ. 2543

กล้อย โยธาพริก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 398
หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ขรี อำเภอดงระหวัด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2544

กลาย มณีพันธ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 159
หมู่ที่ 10 ตำบลแม่ขรี อำเภอดงระหวัด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2544

กลิ้ง คงแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 4
ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2544

เคลื่อน อินทร์ปาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 28

หมู่ที่ 5 ตำบลตะแพน อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม

พ.ศ. 2543

แคล้ว จันทรแสง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 5

ตำบลแม่ขรี อำเภอดงหมอย จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2544

แคล้ว ปานแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 78 หมู่ที่ 5

ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2544

จิ่ง จันศรีพานิช และซุม อินขาว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้าน

เลขที่ 3 หมู่ที่ 6 ตำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม

พ.ศ. 2543

จวน กรังทองด้วง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 34

หมู่ที่ 6 ตำบลเขาปู่ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2543

จาง เจียวคำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 41 หมู่ที่ 5

ตำบลตะแพน อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2543

จ่าปี พิบูลศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 148 หมู่ที่ 7

ตำบลเขาปู่ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2543

จิตร เกื้อหนู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 195 หมู่ที่ 2

ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2544

เจิม นวลเปียน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 142 หมู่ที่ 7

ตำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2543

เจียม เจียวคำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 78 หมู่ที่ 2

ตำบลตะแพน อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2543

แจ้จ้ง พงษ์ตุศ และจิ่ง คงเกลี้ยง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่บ้านเลขที่ 52 หมู่ที่ 7 ตำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 30 เมษายน

พ.ศ. 2544

ฉะ ลากานัน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 2

ตำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

ฉ้าย หมี่แดง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 148 หมู่ที่ 7

ตำบลเขาปู่ อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2543

- ชอบ หมั่นเทศ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 5
ตำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2544
- ชุ่น อึ้งทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 48 หมู่ที่ 5
ตำบลแม่ขรี อำเภอดงระหวัด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2544
- ชุม ทิดเตื้อ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 32 หมู่ที่ 5
ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2543
- ชู เศรษฐสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 94 หมู่ที่ 1
ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2543
- เข้ม กงช่วย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 188 หมู่ที่ 5
ตำบลแม่ขรี อำเภอดงระหวัด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2544
- ดลละ ลำชู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 21 หมู่ที่ 3
ตำบลคลองใหญ่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2543
- ดลเหละ หวดแท่น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 67
หมู่ที่ 8 ตำบลคลองเจลิ้ม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม
พ.ศ. 2543
- ดาโหด พลนุ้ย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 8
ตำบลคลองเจลิ้ม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2543
- ดำ อินทสระระ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 108
หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ขรี อำเภอดงระหวัด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2544
- เต็ม นะแหล่ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 1
ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2543
- แดง ชายเกตุ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดไร่เหนือ
ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544
- แดง ชูแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 2
ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2543
- แดง ราชแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 2
ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2544
- แดง สุกหอม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 2
ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2543

แดง โสมสาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 51 หมู่ที่ 3

คำบลลำสินธุ์ ถึงอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2543

ด้วน ชูจิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 153 หมู่ที่ 10

คำบลแม่ขรี อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2544

ตั้ง ชัยลิก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 107 หมู่ที่ 5

คำบลแม่ขรี อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2544

เต็ม ขาวทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 100 หมู่ที่ 9

คำบลลำสินธุ์ ถึงอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2543

เต็ม หมั่นเทศ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 5

คำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2544

ทอง จุลนิค และต้น จุลนิค เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่

311/4 หมู่ที่ 5 คำบลแม่ขรี อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 10 เมษายน

พ.ศ. 2542

นวล พงษ์สุด และเพิ่ม เกลี้ยงสงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 4 คำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 22 เมษายน

พ.ศ. 2544

นุ้ม พรหมทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 5

คำบลตะพาน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2543

บ่าว หลงขาว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 1

คำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

ปิ่น พลเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 147 หมู่ที่ 5

คำบลแม่ขรี อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2544

เปลี่ยน แหมรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 142

หมู่ที่ 7 คำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2544

เปลื้อง สวนแก้ว และหลง ชูสงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่บ้านเลขที่ 135 หมู่ที่ 10 คำบลแม่ขรี อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 12

มิถุนายน พ.ศ. 2544

เปลือยน แหมรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 114

หมู่ที่ 7 คำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2543

ผอม เขาว์นุ่น และชาย กงเกลี้ยง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัด
 กงหรานอก อำเภอองหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2544

เผื่อ แก้วเขียด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 2
 ตำบลตะแพน อำเภอบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2543

เผื่อ ทองรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 4
 ตำบลตะโหนด อำเภอดะโหนด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2543

พร้อม ขอบธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 112
 หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ขรี อำเภอดะโหนด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2544

พราก เพชรสัง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 56 หมู่ที่ 1
 ตำบลกงหรา อำเภอองหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2543

พ่วง กรณ์ย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 357 หมู่ที่ 5
 ตำบลแม่ขรี อำเภอดะโหนด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2544

พิน ทองขาว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 100 หมู่ที่ 9
 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2543

พิน สมศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 9
 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2543

พุม จิตณรงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 132 หมู่ที่ 10
 ตำบลแม่ขรี อำเภอดะโหนด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2544

พุ่ม ชูหว่าง และสัง ราชเล็ก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่
 18 หมู่ที่ 1 ตำบลกงหรา อำเภอองหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2544

พุ่ม อินนุรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 108 หมู่ที่ 3
 ตำบลกงหรา อำเภอองหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2544

เพ็ง เศรษฐสุข และเริ่ม ชูแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัด
 กงหรานอก อำเภอองหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2544

เพชร ลำแดง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 1
 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2543

เพ็อม ขุนเอียด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 198
 หมู่ที่ 10 ตำบลแม่ขรี อำเภอดะโหนด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2544

ภักดี ชุกุล และพวง สุดใจ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 5 ตำบลตะโหมค อำเภอตะโหมค จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2544

มณี สุ่มห๊ะ และสระรือ แทะปะนแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2543

มัย เยาว์แสง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 8 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2543

มู ลำซุ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 3 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2543

ยงยุทธ ชูแวน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนตะโหมค ตำบลแม่ขรี อำเภอตะโหมค จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2544

ย่อง ช้วยทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 36 หมู่ที่ 2 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2543

ยูซุบ สาขาว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 58 หมู่ที่ 3 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2543

รักษ์ แสงมณี และว่อง แสงมณี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 109 หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ขรี อำเภอตะโหมค จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2544

รีสะ ลำซุ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 21 หมู่ที่ 3 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2543

รุ่น เขียวคำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 27 หมู่ที่ 5 ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2543

ลบ ชูศรีอ่อน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 6 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2543

ลิ้มะ หวดแท่น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2543

เลี่ยม จันไข่ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 140 หมู่ที่ 2 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2544

เลื่อน หุ้งแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 3

ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2543

วัน เกื้อพันธ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 4

ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2543

วัน ขุนจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 4

ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2543

วิรัตน์ ส่งแสง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 197 หมู่ที่ 7

ตำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2544

เศียร สุขเกษม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 1

ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2543

สงบ เมืองแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 219 หมู่ที่ 8

ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2544

สมนึก เพชรสังข์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 22

หมู่ที่ 6 ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2543

สมบูรณ์ คงสงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 3

ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2544

สวน ทองศรีนุ่น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 50

หมู่ที่ 7 ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2543

สว่าง เพชรเรืองสุด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 16

หมู่ที่ 6 ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2543

สว่าง อินทร์ปาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 11

หมู่ที่ 5 ตำบลตะแพน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน

พ.ศ. 2543

สาวาท ทองรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 26 หมู่ที่ 4

ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2543

สุนทร กิจจานุโชค เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดตะโหมด

ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543

สุบ ไหลละหมาด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 142

หมู่ที่ 3 ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม

พ.ศ. 2543

แสง ชูศรีอ่อน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 145

หมู่ที่ 1 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน

พ.ศ. 2544

ไสว อินทร์ปาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 5

ตำบลตะแพน อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2543

หนูรัก หมั่นศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 426

หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ขรี อำเภอดงระหวง จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2544

หมัดสาระี สาบวช เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 17

หมู่ที่ 3 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม

พ.ศ. 2543

หมุก ประชุมทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 41

หมู่ที่ 3 ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม

พ.ศ. 2543

หมุน สุขทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 5

ตำบลตะแพน อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2543

หม่า ชูจางวาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 1

ตำบลเหมืองตะกั่ว อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2543

หมัก อินนุรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 7

ตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2543

หมั่นนิ รักรงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 227 หมู่ที่ 1

ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2543

หม่อง ชายเกตุ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 127 หมู่ที่ 7

ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2543

หม่อฮิศาต เดชอรัญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 7

หมู่ที่ 1 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม

พ.ศ. 2543

หมื่นญ นวลเปียน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 12

หมู่ที่ 12 ตำบลกงหรา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน

พ.ศ. 2542

อุทัย วรศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 203 หมู่ที่ 2

ตำบลตะพาน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2544

เอี่ยม มากคิง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 30

หมู่ที่ 2 ตำบลตะพาน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม

พ.ศ. 2543

เอื้อน เพชรสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 2

หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ขรี อำเภอดงหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2544

เอื้อน เรืองย้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 400 หมู่ที่ 5

ตำบลแม่ขรี อำเภอดงหมด จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2544

เอี่ยม สุขน่วม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 4

ตำบลตะพาน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2544

เฮียง เมืองแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บรรเทิง ศิริมุสิกะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 219 หมู่ที่ 8

ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2544

ศึกษาการผลิตของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง
ตั้งแต่การจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช
จนถึงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2439 – 2503)

บทคัดย่อ
ของ
บรรเทิง ศิริมุสิกะ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา
กรกฎาคม 2545

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการผลิตของชุมชนเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง ตั้งแต่การจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราชจนถึงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2439 – 2503) โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษารูปลักษณ์ได้ดังนี้

ในช่วงปี พ.ศ. 2439 – 2503 การผลิตของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุง มีลักษณะการผลิตเพื่อยังชีพ เนื่องจากมีปัจจัยการผลิตที่สมบูรณ์เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนประชากร ปัจจัยการผลิตดังกล่าว คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน น้ำ และผู้ประกอบการ หากมีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยการผลิตบ้าง ผู้ผลิตก็สามารถจัดการปรับเปลี่ยนวิธีการจนสามารถที่จะทำการผลิตเพื่อยังชีพได้มาเป็นเวลายาวนาน จากการที่มีปัจจัยการผลิตที่สมบูรณ์จึงทำให้ผู้ผลิตสามารถใช้วิธีการผลิตและกำหนดขั้นตอนการผลิตให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ และจะพึ่งตนเองเป็นหลัก แต่ถ้าหากการผลิตขั้นตอนใดที่ไม่สามารถใช้แรงงานในครอบครัวได้ ชาวบ้านจะใช้วิธีการแลกเปลี่ยนแรงงานซึ่งกันและกันโดยระบบ “ลงแขก” เป็นวิธีการขอความช่วยเหลือเพื่อนบ้านที่มีความสนิทสนม เรียกว่า “ออกปาก” หรือ “วาน” การผลิตของชาวบ้านบริเวณเชิงเขาบรรทัดในจังหวัดพัทลุงได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้นตามลำดับ อันเนื่องมาจากปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการผลิต ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน การเมืองการปกครอง การคมนาคมสื่อสาร สังคมและวัฒนธรรม และภาวะเศรษฐกิจ ทำให้วิธีการผลิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลง จากการผลิตแบบเสาะหาคือการเก็บของป่าและล่าสัตว์ มาเป็นการผลิตแบบเกษตรเบื้องต้นคือการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ลักษณะการดำเนินการ เครื่องมือและวิธีการในการผลิต ความเชื่อและพิธีกรรมในการผลิต และความร่วมมือกันของชุมชนในการผลิต ได้เปลี่ยนแปลงการผลิตเป็นเพื่อการค้าทำให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ของชุมชน ระบบลงแขก ระบบเกลือ ด้านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ได้แก่ ด้านระบบภูมิทัศน์ ด้านระบบนิเวศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ คือ ที่ดิน แหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าไม้ พืชต่างๆ และสัตว์มีจำนวนลดลงไปด้วย

A STUDY OF THE PRODUCTION OF COMMUNITIES AT THE FOOT OF
THE BANTHAT RANGE IN PHATTALUNG PROVINCE FROM THE SETTLEMENT OF
NAKHON SI THAMMARAT COUNTY TO THE PROCLAMATION OF THE NATIONAL
ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT PLAN (1896 –1960)

AN ABSTRACT
BY
BANTUENG SIRIMUSIKA

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Arts degree in Thai Studies
Thaksin University
July 2002

This research was a study of the production of the communities at the foot of the Banthat Range in Phattalung Province from the settlement of Nakhon Si Thammarat County to the proclamation of the National Economic and Social Development Plan (1896 –1960). Data were collected from documents and interviews. The study result was presented by using descriptive analysis method, which could be summarized as follows.

During 1896 – 1960, the production of villagers living at the foot of the Banthat Range was for their daily life basis. There were sufficient production resources; these were appropriate to the number of population. Those resources consisted of land, labor, capital, water and producers. If there were any problems or obstacles concerned with production resources, the villagers could adapt the methods of production so that these resources could last for a long time. As there were sufficient production resources, producers could, therefore, independently used appropriate methods and processes of production to the natural conditions. If there were times when they could not depend only on family labor, villagers exchanged their labor by helping each other through '*Long Khaek*' (labor sharing) system. In this system, villagers asked for labor helps from their intimate neighbors by '*Ok Paak*' or '*Waan*' (asking for help). The production of villagers at the foot of the Banthat Range in Phattalung Province had gradually been developed to commercial purposes because of other factors effecting the production such as the infrastructure, politics and governance, communication and transportation, society and cultures, and economic conditions. All of these had changed the villagers' methods of production from collecting wild products and hunting to doing agriculture such as growing crops and raising animals. Methods of production, equipment and processes, beliefs and rites, community co-operating, as well as purposes of production which had been changed to commercial basis effected the economic, social and cultural aspects. These were the family member relationship, community relationship, sharing system, and comradeship system. As for the natural environmental aspects, the changes had effected the landscape, ecology and natural resources which resulted in the decrease of land, natural water resources, forests, plants and the numbers of wild animals.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายบรรเทิง ชื่อสกุล ศิริมูสิกะ
 เกิดวันที่ 3 เดือนมีนาคม พุทธศักราช 2500
 สถานที่เกิด ตำบลฝาละมี อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 133/28 หมู่ที่ 8 ตำบลโคกสัก
 อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 7
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนบางแก้วพิทยาคม อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2522	ป.กศ.สูง (ดนตรีศึกษา) จากวิทยาลัยครูสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2528	กศ.บ. (ดนตรีศึกษา) จากวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เขตธนบุรี กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2545	ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา) จากมหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา